

ZAGŁUSZONY
GŁOS BOGA s. 4

KATECHEZA
ZA CENĘ ŻYCIA s. 18

PROBLEM
Z GAZEM s. 36

PRYMASOWSKIE
AD LIMINA s. 38

24.10.2021

nr 43 (834)

cena 5 zł
(w tym 8% VAT)

NR INDEKSU 205 109

ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

Po co
nam
misje?

s. 10

W ROKU 1917, PODCZAS WIELKIEJ WOJNY,
LUDZIE POTRZEBOWALI NADZIEI.
DOŚWIADCZYLI CUDU.

FATIMA

MYRIAD PICTURES PRESENTS AN ORIGIN ENTERTAINMENT/TELSA PRODUCTIONS PRODUCTION IN ASSOCIATION WITH ROSE PICTURES A FILM BY MARCO PONTECORVO "FATIMA"
STARRING JUANLIN DE ALMEIDA GORAN VISNJIC STEPHANIE GIL ALEJANDRA HOWARD JORGE LAMELAS LUCIA MONIZ MARCO D'ALMEIDA JUANA RIBEIRO WITH SONIA BRAGA AND HARVEY KEITEL
DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY DANIELA CHANCO EDITOR CRISTINA UNORI EXECUTIVE PRODUCERS ALESSIO DOGLIONE PRODUCED BY VINCENTO CARPINETA PRODUCED BY PAOLO BUONVINO
EXECUTIVE PRODUCERS MARCO VALEBO PUGINO HOLLY GABNEY DAVID FISCHER FRIDA TORRESBLANCO AND MATTHEW J. MALEK
EXECUTIVE PRODUCERS DAVID NICKSIC PRODUCED BY UTE LEONHARDT EDUARDO FERRETTI PRODUCED BY JAMES T. VORL DICK LYLES STEFANO BUONO MARIBEL LOPELA SIERRA MARCO PONTECORVO ROSE GANGUZZA NATASHA HOWES
DIRECTED BY MARCO PONTECORVO & VALEBO D'ANNUNZIO AND BARBARA NICOLISI PRODUCED BY MARCO PONTECORVO

W KINACH OD 1 PAŹDZIERNIKA

FILM Z NAPISAMI LUB Z LEKTOREM

niedziela

GOŚĆ

idziemy

PREZES

PREZES

piekarni

Echo Katolickie

kai

profeto.

ks. Henryk Zieliński

Misje w zasięgu

Myslenie o misjach w kategoriach egzotycznej przygody w Afryce nie odpowiada dzisiejszej rzeczywistości. Świat, który opisywał Henryk Sienkiewicz w powieści „W pustyni i w puszczy”, zmienił się diametralnie pod wpływem globalizacji: zarówno na lepsze, jak i na gorsze. Po formalnym zakończeniu epoki kolonializmu wiele afrykańskich krajów pogrzyżyło się w chaosie gospodarczym, politycznym i społecznym. Niektóre do dzisiaj targane są konfliktami zbrojnymi między zwaśnionymi plemionami i grupami religijnymi. Szczególnym zagrożeniem w tych krajach jest działalność fanatycznych ugrupowań islamskich, które dokonują ekspansji z północy w stronę równika. Także globalne koncerny nierzadko zainteresowane są utrzymaniem zamętu, który umożliwia im rabunkową eksploatację bogactw naturalnych Afryki.

Chwalebnym wkładem Kościoła w Polsce w umacnianie chrześcijaństwa na terenach misyjnych, prócz posyłania misjonarzy, jest kształcenie coraz liczniejszych afrykańskich duchownych na polskich uczelniach katolickich. Tamtejsi biskupi ostatnio chętnie korzystają z tej oferty ze względu na wykładaną u nas zdrową teologię i na mniejsze niż w przypadku krajów zachodnich ryzyko pozostania afrykańskiego księdza za granicą na zawsze. W ten sposób sami Afrykanie, coraz lepiej do tego przygotowani, przejmują odpowiedzialność za wiarę w swoich krajach.

Europa nie ma ostatnio w świadomości Afrykanów najlepszej opinii. Z jednej strony Afrykanie marzą o europejskim standardzie życia. Z drugiej zaś buntują się, że większość międzynarodowych programów pomocowych dla Afryki wiąże się z kolonizacją kulturową. Warunkiem otrzymania dotacji z wielu międzynarodowych instytucji jest promocja antykonsepcji, aborcji, eutanazji, homoseksualizmu i innych „zdobyczy” Zachodu, całkowicie obcych afrykańskiej kulturze. To wszystko nie ułatwia głoszenia tam Ewangelii z pozycji naszego zepsutego świata.

Ale nie tylko Afryka jest kontynentem misyjnym. Poważne wyzwania czekają na nas w Azji i Ameryce Południowej. Dla Polaków miejscem wyjątkowej odpowiedzialności misyjnej są obszary dawne-

go ZSRR, chociaż nie są one uznawane przez Stolicę Apostolską za tereny misyjne. Coraz bardziej misje przychodzą do nas. Chodzi o nowych imigrantów, przybywających głównie z krajów islamskich i z Azji. Opowiadał mi zaprzyjaźniony jezuita, jak w Rzymie wśród członków Towarzystwa Jezusowego zaczęto snuć plany ewangelizacji Chin. Z marzycielstwa

wyrwała ich propozycja współbrata, aby na początek zająć się ewangelizacją tych Chińczyków, którzy coraz bardziej opanowują rzymską gastronomię i drobny handel. Nie wiąże się to z żadnym ryzykiem.

W dobie nowoczesnych mediów trudno sobie wyobrazić ludzi, którzy nigdy nie słyszeliby o Chrystusie. Jeśli tacy gdzieś są, to są bardzo nieliczni. Przybywa natomiast takich, którzy nie słyszeli o Chrystusie nic dobrego i nie mieli okazji poznać o Nim prawdy. Dlatego odrzucają oni często nie tyle Chrystusa, ile Jego nieprawdziwy, czasem zideologizowany albo skażony naszymi grzechami obraz. Dotyczy to ludzi żyjących na wszystkich kontynentach.

Oprócz siedmiu geograficznych kontynentów wyrósł w naszych czasach alternatywny „cyfrowy kontynent”, czyli internet, opisywany przez papieża Benedykta XVI w orędziu na 44. Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu. Obywateli tego kontynentu już w roku 2001 amerykański pisarz Marc Prensky podzielił na tubylców (native) oraz przybyszów (immigrant). Większość duchowieństwa w tym świecie to wciąż przybysze. Tymczasem dla wielu młodych ludzi ten internetowy kontynent jest ich pierwszym i najważniejszym światem. Jest to świat wciąż najmniej ewangelizowany. Stąd papieskie wezwanie nie tylko do kapłanów, ale nade wszystko do ludzi młodych, aby do cyfrowego świata, w którym funkcjonują jako „tubylcy”, wnosili świadectwo Ewangelii.

Chrześcijańscy misjonarze na cyfrowym kontynencie doczekali się już swojego błogosławionego patrona. Wyniesiony przed rokiem na ołtarze zaledwie piętnastoletni Carlo Acutis szerzył kult Eucharystii właśnie w internecie! Bez wychodzenia z domu, ponoszenia wielkich kosztów i ryzykowania życiem przekraczał geograficzne granice. Wystarczyło, że był w zasięgu sieci.

Żyjemy w czasach, w których Kościół bardzo potrzebuje nowych powołań misyjnych wśród „tubylców cyfrowego kontynentu”. Oni najlepiej poniosą Ewangelię w dobrze znany im świat. Trzeba im tylko wymodlić powołanie i dać zdrową formację.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

24.10.2021 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Bp Jan Piotrowski:

Po co nam misje? s. 10

foto. arch. misji w Kambii

Codziennność w Sierra Leone – parafia misyjna diecezji warszawsko-praskiej s. 12

NA CZASIE

Zagłuszony głos Boga – powołania kapłańskie i zakonne w Polsce s. 4

Lekcje dojrzewania s. 20

Podniebni policjanci s. 34

Problem z gazem s. 36

NASZE SPRAWY

Biotyna s. 43

Od „falandyzacji” do „putinizacji” s. 44

MOJA WIARA

Katecheza za cenę życia – bł. Franciszek Stryjas s. 18

Prymas ad limina – wizyty w Rzymie bł. kard. Wyszyńskiego s. 38

Świętość i niesubordynacja – rocznica śmierci ks. Ziei s. 42

Skarby w duszach – założycielki zmartwychwstanek s. 54

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.
E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Jaki jest w Polsce stan powołań w obecnym roku akademickim w porównaniu z ubiegłym?

W bieżącym roku formację do kapłaństwa rozpoczęło 356 kandydatów, podczas gdy w ubiegłym roku było ich 441, a w roku 2019 – 498. W ostatniej dekadzie liczba młodych ludzi odpowiadających na głos powołania cały czas maleje. 1 października 2021 r. w seminariach diecezjalnych pierwszy rok studiów lub etap propedeutyczny rozpoczęło 242 kleryków, a w zakonach – 114 kandydatów.

foto: arch. ks. Piotra Kota

Sądzę, że wiele osób i instytucji temu eksperymentowi się poddaje, być może nie zawsze świadomie. Włączając się w agresywną promocję „nowej kultury”, wciąga się w to młódzież. Tak rodzi się nowa generacja ludzi, którzy nie tylko deklarują się jako niewierzący, ale dodatkowo otrzymują „w posagu” cały bagaż negatywnych emocji antychrześcijańskich. W świecie transhumanizmu nie ma miejsca na argumenty. Emocje nie pozwalają przedostać się do wnętrza człowieka jakimkolwiek racjonalnym przesłankom, które mogłyby „usprawiedliwić” Boga i zaprezentować Go jako Miłość i Prawdę. Nie

Zagłuszony głos Boga

Z ks. dr. **Piotrem Kotem**, przewodniczący Konferencji Rektorów Wyższych Seminariów Duchownych, rozmawia Patryk Lubrzyński

Jakie czynniki mają wpływ na największą liczbę powołań w diecezjach południowo-wschodnich?

Sądzę, że to jest owoc życia wiarą w rodzinach i wspólnotach: począwszy od parafii, a skończywszy na grupach formacyjnych. Jeśli młodzi ludzie prowadzą życie wewnętrzne, widzą piękny Kościół – dynamiczny i prawdziwy, a do tego mają oparcie w wierze rodziców i bliskich, to słysząc głos powołania, potrafią go rozpoznać i nie mają oporów, żeby z nim pójść. Ważną rolę odgrywa też pozycja społeczna kapłana. I nie chodzi mi tutaj o jego pozycję w świecie instytucji świeckich, ale przede wszystkim wewnątrz samego Kościoła.

W wielu seminariach nie ma nowych kandydatów lub jest ich tylko kilku...

Każdy człowiek powołany do służby w Kościele jest darem od Boga, ale też owocem wiary wspólnoty, w której dojrzewał. Na pierwszy czynnik nie mamy wpływu. Na drugi jednak możemy reagować, najpierw przez refleksję nad kondycją duchową danego Kościoła lokalnego lub zgromadzenia, a później przez nawrócenie.

Z czego wynika utrzymująca się od kilkunastu lat tendencja spadkowa?

Trudno to ocenić w jednoznaczny sposób. Tych czynników jest wiele, począwszy od demografii, a skończywszy na kondycji duchowej młodzieży. Zwróć jednak uwagę na pewne tendencje, a nawet działania globalne, które w mojej ocenie są przyczyną głębokich zmian mentalnych młodzieży, co w najbliższych latach będzie miało coraz większy wpływ także na liczbę powołanych do kapłaństwa.

Obecnie w świecie trwa proces wdrażania ideologii transhumanizmu, którego ważnym założeniem jest ingerencja w naturę człowieka aż do jej unieważnienia na rzecz transcendentnego człowieka, „wytworzonego” technologicznie. Z tym zjawiskiem, bardzo niebezpiecznym, wiąże się wirtualizacja środowiska życia, oderwanie od klasycznej etyki oraz pozbawienie człowieka jakichkolwiek odniesień do Boga. Bóg jest przedstawiany jako twórca zbrodniczej religii.

Przypisuje się Mu ludzką twarz, zdeformowaną grzechem Jego wyznawców. Mówię o tym, ponieważ eksperyment ten w bardzo podstępny sposób wyrzywa z serc ludzi – zwłaszcza młodych – wiarę w Boga, a nade wszystko pozbawia ich zdolności do podejmowania wolnych wyborów. Życie duchowe, które w dojrzłym człowieku stymuluje procesy intelektualne i wpływa na moralność czynów, stanowi dla kreatorów posthumanizmu poważną przeszkodę. Istnienie jakiegokolwiek innego ośrodka decyzyjnego mogłoby zniweczyć plany wytworzenia „nowego człowieka”, odhumanizowanego i zamienionego w hybrydę ludzko-technologiczną. Trzeba więc amputować ducha.

Ponadto pragnienie niczym nie ograniczonego oddziaływania na człowieka wymaga osłabienia więzów społecznych. Stąd niszczenie tradycyjnego modelu rodziny oraz afirmacja indywidualnych celów: liczy się kariera, samorealizacja, a to wszystko w promocji z atrakcyjnymi eventami.

Ludzie chcą poddać się takiemu eksperymentowi społecznemu?

Jeśli młodzi prowadzą życie wewnętrzne, widzą piękny Kościół, a do tego mają oparcie w wierze rodziców, nie mają oporów, by pójść za głosem powołania.

dziwi więc fakt, że młodym ludziom coraz trudniej usłyszeć głos Chrystusa, który zaprasza ich do udziału w misji zbawczej, do ofiarowania życia za drugiego człowieka, do podjęcia krzyża. Coraz trudniej jest w tym świecie kochać Kościół, w dodatku prezentowany wyłącznie przez pryzmat jego słabości i grzechów. Kilkanaście lat temu młodzi ludzie mieli naturalne filtry w domu rodzinnym, w życiu społecznym oraz w kulturze. Teraz tych filtrów praktycznie nie ma, stąd dezorientacja, a w konsekwencji porzucenie Boga i wiary.

Jest jakieś wyjście z tej koncepcji człowieka?

Jedynym wyjściem z tego szalonego projektu są ludzie święci, żyjący heroicznie prawdą Ewangelii. To jest misja współczesnych osób powołanych. Wierzę, że Pan Bóg nadal będzie dawał światu takich ludzi, choć może nie w ilościach, które pamiętamy z lat osiemdziesiątych XX w.

Jakie dostrzega Ksiądz rozwiązania, aby powołań było więcej?

Po pierwsze, modlitwa Kościoła. Następnie praca formacyjna z młodzieżą, ale głęboka, w której jest miejsce na odkrywanie tożsamości chrześcijańskiej i doświadczenie mocy Ewangelii w małych grupach, a nie tylko eventowa i lekcyjna. Przy tym ewangelizacja całych wspólnot parafialnych i ukierunkowanie ich na wiarę paschalną. No i w końcu rozbudzenie zapału misyjnego.

fot. episkopat.pl

rym uczestniczyliśmy w tym ostatnim czasie, chodząc po różnych kongregacjach, dykasteriach, komisjach i radach. Każdy czeka na to końcowe spotkanie z Ojcem Świętym. Osobiście jestem pod urokiem tego spotkania, które z jednej

Misja dla każdego

Spotkaliśmy Jezusa, więc Słgłosimy!” – to hasło Światowego Dnia Misyjnego, który przypada 24 października. W niedzielę rozpoczyna się Tydzień Misyjny, w czasie którego wierni szczególnie modlą się w intencji głosicieli Ewangelii na całym świecie. Jest to także okazja do wsparcia materialnego misji.

„W dzisiejszej sytuacji istnieje pilna potrzeba misjonarzy nadziei, którzy namaszczeni przez Pana, byliby zdolni proroczo przypominać, że nikt nie zbawia się sam” – pisze papież Franciszek w orędziu na Światowy Dzień Misyjny, zatytułowanym „Nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli” (Dz 4, 20)./bs

Papież zna sytuację w Polsce

W poniedziałek 18 października trzecia grupa polskich biskupów rozpoczęła tygodniową wizytę ad limina Apostolorum w Rzymie. W jej skład weszli biskupi z archidiecezji warszawskiej z diecezją warszawsko-praską, płocką i ordynariatem polowym, archidiecezji gnieźnieńskiej z diecezją bydgoską i włocławską, archidiecezji łódzkiej z diecezją łowicką, archidiecezji częstochowskiej z diecezją radomską i sosnowiecką oraz diecezji greckokatolickich: archidiecezji przemys-

sko-warszawskiej z diecezją wrocławsko-koszalińską i olsztyńsko-gdańską.

Wcześniej wizytę zakończyła druga grupa biskupów z Polski. Kwestie poruszane na spotkaniu z papieżem dotyczyły trwającego synodu, nowej ewangelizacji, migrantów i interpretacji dokumentu „Vos estis lux mundi” – powiedział abp Stanisław Gądecki, metropolita poznański, przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski.

– To było najbardziej optymistyczne spotkanie, w któ-

strony pokazuje niesamowitą znajomość szczegółów z życia naszej ojczyzny i sytuacji duszpasterskiej, a z drugiej strony też tę umiejętność podchodzenia do każdego problemu w sposób systematyczny – powiedział abp Gądecki.

– Zaskoczył nas tym, że wobec każdego z biskupów, którzy zabierali głos, Ojciec Święty znał jakieś szczegóły z diecezji – dodał metropolita gdański abp Tadeusz Wojda SAC, podkreślając też papieską postawę troski i wsłuchiwania się./bs

Krzysztof Ziemięć

Droga zima

Nadchodząca zima może być na całym świecie wyjątkowo dokuczliwa, i to nie tylko z powodu niskich temperatur. Niepokojące sygnały najpierw dotarły z Indii i Chin, gdzie brak dostaw węgla do elektrowni wymusił przerwanie dostaw prądu. A teraz na francuskie ulice wróciły „żółte kamizelki” z powodu wzrostu cen paliw i energii elektrycznej. Jednak to nie tylko francuski problem, gdyż więcej płaci cała Europa.

Końca energetycznego kryzysu nie widać. Kierowcy z niedowierzaniem patrzą na liczniki dystrybutorów pod-

czas tankowania. W Europie pada rekord za rekordem. Niebawem z niepokojem zaczniemy otwierać koperty z rachunkami za gaz i prąd. Rośnie bowiem nie tylko cena ropy naftowej, która kosztuje ponad dwa razy więcej niż rok temu, czyli najwięcej od siedmiu lat. Podobnie wygląda wykres cen gazu, których wzrosty na europejskim rynku sięgają kilkuset procent.

Głównym powodem tej sytuacji jest „odbicie” gospodarek po okresie pandemii, a kolejnym – światowy trend szybkiego przechodzenia na tzw. zieloną energię, któremu uległy nawet Chiny. Za sporą część tych podwyżek odpowiadają coraz droższe prawa do emisji dwutlenku węgla. W Europie dochodzi do tego sterowana przez Kreml polityka przykręcania kurka z rosyjskim gazem, obliczona na to, by wymusić zgodę na wypełnienie przed zimą niebieskim paliwem gazociągu Nord Stream 2.

Niekontrolowany wzrost cen energii uderza w cały

światowy przemysł i grozi globalną spiralą inflacji. Może być przyczyną społecznych niepokojów, gdyż drogie paliwa oznaczają wzrost cen transportu, utrzymania i żywności.

Jak się przed tym uchronić? W Portugalii rząd tymczasowo obniżył podatki na paliwa. To samo chcą też zrobić

Kryzys energetyczny pokazał, że nie jesteśmy jeszcze gotowi do pełnej transformacji energetycznej i nie możemy całkowicie polegać na odnawialnych źródłach energii.

inne kraje. Rząd Polski przygotował plan dopłat dla najbardziej zagrożonych. Jednak jest to tylko środek doraźny, gdyż droga energia to droga – a przez to niekonkurencyjna – gospodarka.

Kryzys energetyczny pokazał, że nie jesteśmy jeszcze

gotowi do pełnej transformacji energetycznej i nie możemy całkowicie polegać na odnawialnych źródłach energii. Ostatnie tygodnie uwiarydoliły też pewną hipokryzję obecnych liderów zmian, gdyż w tej sytuacji wiele państw musiało uruchamiać zapasowe elektrownie gazowe, a nawet węglowe. Zużycie węgla brunatnego w Niemczech dawno nie było tak duże. Pewnym ratunkiem byłyby elektrownie jądrowe, ale w Polsce wciąż nie możemy doczekać się nawet lokalizacji takiego obiektu. Pozostaje węgiel, którego na szczęście mamy dużo, ale którego wydobycie jest drogie, a spalanie – poprzez kary za emisję dwutlenku węgla – jeszcze droższe.

Należy więc się spodziewać, że ceny będą rosły, podwyższona inflacja utrzyma się na całym świecie, a my musimy z tym żyć. Choćby teraz, kiedy ceny jeszcze są normalne, możemy robić przetwory na przyszły rok. Zatem smaczno!

Autor jest dziennikarzem TVP

W SKRÓCIE

■ **Papież przyjmie Bidena.** Białe Dom poinformował, że papież Franciszek przyjmie na audyencji w Watykanie prezydenta USA Joe Bidena 29 października. Tematem rozmów będą m.in. pandemia Covid-19 i walka ze zmianami klimatycznymi. Do audyencji dojdzie w przeddzień szczytu G20 w Rzymie.

■ **Spotkanie z biednymi.** Papież Franciszek spotka się 12 listopada w Asyżu z 500 ubogimi z całej Europy. Do prywatnej wizyty Ojca Świętego w mieście św. Franciszka dojdzie dwa dni przed V Światowym Dniem Ubogich.

■ **Bunt więźniów.** Kilkuset więźniów wszczęło bunt w kolonii karnej we Władykaukazie na południu Rosji. Według agencji TASS w zamieszkach bierze udział około 200 osadzonych, natomiast kanał Baza na komunikatorze Telegram podał, że około 600.

■ **Tony narkotyków.** Hiszpańska policja przejęła prawie 5,5 tony kokainy przesyłanej w dwóch transportach z Ameryki Południowej. Największy ładunek, ponad 4,2 tony, zarekwirowano w ramach operacji zatrzymania na pełnym morzu statku płynącego z Wenezueli.

■ **Napięcia Tajwan–Chiny.** Tajwan nie rozpocznie wojny z Chinami i w żadnym wypadku sam nie doprowadzi do konfliktu, ale jeśli przeciwna strona podejmie działania militarne, będzie musiał na nie odpowiedzieć – oświadczył minister obrony Chiu Kuo-cheng.

■ **Wandalizm wobec świątyń.** Konferencja Biskupów USA ma udokumentowanych 100 przypadków wandalizmu wobec kościołów i pomników katolickich. Są to przypadki „od tragicznych do obscenicznych”, stwierdzili we wspólnym oświadczeniu kard. Timothy Dolan i abp Paul Coakley, przewodniczący Komisji Wolności Religijnej i Sprawiedliwości Wewnętrznej.

■ **Starsi widzami tourady.** Władze Portugalii podwyższyły do 16 lat minimalny wiek dla widzów obserwujących popularne w tym kraju walki z bykami, tzw. tourady. Dotychczasowe prawo zezwalało, by obserwowały je osoby, które ukończyły 12. rok życia.

■ **Królowa z laseczką.** Brytyjska królowa Elżbieta II, idąc w ubiegłym tygodniu do opactwa westminsterskiego, podpierała się laską. Jak zauważają brytyjskie media, to pierwszy raz, gdy monarchini była publicznie widziana z laską – z wyjątkiem krótkiego okresu po operacji.

ZABÓJSTWO
PARLAMENTARZYSTY

Brytyjski poseł 69-letni David Amess z rządzącej Partii Konserwatywnej został zamordowany 15 października w swoim okręgu wyborczym w Leigh-on-Sea. 25-letni sprawca, który zadał mu kilkanaście ciosów nożem, jest obywatelem brytyjskim pochodzenia somalijskiego i został aresztowany przez policję.

„Zmarły realizował swoje powołanie jako katolik w życiu publicznym z wielkoduszością i uczciwością. Służył w parlamencie przez cztery dekady i był szanowany przez wszystkie partie polityczne. Jego przedwczesna śmierć jest wielką stratą. To właśnie on w 2006 r. powołał

fot. PAP/PAW/Andy Rain

do życia Parlamentarną Grupę ds. Relacji ze Stolicą Apostolską, składającą się z osób różnych wyznań i przekonań. Odegrał kluczową rolę w historycznej wizycie papieża Benedykta w Parlamencie w 2010 r.” – napisał katolicki prymas Anglii kard. Vincent Nichols. Na zdjęciu Msza święta za duszę zamordowanego polityka w kościele św. Piotra w Leigh-on-Sea.

fot. PAP/PAW/Valdemar Doveiko

WYSTAWA W WILNIE

W Domu Kultury Polskiej w Wilnie otwarto wystawę „Artyści generała Władysława Andersa z Wilna i z Wileńszczyzny”. Ekspozycja poświęcona jest genezie i szlakowi bojowemu armii Andersa oraz sylwetkom związanych z Wilnem i Wileńszczyzną żołnierzy-artystów uratowanych przez generała Władysława Andersa z sowieckiej

niewoli. Poznać można wyjątkowe losy następujących postaci: Marian Bohusz-Szyszko (1901–1995), Halina Sukiennicka (1906–1998), Halina Nałęcz (1914–2008), Wojciech Falkowski (1930–2015), Jan Wieliczko (1919–1999), Janina Baranowska (1925–) Janusz Eichler (1923–2002), Jan Marian Kościakowski (1914–1977).

fot. PAP/PAW/Paulo Cunha

UROCZYSTOŚCI
W FATIMIE

Kilka tysięcy wiernych wzięło udział 13 października w uroczystościach w Fatimie związanych z obchodami 104. rocznicy objawień maryjnych w tej portugalskiej miejscowości. Wśród pielgrzymów byli też Polacy. Wieczorne nabożeństwo w Fatimie poprowadził prymas Brazylii kard. Sergio da Rocha, arcybiskup diecezji Bahia.

fot. PAP/EPA/Miguel Calero

TSUNAMI MAGMY

Wulkan Cumbre Vieja, który od 19 września jest w fazie erupcji, wyrzuca największe dotychczas ilości magmy. Z szacunków wulkanologów wynika, że łącznie wydobyło się z niego już ponad 80 mln m sześć. lawy. Według naukow-

ców z ośrodka badawczego Pevolca w ostatnich godzinach z Cumbre Vieja wydzielane jest „tsunami magmy”. Erupcja Cumbre Vieja jest największym wybuchem wulkanu w Europie w ciągu ostatnich 100 lat.

NOWY KANCLERZ AUSTRII

fot. PAP/EPA/Christian Bruna

Działacz Austriackiej Partii Ludowej i od trzech lat minister spraw zagranicznych tego kraju, 52-letni Alexander Schallenberg, został nowym kanclerzem Austrii. Z wykształcenia jest prawnikiem, specjalistą prawa europejskiego. Zastąpi Sebastiana Kurza, który ogłosił rezygnację z urzędu kanclerza w związku z prowadzonym postępowaniem dotyczącym defraudacji funduszy publicznych.

ZAMACH W MECZECIE

Władze Afganistanu poinformowały, że 47 osób zginęło w wyniku eksplozji w meczecie w Kandaharze na południu kraju. Do zamachu przyznało się Państwo Islamskie. Przed tygodniem doszło do eksplozji w szyickim meczecie w Gozar-e-Sayed

Abad w północno-wschodnim Afganistanie, a celem ataku była pochodząca z Mongolii społeczność Hazarów. Zginęło wówczas co najmniej 55 osób. Wybuch miał miejsce podczas piątkowej zbiorowej modlitwy w miejscowości. Do przygotowania i przeprowadzenia zamachu również przyznało się Państwo Islamskie.

fot. PAP/EPA/Stringer

■ **Bohater Francji.** W wieku 101 lat zmarł Hubert Germain, ostatni żyjący kawaler Orderu Wyzwolenia, przyznawanego przez władze Francji najbardziej zasłużonym żołnierzom walczącym podczas II wojny światowej. Po wojnie Germain był m.in. merem podparyskiego miasteczka Saint-Cheron i gaullistowskim posłem. Za prezydentury Georges'a Pompidou przez dwa lata był ministrem poczty i telekomunikacji.

■ Szkoła św. Jana Pawła II.

W 43. rocznicę wyboru papieża Jana Pawła II Katolicka Polska Szkoła Podstawowa w Rzymie przyjęła go za patrona. Uroczystości, w których oprócz społeczności szkolnej i przedstawicieli władz polskich w Rzymie wziął udział także bliski przyjaciel papieża Polaka Marcello Bedeschi, odbyły się w polskim kościele i siedzibie szkoły w centrum Wiecznego Miasta, przy via delle Botteghe Oscure.

■ **Muezin wzywa.** Władze Kolonii (Nadrenia Północna-Westfalia) ogłosiły rozpoczęcie realizacji projektu pilotażowego, w ramach którego wspólnoty meczetowe mogą wzywać swoich wiernych na piątkowe modlitwy. W Niemczech żyje około 5,5 mln muzułmanów. Istnieje około 3 tys. meczetów, ale tylko w 1 proc. z nich muezin wzywa do modlitwy przez głośnik.

■ Po wyborach w Czechach.

Premier Andrej Babisz oświadczył, że nie przyjmie propozycji prezydenta Miloša Zemana i nie podejmie się misji sformowania nowego gabinetu. Zapowiedział również, że ruch Ano, któremu przewodzi, przejdzie do opozycji.

■ **Niespokojnie na Haiti.** Siedemnastu protestanckich misjonarzy ze Stanów Zjednoczonych i członkowie ich rodzin, w tym dzieci, zostali porwani 16 października przez gang w Port-au-Prince, gdy opuszczali sierociniec, udając się autobusem na lotnisko.

■ **Protest motocyklistów.** Ponad 3 tys. motocyklistów z różnych regionów Portugalii wzięło udział w Porto w proteście przeciwko obowiązkowym inspekcjom technicznym motocykli. Zorganizował go ruch o nazwie Grupa Akcji Motocyklistów. Manifestacja sparaliżowała miasto do późnych godzin wieczornych.

Serwis przygotowano na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Pustoszące seminaria

Październik to czas inauguracji akademickich i rozpoczęcia studiów przez pierwszorocznych żaków. To także czas, w którym nie tylko biskupi, ale i wierni spoglądają na seminaria duchowne, gdzie nowy rok akademicki rozpoczynają kandydaci do kapłaństwa.

To kuźnie przyszłych księży, więc musi nas obchodzić, czy młodzi ludzie wstępują do seminariów, bo to będzie dla nas w przyszłości oznaczać albo kilka Mszy dziennie w kościele parafialnym, albo półgodzinną jazdę do sąsiedniej parafii, gdzie jeden ksiądz obsługuje niemal cały dekanat.

Ta druga opcja charakteryzuje Kościół na Zachodzie. I niestety, wizja ta powoli zaczyna majaczyć nad Polską. Dość powiedzieć, że w roku akademickim 2021/2022 naukę w seminariach diecezjalnych i zakonnych rozpocznie łącznie 356 kleryków. To o 20 proc. mniej niż w roku ubiegłym, kiedy to do seminariów zgłosiło się 441 kandydatów. Oznacza to, że w seminariach diecezjalnych rozpocznie studia o 47 alumnów mniej, a w seminariach zakonnych – o 38 mniej. Jest to niestety dość duży spadek, który potwierdza tendencję malejącą z ostatnich lat.

Jeszcze w 2012 r. do seminariów diecezjalnych i zakonnych zgłosiło się 828 kandydatów, czyli ponad dwa razy więcej. W dodatku liczba alumnów w seminariach w żadnym razie nie przekłada się na liczbę

by późniejszych księży, seminaria duchowne kończy bowiem ok. 30–50 proc. kleryków. Z danych Instytutu Statystyki Kościoła Katolickiego wynika, że całkowita liczba alumnów diecezjalnych wynosiła w 2019 r. 1,7 tys., liczba księży diece-

zjalnych – niemal 24,7 tys., liczba księży zakonnych – 8,9 tys.

Na razie w Kościele w Polsce nie słychać dyskusji na temat łączenia seminariów diecezjalnych, chociaż w niektórych z nich w ostatnich latach było bardzo niewiele nowych kan-

Bez modlitwy o powołania nie będzie nowych kapłanów, choćby były wdrażane nie wiadomo jakie programy duszpastersko-powołaniowe.

dydatów, a do czterech z nich (w Bydgoszczy, Drohiczynie, Elblągu i Łowiczu) nie zgłosił się w tym roku żaden. Z tego powodu na przykład w Niemczech podjęto decyzję o przekształceniu seminariów diecezjalnych w cztery seminaria ogólnokrajowe. Nie wszyscy jednak pochwalamy takie rozwiązanie, pomimo że z pewnością pozwala ono zaoszczędzić na utrzymaniu tychże placówek.

Za obecnością seminariów w diecezjach opowiada się dokument Konferencji Episkopatu Polski pt. „Droga formacji prezbiterów w Polsce. Ratio institutionis sacerdotalis pro Polonia”, który określa nowe zasady formacji kapłańskiej w Polsce. Wszedł on w życie w Kościele w Polsce 1 paździer-

nika br. Czytamy w nim: „Typowym miejscem formacji do prezbiteratu jest seminarium diecezjalne. Wpisuje się ono w rzeczywistość i wymogi Kościoła partykularnego. Umożliwia formację bardziej dostosowaną i wkomponowaną w sytuację duszpasterską diecezji. Ponadto zwykle sprzyja zwiększeniu się liczby osób rozpoznających powołanie Boże. W każdej zatem diecezji, w której to jest możliwe, a także potrzebne, winno istnieć wyższe seminarium duchowne”. Naturalnie należałoby tu podkreślić słowo „możliwe”. Bo co, jeśli seminarium stoi puste, a diecezji nie stać na utrzymywanie instytucji, w której nikt nie odbywa formacji? Do tej pory był to problem zachodnich Kościołów lokalnych.

Pustoszące seminaria w Niemczech, Włoszech, Hiszpanii już nie dziwią, ale okazuje się, że problem galopującego spadku powołań do kapłaństwa, który od dłuższego czasu dotyczy państw zachodnich, gdzie co roku zamyka się kolejne seminaria, coraz bardziej dotyka również Polskę. Nie jesteśmy bowiem samotną wyspą i problemy na drodze do realizacji powołania, których doświadczają młodzi mężczyźni z Zachodu, będą odczuwalne również dla młodych Polaków.

Rozeznanie powołania i pójście za jego głosem to bardzo osobista sprawa. Dlatego to, co my wierni możemy zrobić dla osób rozeznających swoją drogę życiową, to ofiarować im wsparcie modlitewne. Bez modlitwy o nowe powołania do życia kapłańskiego i zakonnego nie będzie nowych kapłanów, choćby były wdrażane nie wiadomo jakie programy duszpastersko-powołaniowe. Przecież sam Jezus powiedział: „Proście więc Pana żniwa, żeby wyprawił robotników na swoje żniwo”.

Męczennicy wojny domowej

W Kordobie odbyła się beatyfikacja Juana Eliasa Mediny i 126 innych męczenników, ofiar hiszpańskiej wojny domowej. Ks. Juan został aresztowany niedługo po wybuchu konfliktu. Razem z 14 osobami został zamordowany przy bramie cmentarza w Castro del Rio. Miał 34 lata. Przed śmiercią wybaczył swoim prześladowcom i zawołał: „Viva Cristo Rey!” (hiszp. Niech żyje Chrystus Król!).

Do tych słów, wykrzyuczanych tuż przed śmiercią przez setki męczenników hiszpańskiej wojny domowej, nawiązał w homilii kard. Marcello Semeraro. „Świadomość, że Chrystus pokonał śmierć, ożywiała ich i dawała im siłę w heroicznym wyznawaniu wiary” – zauważył prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych.

W hiszpańskiej wojnie domowej zginęło łącznie ok. 500 tys. osób, a 300 tys. musiało uciekać z kraju. W wyniku prześladowań Kościoła katolickiego zamordowano 12 biskupów, ponad 4 tys. księży, prawie 2,5 tys. zakonników i niemal 1,5 tys. zakonnic. Zginęło także kilkadziesiąt tysięcy wiernych świeckich, zniszczono 2 tys. kościołów. Prześladowania nie dotyczyły wyłącznie katolików, w czasie wojny zginęło co najmniej 20 pastorów protestanckich.

Głodne dzieci

Świat przegrywa walkę z głodem. Na świecie ponownie wzrasta liczba ludzi cierpiących i umierających z powodu niedożywienia. W sposób szczególny dotyczy to dzieci. Statystycznie co 15 sekund gdzieś na świecie umiera z głodu jedno dziecko.

Aktualnie cierpi głód 5,7 mln dzieci poniżej piątego roku życia. To ponad 50 proc. więcej niż w roku 2019. Co trzecie dziecko na świecie jest niedożywione. Co roku 2 mln z nich umiera z powodu braku pożywienia.

Dariusz Kowalczyk SJ

Co z tą synodalnością?

Słowo „synodalność” odśmieniamy ostatnio przez wszystkie przypadki. Papież Franciszek ogłosił synod, który ma zajmować się w pewnym sensie sam sobą, to znaczy synodalnością. Kluczem do refleksji są trzy słowa: komunია, uczestnictwo, misja. Tym razem jednak rozpoczęty synod nie będzie wydarzeniem, które potrwa trzy-cztery tygodnie, ale raczej kilkuletnim procesem. To nowy pomysł na praktykowanie synodalności Kościoła, ale

sama idea synodalności i synodów nie jest czymś wymyślonym za tego pontyfikatu ani nawet podczas Soboru Watykańskiego II. To sposób działania Kościoła, który widzimy już w Dziejach Apostolskich, kiedy w piętnastym rozdziale czytamy o tzw. Soborze Jerozolimskim. „Apostołowie i starsi wraz z całym Kościołem” (Dz 15, 22) podjęli wówczas ważne dla całej wspólnoty wierzących w Chrystusa decyzje.

Kościół został założony przez Jezusa Chrystusa, który dokonał fundamentalnych aktów eklezjotwórczych: powołał dwunastu apostołów, dał prymat apostołowi Piotrowi, przekazał władzę odpuszczania grzechów, ustanowił Eucharystię, nakazał iść na cały świat, głosić Ewangelię i chrzcić w imię Ojca, Syna i Ducha Świętego. To wszystko byłoby jednak niewystarczające, gdyby wraz z Ojcem nie posłał nam Ducha, który

– jak sam zapowiedział – doprowadzi nas do całej prawdy (zob. J 16, 13). Kościół od początku był świadom, że bez Ducha nie mógłby działać w imię Jezusa. Dlatego też w uchwałach wspomnianego Soboru Jerozolimskiego znajdujemy zdanie: „Postanowi-

liśmy bowiem, Duch Święty i my...” (Dz 15, 28).

Oparty na słowach i czynach Jezusa oraz na mocy Ducha Świętego Kościół jest hierarchiczną wspólnotą. Wyraża się to w trzech zasadniczych pojęciach: prymat, kolegalność, synodalność. Papież, biskup Rzymu, ma prymat Piotrowy, który

Potrzeba dziś większej odpowiedzialności za Kościół wszystkich, którzy są jego członkami na mocy chrztu.

jednak nie oznacza jakiegoś autorytaryzmu jednostki, lecz odpowiedzialność za strzeżenie i umacnianie depozytu wiary całego Kościoła. Taką odpo-

wiedzialność papież sprawuje jako głowa kolegium biskupów, a nigdy w oderwaniu od tegoż kolegium. Z kolei ci, którzy na mocy święceń biskupich weszli do kolegium biskupów, sprawują powierzoną im władzę nie wedle własnego widzimisię, ale we wspólnocie z innymi biskupami na czele z biskupem Rzymu. Wyrazem kolegalności biskupów są właśnie synody, które mogą odbywać się na różnych poziomach. Przy czym w pracach synodalnych mogą i powinni brać udział nie tylko biskupi, ale także inni duchowni, osoby zakonne oraz wierni świeccy, których udziałem jest przecież *sensus fidei*, zmysł wiary Ludu Bożego.

Prymat papieża, kolegalność biskupów i synodalność Kościoła oznaczają żywy spłot elementów władzy hierarchicznej i życia wspólnotowego, łaski Bożej i różnego rodzaju ludzkich struktur i procedur. Te trzy elementy

zawsze mają iść razem, choć w zależności od historycznych okoliczności jeden z elementów może się bardziej wybić. Jeśli tak wiele mówimy o synodalności, to znaczy m.in., że dziś potrzeba większej odpowiedzialności za Kościół wszystkich, którzy są jego członkami na mocy chrztu. Synodalność to nic innego jak duchowość komunii, o której pisał Jan Paweł II w „Novo millennio ineunte”: „Komunia powinna być wyraźnie widoczna w relacjach między biskupami, kapłanami i diakonami, między duszpasterzami a całym Ludem Bożym, między duchowieństwem i zakonnikami, między stowarzyszeniami i ruchami kościelnymi” (nr 45).

Hasła towarzyszące synodalności ładnie brzmią, ale w praktyce nie jest łatwo wprowadzać synodalność w życie. Co gorsza, synodalność jest niekiedy wykorzystywana jako zasłona dla manipulacji i przepychania różnych ideologii, jak to widzimy chociażby w osławionym synodzie Kościoła w Niemczech. Dobrze zorganizowane środowiska katolickich progresistów wrzucają nieustannie takie tematy, jak np. święcenie kobiet i błogosławienie par LGBT. A jak się im mówi, żeby dali spokój, bo to, co mówią, jest po prostu niekatolickie, to rozrywają szaty, że odrzuca się synodalność. Trzeba zatem być czujnym, aby w imię niby-dialogu, otwartości i właśnie synodalności nie dać sobie narzucać jakiejś pseudokatolickiej, lewicowo-liberalnej agendy, w której walka z globalnym ociepleniem jest dużo ważniejsza niż głoszenie przebaczenia grzechów i życia wiecznego w Chrystusie. Żeby nie było tak, że każda absurdalna nowinka będzie „synodalna”, a wierność Ewangelii i Tradycji – „niesynodalna”.

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Śmierć polityka

Były szef dyplomacji USA gen. Colin Powell zmarł 18 października rano wskutek powikłań związanych z Covid-19 – podała na Facebooku jego rodzina. Miał 84 lata.

Powell zmarł w szpitalu wojskowym Walter Reed pod Waszyngtonem. Według rodziny był w pełni zaszczepiony przeciw Covid-19.

Powell był pierwszym czarnoskórym sekretarzem stanu USA oraz przewodniczącym Kolegium Połączonych Szefów Sztabów.

Głos biskupów Chile

Episkopat Chile skrytykował przegłosowaną ustawę aborcyjną, zezwalającą na przerwanie ciąży do czternastego tygodnia. Pierwszym prawem człowieka jest prawo do życia, a aborcja nigdy nie jest rozwiązaniem – napisali biskupi w oświadczeniu.

Chilijski parlament przyjął projekt ustawy, który zostanie teraz przeanalizowany przez Komisję ds. równouprawnienia kobiet i płci, a następnie będzie przedmiotem debaty w Senacie. Do tej pory aborcja była dopuszczalna w Chile w pierwszych dwunastu tygodniach ciąży, wyłącznie w przypadku zagrożenia życia matki oraz braku gwarancji na przeżycie dziecka.

Biskupi podkreślają, że chociaż przepisy proaborcyjne często są przedstawiane jako sposób zaradzenia sytuacji wyjątkowej, doświadczenie pokazuje, że ostatecznie otwierają drogę dla tzw. „praw do aborcji” i prymatu „praw seksualnych i reprodukcyjnych kobiet, ignorujących istnienie i prawa innych istot ludzkich”. Należy odejść od mentalności, w której dziecko jest „wrogiem lub rzeczą”.

Dlaczego Kościół prowadzi działalność misyjną?

Przede wszystkim misje są sprawą wiary i wyznacznikiem wiarygodności naszej wiary w Jezusa Chrystusa, jak przypominał Jan Paweł II w pięknej encyklice „Redemptoris missio”. Jest to zadanie aktualne, które nigdy się nie przeterminowało ani nie zostało odwołane. Wyrasta wprost z nakazu Jezusa „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody, udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”. Klasycznym tekstem misyjnego posłania jest Ewangelia według św. Mateusza 28, 16-20. Ponadto misyjna działalność Kościoła wyrasta z samej jego natury, jak przypomnieli ojcowie Soboru Watykańskiego II w dekreście „Ad gentes”. Kościół jest misyjny i tę dynamikę czerpie nie z ludzkiego zaangażowania, ale z Boskiego posłania.

Typowe misje kojarzą się nam z Afryką. Jakie są obecnie obszary misyjne?

Misyjna działalność Kościoła to przede wszystkim pierwsze głoszenie Ewangelii – czyli misje ad gentes – tym, którzy jeszcze nie znają Jezusa. Wciąż są takie kraje w Afryce, Azji i niektóre w Ameryce Południowej i Północnej. Ale są także miejsca, gdzie Chrystus był głoszony i zapomniano o Nim – jest to nowa ewangelizacja lub reewangelizacja. Tak się stało na Wschodzie, gdzie ideologia komunistyczna zaprowadziła ludzi na drogi niewiary. Z kolei świat zachodni uległ nieprzezwyciężalnemu konsumpcjonizmowi, który uwiódł go na tyle, że zapomniał o Bogu. Stąd teraz

foto: Jarosław Roland Kruk/Wikipedia

Po co nam misje?

Z bp. **Janem Piotrowskim**, biskupem kieleckim i misjonarzem, rozmawia Barbara Stefańska

mówi się nie tyle o obszarach, ile o sytuacjach misyjnych, które pojawiają się nawet w Polsce. Nasz sąsiad może być osobą niewierzącą, nawet nie ze złej woli, ale wychowany w areligijnej rodzinie i nikt mu o Jezusie nie powiedział. Są teraz chrzty dorosłych czy osoby powracające do Kościoła.

Z kolei młode Kościoły, nie tylko terytoria misyjne, nadal wymagają modlitwy i nowych misjonarzy. W tym dziele Pan Bóg posługuje się mężczyznami, kobietami, duchownymi i świeckimi.

Czy w dzisiejszych czasach zapal misyjny przygasł?

Jeśli popatrzymy na historię działalności misyjnej, były różne etapy, począwszy od apostołów i wspólnoty pierwszych chrześcijan. Można powiedzieć, że misje związane z odkryciami geograficznymi końca XV w. były

pewnego rodzaju ekspansją. Ale w głoszeniu Chrystusa nie możemy kierować się logiką sukcesu, której Ewangelia nie zna.

Jan Paweł II w adhortacji o Europie napisał, że brak zaangażowania misyjnego Kościoła w Europie byłby znakiem braku nadziei. Dlatego ciągle potrzebna jest nam gotowość, niezależnie od tego, czy na świecie będzie 5 czy 0,5 mld świadków Jezusa Chrystusa. On jest ten sam wczoraj i dziś, ten sam na wieki (por. Hbr 13, 8) i to On upoważnia nas, by nieść dar Ewangelii do wszystkich zakątków świata i wszystkich sytuacji społecznych.

Czy w świecie, w którym każdy żyje, jak mu się podoba, aktualne jest dzielenie się wiarą z innymi?

Bez wątpienia Pan Bóg daje człowiekowi absolutną wolność wyboru. Ale ci wszyscy, którzy usłyszeli i przyjęli Ewangelię, mają żyć nią na co dzień. Każdy, kto prawdziwie spotkał Chrystusa w swoim życiu, nie może Go za-

Na mocy chrztu świętego wszyscy jesteście misjonarzami.

trzymać dla siebie (por. Jan Paweł II, „Novo millennio ineunte”, 40). Chrzest zaprasza nas, a wręcz nakazuje, by być świadkiem Chrystusa. Jezus mówił: „Po tym wszyscy poznają, żeście uczniami moimi, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali”, a „Do każdego, który się przyzna do Mnie przed ludźmi, przyznam się i Ja przed moim Ojcem”.

Te prawdy rozwija papież Franciszek w orędziu na tegoroczny Światowy Dzień Misyjny pt. „Nie możemy nie mówić tego, cośmy widzieli i słyszeli” (Dz 4, 20). Jesteśmy zarazem uczniami i misjonarzami, chrześcijanin nie tyl-

Jan Piotrowski – biskup diecezjalny kielecki, doktor nauk teologicznych, pracował na misjach w Kongo Brazzaville oraz na wielkich przedmieściach Limy w Peru.

ko uczy się prawdy o Jezusie, ale też dzieli się łaską wiary; nie jest lobbystą czy wyznawcą ideologii, ale świadkiem. Takimi misjonarzami są na przykład mama i tata, dziadkowie, także dzieci. Pan Bóg działa również przez osoby z naszego środowiska, gdyż każdy może być świadkiem miłości Jezusa, w łączności ze wspólnotą Kościoła. Poznanie Jezusa nie jest osobistym przywilejem, gdyż dar Ewangelii jest także darem dla drugiej osoby, która jest obok mnie.

Czy istnieje potrzeba głoszenia Chrystusa osobom wychowanym w innych wierzeniach? Może wystarczy dialog i wzajemne poznanie się?

Sobór Watykański II przypomina, że tym, którzy bez własnej winy nie poznali Ewangelii, Pan Bóg daje szansę zbawienia. W ich sytuacjach i w ich wierzeniach zawsze są „zarodki Słowa” (łac. *semina Verbi*); swoimi drogami też mogą docierać do prawdziwej miłości, jaką Bóg nam objawia w Jezusie Chrystusie. Ale nie można zrównać wszystkich religii. Św. Jan Paweł II nie relatywizował przesłania Ewangelii jako Dobrej Nowiny. Przypominał też o tym Benedykt XVI w dokumencie „Dominus Iesus”, pisząc, że prawda Ewangelii jest prawdą objawioną, jest obiektywnym darem dla wszystkich ludzi, niezależnie od czasów, kultur i sytuacji. Sensem działalności misyjnej jest to, żeby poprzez Jezusa Chrystusa odkryć całą prawdę o Bogu, naszym Stworzycielu i Panu.

Warto przypomnieć tu słowa Jana Pawła II, że każda kultura jest godna Ewangelii. Dialog międzykulturowy czy międzyreligijny daje szansę wzajemnego poznania się, aby razem podążać do źródła prawdy.

W jaki sposób wiara zakorzenia się w różnych kulturach?

Misjonarze, wszędzie gdzie są posłani, są przede wszystkim świadkami Jezusa Chrystusa; tego, który objawia miłość Boga Ojca. W pewnych kręgach kulturowych istnieją uwarunkowania, które pozwalają łatwiej przyjąć Ewangelię, chociażby w Afryce, gdyż dusza afrykańska jest z natury religijna, otwarta na Boga. Z kolei w Ameryce Południowej zmiany cywilizacyjne i kulturowe nie zawsze ułatwiają działalność misyjną. Nawet w racji praktycznych – są tam tereny słabo zaludnione w wysokich Andach, obszary leśne czy trudno dostępne dorzecze Amazonki.

Misjom często towarzyszy zakładanie szkół i szpitali. Czy to także ich cel?

To byłoby duże uproszczenie. Jezus nie mówi: Idźcie, budujcie szpitale i szkoły, za-

kładajcie biblioteki, ale mówi: Głoscie Ewangelię. Znamienna jest adhortacja św. papieża Pawła VI „Ewangelii nuntiandi”. Już w 1975 r. ówczesny Ojciec Święty przypominał, że działalność misyjna Kościoła musi być integralna. Jej owoce obejmują troskę o całego człowieka: chorego, ubożego, potrzebującego nauki i leczenia. Ale nie chcemy „uwięzić” człowieka jakimś dobrem, które otrzymuje. Nie! Sercem Ewangelii jest Jezus Chrystus.

Działalność misyjna zawsze wymaga ofiary, odwagi, również środków materialnych, by dotrzeć do tych, którzy – nie zawsze świadomie – tęsknią za prawdą, miłością, szacunkiem. Prawdziwe głoszenie Chrystusa – wolne od ideologii, zależności politycznych – niesie to, czego człowiek potrzebuje, czyli miłość, której źródłem jest Bóg (por. 1 J 4, 16). Świat uczy tylko odkrycie prawdy, że bliźni jest moim bratem, a do Boga mogę mówić: Ojciec nasz.

Co Księdzu Biskupowi dała praca na misjach?

Zanim pojechałem na misje, byłem w Centrum Formacji Misyjnej, znajdującym się na terenie dzisiejszej diecezji warszawsko-praskiej. Wtedy poniekąd narodził się inny Jan Piotrowski. Poprzez perspektywę i potrzebę głoszenia Ewangelii zobaczyłem człowieka, który różni się kolorem skóry, językiem, obyczajami, kulturą; człowieka również każdemu z nas w jego ludzkiej godności. To jest wspólne doświadczenie wielu misjonarzy, że misje są kluczem do kapłańskiego serca, które musi nauczyć się pokory, zrozumienia, cierpliwości, widzenia różnych potrzeb ludzkich. Dla mnie blisko dziesięciolecie posługa w Republice Konga i w Peru jest jedną z najpiękniejszych szkół, które Opatrzność mi podarowała.

Jest to, jak się mówi, powołanie w powołaniu, dla kapłanów, osób konsekrowanych i świeckich. Zresztą, jak uczył Jan Paweł II w „Redemptoris missio”, na mocy chrztu świętego wszyscy jesteśmy misjonarzami. Nie robimy więc nikomu wielkiej łaski, wyjeżdżając na misje, bo wszyscy jesteśmy zaproszeni do głoszenia Jezusa tam, gdzie Kościół nas posyła, w każdym ludzkim, życiowym powołaniu.

Jeśli każdy jest misjonarzem tam, gdzie żyje, jak można to zadanie realizować na co dzień?

Niezależnie od tego, gdzie się znajdujemy, chrześcijanin jest przede wszystkim świadkiem wiary. W adhortacji „Gaudete et exsultate” papież Franciszek pisze o świadectwie wiary, które nazywa „świętością z sąsiedztwa”, decydującym dla naszej chrześcijańskiej tożsamości. Tak było w życiu wspólnoty Kościo-

ła już 2000 lat temu. „Wy jesteście solą ziemi, światłem świata” – jak mówił Jezus; jako świadkowie Chrystusa mamy swoje miejsce w świecie. Ale czy nadajemy naszemu życiu ten smak, by być solą?

Czy znając mentalność latynoamerykańską, lepiej rozumie Ksiądz Biskup styl i przesłanie Ojca Świętego Franciszka?

Kościół w Ameryce Łacińskiej jest generalnie owocem głoszenia Ewangelii w kontekście kolonizacji, która rozpoczęła się pod koniec XV w. Misjonarze mogli tam dotrzeć tylko ze zdobywcami, czyli Hiszpanami i Portugalczakami. Obecność Kościoła zakorzeniła się, ale daje o sobie znać brak systematycznej formacji. Z różnych powodów kładziono duży nacisk na sakramentalizację, a więc masowe udzielanie chrztu świętego, ale to nie wiązało się z systematyczną pracą duszpasterską, co nie zawsze przynosiło dobre owoce.

Kraje Ameryki Południowej są różne. Ale o dojrzałości wiary tam świadczy fakt, że są liczni święci, a spośród tamtejszego duchowieństwa został wybrany kard. Jorge Mario Bergoglio, papież Franciszek. Jeśli mógłbym jakoś ocenić tamte kraje, to mentalność latynoamerykańską cechują bezpośrednie relacje międzyludzkie, spontaniczność. Jeśli chodzi o warunki społeczne, są tam obszary dużej biedy. Z kolei – w mojej opinii – tamtejsze problemy z powołaniami kapłańskimi i zakonnymi mogą wynikać ze słabości rodziny, braku szkół i wielkiej ilości sekt.

Tę latynoamerykańską bliskość i spontaniczność widać u Ojca Świętego, który tak wiele mówi o tym, żeby być blisko ludzi, mieć swoje marzenia i oczekiwania.

A może to właśnie dawne kraje misyjne będą wysyłały głosicieli Ewangelii do zlaicyzowanej Europy?

Trzeba patrzeć z nadzieją na kraje misyjne, nadzieją, która jest czymś innym niż ludzki optymizm. Głoszenie Ewangelii zawsze napotykało trudności. Zresztą, Jezus mówił: Posyłam was jak owce między wilki. I można łatwo to dostrzec we współczesnym świecie.

Życzę Kościołom w Ameryce Południowej i Afryce, aby wspomagały Kościół w Europie czy Ameryce Północnej przez modlitwę. Przecież ich wiara nie jest gorsza niż nasza. Pan Jezus nigdy nie określił, gdzie będą silniejsze wspólnoty, ale mówił: Idźcie i głoscie. Kierunki misyjne muszą się nawzajem przenikać, wtedy będzie mniej mówienia o kryzysach Kościoła, a więcej o jego powszechnej misji. Głosimy Ewangelię, której świat współczesny potrzebuje bardziej, niż sądzi.

Diecezja warszawsko-praska dziesiąty rok prowadzi parafię misyjną w jednym z najbiedniejszych państw świata – afrykańskim Sierra Leone.

Parafia znajduje się w zachodniej Afryce, w samym centrum kraju. Patronuje jej św. Augustyn. – Zartujemy, że to najdalej położona parafia warszawsko-praskiej diecezji – mówi ks. Jacek Pielak, proboszcz parafii, od dziesięciu lat misjonarz w Sierra Leone. Zwykle diecezje wysyłają misjonarzy na istniejące już placówki misyjne prowadzone przez zgromadzenia. Diecezja warszawsko-

tot. arch. misji w Kambii

Codziennosc w Sierra Leone

Irena Świerdzewska

-praska wzięła odpowiedzialność za prowadzenie parafii, którą utrzymuje z własnych środków. – Misjonarze z innych placówek patrzą z uznaniem, że możemy liczyć na stałe wsparcie w codziennym funkcjonowaniu misji – dodaje ks. Pielak. Taką decyzję podjął abp Henryk Hoser SAC jako ordynariusz warszawsko-praskiej diecezji. Jako były misjonarz chciał nieść pomoc mieszkańcom jednego z najbiedniejszych regionów świata, umęczonego wojną. Kraj ten, malowniczo położony w zachodniej Afryce, na wybrzeżu Oceanu Atlantyckiego, zasobny w naturalne bogactwa: rudy żelaza, kopalnie diamentów, padł ofiarą gospodarki rabunkowej i neokolonizacji. W 2002 r. w Sierra Leone zakończyła się wojna domowa.

Na przygotowanej przez ONZ liście najslabiej rozwiniętych krajów świata Sierra Leone zajmuje szóste miejsce.

KOLEJKA PO WODĘ

– Kto przyjeżdża odwiedzić parafię, zaskoczony jest poziomem biedy w tej części Afryki – mówi ks. Pielak. 68 proc. populacji żyje poniżej granicy ubóstwa. Duża część mieszkańców spożywa jeden posiłek dziennie, zwykle około godziny szesnastej, na którą składa się głównie ryż i liście manioku.

Mieszkają w domach zbudowanych z glinianych bloczków, krytych blachą. Te bardziej dostatek wzmacnia cementowa zaprawa. Każdy dom ma otwory umożliwiające cyrkulację powietrza. Temperatury w porze suchej sięgają 35–45 stopni Celsjusza. W porze deszczowej jest to 25–35 stopni Celsjusza, przy czym wilgotność sięga niemal

100 proc., trudno jest swobodnie oddychać, można się poczuć jak w saunie. – Wodę trzeba przynosić wiadrami z rzeki, czym często zajmują się dzieci. W niektórych miejscach zamontowane są krany do wody głębinowej, ale wtedy czekanie w kolejce zabiera około dwóch godzin.

Brak wody przekłada się na choroby, podobnie jak klimat z porą deszczową na schorzenia stawów, czyrączność skóry. Opieka medyczna jest na bardzo niskim poziomie, sprowadza się głównie do leczenia malarii. – Chorych w cięższych stanach dowozimy do najbliższego, odległego o ponad 100 km szpitala – mówi ks. Pielak.

Tylko nieliczni mają pracę. Bezrobocie sięga 80 proc. W dobrej sytuacji są rodziny, w których pracuje jedna osoba, zarabiająca sto dolarów miesięcznie. Z takiej pensji utrzymuje się przeciętnie dwadzieścia osób mieszkających w jednym domu. Jednak nie są to częste sytuacje.

– Nie dociera do nas prąd, bo nie ma linii przesyłowych. Mamy agregat prądotwórczy, dzięki czemu można podładować telefon komórkowy, czasem na kilka godzin włączyć lodówkę, którą posiadamy – opowiada o afrykańskich realiach życia ks. Jacek Pielak.

WŚRÓD MECZETÓW

Diecezja warszawsko-praska oficjalnie objęła parafię św. Augustyna w dystrykcie

Kambia 22 grudnia 2011 r. Parafia została utworzona przez włoskie Zgromadzenie Księży Ksawerianów w 1961 r., kiedy to Sierra Leone odzyskało niepodległość po dwóch wiekach brytyjskiej kolonizacji. W utworzeniu przez diecezję warszawsko-praską misji w tym regionie pomocne było zaplecze pozostawione przez wcześniejszych misjonarzy. Przed polską misją, do czasu wojny domowej, pracowali tu ksawerianie. Dawny anglikański kościół z plebanii jest pozostałością po czasach kolonialnych. Obok tego istnieją odległe o 20–30 km kaplice dojazdowe: Matki Bożej w Kambii II, św. Moniki w Bamoi-Luma, Świętego Krzyża w Rokupr, Opatrzności Bożej w Gbalamuya.

Diecezja warszawsko-praska jest odpowiedzialna za afrykańską parafię, którą utrzymuje z własnych środków. To decyzja śp. abp. Henryka Hosera SAC.

Jako pierwsi z polskiej diecezji przyjechali tu w lutym 2011 r. ks. Jacek Turek i ks. Andrzej Dudzik. Po kilku tygodniach zachorowali na malarię i byli zmuszeni wrócić do Polski. Ks. Andrzej Dudzik w wyniku powikłań zmarł w podróży. Ks. Jacek powrócił do Sierra Leone, gdzie do 2013 r. był proboszczem. Obecnie w parafii posługuje dwóch kapłanów diecezji warszawsko-praskiej: ks. Jacek Pielak, pracujący w misji od 2011 r., oraz ks. Robert Gut, pracujący od 2013 r. Zgromadzenie Sióstr Jezusa Miłosiernego w 2016 r. otworzyło w parafii swój dom, wybudowany po połowie ze środków diecezji warszawsko-praskiej i organizacji Pomoc Kościołowi w Potrzebie. Dziś pracują tu

dwie siostry z Polski i jedna z Niemiec, prowadzące przedszkole dla 150 dzieci i wspierające duszpasterstwo parafialne.

W muzułmańskim Sierra Leone chrześcijanie stanowią zaledwie 20 proc. społeczeństwa. – W naszym dystrykcie to zaledwie ok. 2 proc. Budzi nas dobiegający z pobliskich meczetów głos muezina, ale relacje między muzułmanami a chrześcijanami układają się bardzo dobrze. Wiele jest małżeństw mieszanych. Muzułmańskie dzieci chodzą do naszych katolickich szkół – mówi Jacek Pielak.

W parafii św. Augustyna na Mszach świętych niedzielnych w kościele i kaplicach dojazdowych jest około pięciuset ludzi. – Każdy dzień rozpoczynamy Mszą świętą o siódmej rano – opowiada ks. Pielak. Wieczorem ma miejsce praca duszpasterska – spotkania z grupami katechumenów i młodzieżą. Dotychczas udało się udzielić sakramentu chrztu dwustu osobom.

SZKOŁA W BUSZU

Obok duszpasterstwa i działalności charytatywnej głównym kierunkiem pracy w polskiej misji jest prowadzenie szkół katolickich.

– Ze względu na dominujący islam pierwsi misjonarze nie mogli zaczynać od budowania kościołów. Najpierw zakładali szkoły, z myślą, że z czasem powstaną przy nich kaplice. Obecnie placówki oświatowe są nieodzowną częścią każdej parafii, a zarządzanie nimi jest jednym z głównych obowiązków księży – wyjaśnia ks. Robert Gut.

Edukacja ma olbrzymie znaczenie, ponieważ 50 proc. dorosłych nie potrafi czytać i pisać. Zamiast podpisu na dokumentach zostawiają odcisk palca.

Polska parafia prowadzi szesnaście szkół podstawowych, osiem przedszkoli, cztery szkoły średnie i centrum szkolenia zawodowego, z nauką murarstwa, stolarki, spawania, krawiectwa, od tego roku fryzjerstwa, i wyrobu lokalnych produktów. We wszystkich szkołach kształci się ponad 15 tys. dzieci i młodzieży.

Przed południem kapłani udają się do szkół, które nadzorują. Ks. Robert do szkół podstawowych, ks. Jacek – do szkół średnich. Dotarcie do nich motocyklem – 40 km drogi przez busz – zajmuje około dwóch-trzech godzin.

– Nauczanie opiera się na miejscowych nauczycielach, ponieważ często barierą jest język – miejscowi należą do wielu grup etnicznych. Największą potrzebą i zadaniem jest koordynacja pracy w placówkach szkolnych – mówi o swoich zadaniach ks. Pielak.

– W Sierra Leone istnieje obowiązek nauki szkolnej. Dzieci przychodzą do szkoły;

raczej mamy problem ze zbyt dużą liczbą dzieci w klasach – dodaje ks. Gut. Klasy potrafią liczyć 50–70 osób, zdarza się, że nawet 150 osób. Jednak w porze deszczowej rodzice nie chcą posyłać dzieci do szkoły, wolą, by poszły pracować w polu, przy uprawie ryżu czy manioku.

Na analfabetyzm wpływają także niskie nakłady państwa na edukację. Szkoły publiczne są mocno niedofinansowane.

Rząd opłaca pensje ok. 60 proc. nauczycieli, na jedno dziecko na semestr przekazuje tylko jednego dolara. Tym bardziej działalność edukacyjna szkół katolickich jest w Afryce nieoceniona. Do szkoły w Bar-moi Munu uczęszcza sześciuset uczniów.

Klasy szkolne potrafią liczyć 50–70 osób, zdarza się, że nawet 150 osób.

żywianie tych, którzy będą się tutaj uczyć – mówi ks. Pielak.

– Kontakt z dziećmi daje też możliwość dotarcia do miejscowej ludności. W wioskach szkoły są również centrami zbierającymi wszystkich ludzi, którzy tam pracują, są lokalnymi liderami, co daje możliwość ewangelizacji – mówi Jacek Pielak.

POTRZEBA RĄK DO PRACY

Zagrożeniem dla miejscowej ludności są powstające coraz to nowe sekty. Kuszą ludzi magicznymi praktykami połączonymi z miejscowymi rytuałami. Posługiwanie się imieniem „Jezus” dalekie jest od wiary chrześcijańskiej.

– Potrzeba nam rąk do pracy – nie ukrywa ks. Pielak. Okresowo na misję przyjeżdżają klerycy z Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Warszawsko-Praskiej.

for. arch. misji w Kambii

Dzięki wsparciu między innymi Dzieła Misyjnego Diecezji Warszawsko-Praskiej udało się sfinansować prawie połowę kosztów budowy. Szkoła zyskała trzy nowe pomieszczenia.

Obecnie w „polskiej” parafii w Kambii realizowany jest projekt utworzenia centrum edukacyjnego wyrównywania szans dla dzieci i młodzieży, finansowany przez polski rząd w ramach Polskiej Pomocy Rozwojowej – Polish Aid, przy współpracy polskiej ambasady w Nigerii. – Nasi podopieczni po zajęciach szkolnych do godzin wieczornych będą mogli tutaj uczyć się, korzystać z książek w bibliotece, planujemy utworzyć laboratorium komputerowe, zorganizować zajęcia pozalekcyjne z języka angielskiego, matematyki i innych przedmiotów. Mamy nadzieję, że dalszą częścią tego projektu będzie do-

Abp Henryk Hoser SAC dwukrotnie odwiedził misję, drugi przyjazd okupił ciężkim przebiegiem malarii. – Ludzie pamiętają tamte pobyty, kiedy jeden z mieszkańców dowiedział się o śmierci abp. Hosera, rozplakał się. Afrykańscy tak emocjonalnie przeżywają relacje – mówi ks. Pielak.

Niedziela misyjna w Sierra Leone obchodzona jest niezwykle uroczysto. – W ogóle cały październik jest miesiącem, kiedy przypominamy o odpowiedzialności za to dzieło, które przynieśli misjonarze, za rozwiniętą sieć szkół oraz że czujemy się odpowiedzialni za inne misje – mówi ks. Pielak. Skromne ofiary zebrane dla misjonarzy pracujących w innych częściach świata są wielkim darem serca parafian z Kambii.

W SKRÓCIE

fot. PAP/Tomasz Waszczuk

■ **Relikwie w Stoczku.** Do sanktuarium Matki Bożej Królowej Pokoju w Stoczku Klasztornym wprowadzono relikwie bł. Stefana Wyszyńskiego, który był tam internowany przez władze komunistyczne na początku lat 50. XX w.

■ **Medycyna na KUL.** W trzecią niedzielę października na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II odbyła się uroczysta inauguracja roku akademickiego 2021/2022 dla 3400 nowych studentów, którzy kształcą się na 51 kierunkach studiów. Rektor ks. prof. Mirosław Kalinowski zapowiedział plany KUL, m.in. uruchomienie kierunku lekarskiego z akcentem na opiekę paliatywną.

■ **Relikwie w szkole.** Do 50-letniego Zespołu Szkół Przemysłu Spożywczego w Krakowie, który od czterech lat nosi imię św. Maksymiliana Marii Kolbego, wprowadzono relikwie patrona.

■ **Duchowni niezłomni.** IPN Gdańsk zaprasza na wernisaż najnowszej wystawy biograficznej „Ks. Józef Waląg. Uniżyć się nie będzie...” autorstwa dr. Jana Hlebowicza. Ekspozycja zostanie zaprezentowana w dwóch miejscach: w archikatedrze oliwskiej w Gdańsku oraz w Pruszczu Gdańskim.

■ **Z Maryją ratuj człowieka** – modlitwa za osoby, których zbawienie jest zagrożone, transmitowana jest na antenie Radia Jasna Góra codziennie o godz. 19.15. – Nie wolno nam być obojętnymi na to, co stanie się z ludźmi w godzinie ich śmierci – przypominał przeor Jasnej Góry podczas Mszy świętej wieńczącej trzydniowe rekolekcje dzieła „Z Maryją ratuj człowieka”.

■ **Ekumenicznie na ekranie.** Nagrodę Jury Ekumenicznego na 37. Warszawskim Międzynarodowym Festiwalu Filmowym otrzymał film „Albańska dziewczyna” w reż. Bujar Alimani (Niemcy/Belgia 2021), przedstawiający walkę o szczęśliwe życie w archaicznych tradycjach. Wyróżniono jeden film – „Pętla czasu”, reż. Masakazu Kaneto (Japonia 2021) – pokazujący, że w młodych ludziach istnieje chęć pomagania innym w zmienianiu ich egzystencji.

fot. diecezja siedlecka

PARAFIE MIGRANTOM

W sanktuarium maryjnym w Kodniu odbyło się spotkanie biskupa siedleckiego z proboszczami z terenów objętych stanem wyjątkowym oraz przedstawicielami Straży Granicznej, Caritas Polska i Caritas Diecezji Siedleckiej. Ks. ppłk SG Wiesław Kondraciuk podziękował komendantom i funkcjonariuszom, którzy z własnych pieniędzy kupowali jedzenie dla migrantów. Przede wszystkim jednak parafie zgłosiły gotowość udzielenia pomocy osobom zatrzymanym. Można w nich przeprowadzić zbiórkę żywności o długim terminie ważności, koców, ubrań, zabawek. Będą one stanowiły po-

moc w przypadku pojawienia się migrantów. Pieniądze ze zbiórki na uchodźców z Afganistanu, przeprowadzonej przy kościołach 5 września, trafią do Caritas Siedlce, a przez nią do księży proboszczów, którzy zgłoszą takie zapotrzebowanie. Przedstawiciele Caritas Polska zaprezentowali health packi, które trafiły już do oddziałów Straży Granicznej oraz do parafii. W plecakach znalazły się podręczne rzeczy, które mogą być wręczone migrantom. Są to: woda, koc termiczny, ogrzewacz, batony energetyczne, środki opatrunkowe. Takie środki zostaną dostarczone również do parafii diecezji siedleckiej.

SPRAWIEDLIWE STÓPKI

W szczecińskiej siedzibie Fundacji Małych Stópek wiceminister sprawiedliwości Marcin Romanowski wręczył ks. Tomaszowi Kancelarczykowi, pomysłodawcy i prezesowi Fundacji, medal „Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości”. Fundacja Małych Stópek od wielu lat podejmuje inicjatywy ratujące dzieci przed aborcją, wspierające rodziny wychowujące niepełnosprawne dzieci czy też inicjatywy wspomagające bezdomnych. Fundacja pomaga także rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, a w szczególności kobietom samotnie wychowującym dzieci. Poza świadczeniem wsparcia materialnego oraz psychologicznego fundacja prowadzi rów-

fot. PAP/Marcin Bielecki

nież działalność edukacyjną oraz afirmującą wartość ludzkiego życia. Pomoc świadczona przez Fundację Małych Stópek jest kompleksowa i skorzystała z niej już niezliczona liczba potrzebujących, przede wszystkim kobiety.

fot. PAP/Artur Reszko

TWARZE
OBŁAWY

Uroczyste otwarcie wystawy „Lipcowi. Twarze ofiar Obławy Augustowskiej” przed Domem Turka w Augustowie zainaugurowało działalność Instytutu Pileckiego w Augustowie.

fol. PAP/Darek Delmanowicz

POMAGALI ŻYDOM

W Przemysłu IPN uhonorował dwie osoby niosące pomoc prześladowanym Żydom w czasie II wojny światowej. Na terenie byłego getta zastępca prezesa IPN Mateusz Szpytma odsłonił tablicę upamiętniającą zamordowanego przez Niemców Michała Kruka oraz mural z podobizną Marii Grzegorzewskiej.

MŁODZI PRZY PREZYDENCIE

fol. prezydent.pl

Tworzenie forum debaty i dialogu społecznego dotyczącego spraw młodych oraz opracowywanie założeń prezydenckich inicjatyw legislacyjnych to jedne z głównych celów powołanej przez Andrzeja Dudę Rady ds. Młodzieży. W jej skład weszli m.in. przedstawiciele samorządowych rad młodzieżowych, organizacji studenckich oraz klimatycznych.

Powołanie rady stanowi zwieńczenie trwających ponad rok konsultacji społecznych z cyklu „Młodzi w Pałacu”, w ramach któ-

rych odbyło się ponad sto spotkań. Były to dyskusje z niemal dwustu środowiskami młodzieżowymi – przedstawicielami młodzieżowych rad gmin, miast, powiatów i sejmików wojewódzkich, organizacjami harcerskimi, studenckimi, młodzieżowymi organami doradczymi przy ministrach, organizacjami sportowymi, licznymi fundacjami i stowarzyszeniami, a także organizacjami zrzeszającymi osoby z niepełnosprawnościami oraz młodzieżówkami partii politycznych od prawicy do lewicy.

ODNOWA PO STAREMU

W XVIII-wiecznym późnobarokowym franciszkańskim kościele św. Marii Magdaleny w Przemysłu zakończyła się renowacja prezbiterium. Głównym zadaniem konserwa-

torów było usunięcie dwóch warstw przemalowań i odsłonięcie pierwotnej warstwy malarskiej, która powstała zaraz po budowie świątyni.

fol. PAP/Darek Delmanowicz

■ **Koce dla ubogich.** Nowe śpiwory, koce, plecaki oraz ciepłe skarpety można ofiarować ubogim oraz bezdomnym w ramach zbiórki prowadzonej przez Caritas Archidiecezji Poznańskiej przed V Światowym Dniem Ubogich, który będzie obchodzony 14 listopada. Rzeczy można przynosić do centrali instytucji przy Rynku Wildeckim 4a w Poznaniu.

■ **Muzyczna terapia w żałobie.** Michał Niemiec, organista i kompozytor z Krakowa, przygotował „Pewność nadziei. Terapia muzyką nie tylko w żałobie” z piętnastoma utworami o tematyce żałobnej i nadziei, m.in. „Dziś moją duszę”, „U Ciebie, Boże”, nowa „Litania do Maryi, Matki osieroconych i dzieci utraconych” czy „Życie, jesteś chwilą”.

■ **Mężczyzna uważny.** Pod hasłem „Uważność & męstwo” z udziałem gości z Polski i świata 13 listopada w Łochowie odbędzie się XI Forum Tato.net. Szczegóły na stronie tato.net.

■ **Beatyfikacja sługi Bożego ks. Jana Machy,** śląskiego kapłana i męczennika zgilotynowanego w 1942 r., odbędzie się 20 listopada w katedrze Chrystusa Króla w Katowicach. Mszy świętej beatyfikacyjnej będzie przewodniczył prefekt Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych kard. Marcello Semeraro.

■ **Wezwany do polskiego MSZ** białoruski chargé d'affaires Aleksander Czesnowski zaprzeczył, jakoby sytuacja na granicy była wymierzona w Polskę. Nie skomentował też niewypuszczenia na teren Białorusi polskiego konwoju humanitarnego. Zgodnie z podpisaną przez Łukaszenkę ustawą Białoruś nie będzie przyjmować z powrotem nielegalnych migrantów.

■ **Komu dopłata za prąd?** W 2022 r. państwo dopłaci 1,5 mld zł do rachunków za prąd gospodarstwom jednoosobowym, w których miesięczne dochody nie przekraczają 1563 zł, i gospodarstwom wieloosobowym z 1115 zł na osobę.

■ **Głos o UE w kosmos.** 40 proc. Polaków chciałoby głosowania w sprawie przynależności Polski do UE. Tymczasem na krakowskich Plantach stanęła konstrukcja „Outer Space Transmitter”, za pomocą której przechodnie mogą odpowiedzieć na pytanie: „Co dla Ciebie oznacza bycie obywatelem UE?”. Odpowiedzi będą przetworzone na sygnał radiowy i wysłane w kosmos.

fol. PAP/Lukasz Cagajski

Jacek Karnowski

Test dojrzałości państwowej

Gdyby po upadku komunizmu, a nawet dwadzieścia czy dziesięć lat temu, ktoś nam powiedział, że przyjdzie czas, że po podlaskich polach i obejściach będą się snuli migranci ekonomiczni z Iraku czy Konga, pewnie byśmy nie uwierzyli. A tymczasem zaczyna być to rzeczywistością, do której powoli się przyzwyczajamy. Potwierdza się, że świat jest miejscem, w którym zdarzyć się może prawie wszystko.

Oczywiście, tym razem nie zdarzyło się samo, ale zostało sztucznie wywołane przez władze Białorusi, działające w porozumieniu z Rosją. Broń migracyjna użyta przeciwko Polsce to kopia narzędzia, które swego czasu zastosowała Turcja prezydenta Erdoğan. To próba zaszantażowania i Polski, i całego Zachodu. Łukaszenka chce w ten sposób osiągnąć uznanie swojej władzy oraz wstrzymanie wsparcia dla białoruskiej opozycji; w dłuższej perspektywie chce mieć poręczne, skuteczne narzędzie nacisku. Będzie żądał coraz więcej, imigrantów mu nie zabraknie. Z Azji Środkowej, z Bliskiego Wschodu można zwieźć samolotami nawet setki milionów ludzi, tym bardziej że – jak dobrze wiemy – imigranci płacą za swoje bilety białoruskim liniom lotniczym Belavia.

Czy Polska wygrywa w starciu o szczelne granice? Odpowiadając na to pytanie, Jarosław Kaczyński stwierdził w jednym z wywiadów: „W tej chwili brońmy się skutecznie. Trzeba sobie zdawać sprawę, że potrzebujemy umocnienia tej obrony i świadomości, że to może być coś długotrwałego i także rozszerzającego się w inne formy

i być może w inne regiony”. Ta konfrontacja może trwać miesiące, a nawet dłużej. Wydaje się jednak, że z pierwszej fazy wychodzimy obronną ręką. Łukaszenka nie spodziewał się chyba takiej determinacji po stronie polskiej. Sądził, że jeżeli słabą demokrację zaatakują się zde-

ciami dzieci, to ona szybko ulegnie. Polska odpowiedziała w miarę sprawnie i dość stanowczo. To dlatego strona białoruska eskaluje napięcie i stosuje coraz twardsze metody, np. wysyłając w kierunku granicy już nie pojedynczych migrantów, lecz duże, kilkudziesięcioosobowe grupy. To dowód, że dotychczasowe metody nie okazały się skuteczne. To akt desperacji.

Imigranci nie chcą zostać w Polsce.

Na prezentowanych przez Straż Graniczną filmach widzimy, jak krzyczą: „Germany! Germany!”. Policja zatrzymuje przemytników, zabierających tych, którzy przedarli się przez barierę, w kierunku naszej zachodniej granicy. W Niemczech już wiadać napływ imigrantów; do obozów przejściowych trafiło prawie 5 tys. osób, w dużej części uciekinierów z obozów litewskich, które są słabo strzeżone. Może więc władze w Warszawie powinny zmienić taktykę i puścić przybyszów przez nasze terytorium w stronę Berlina? Jarosław Kaczyński, zapytany o taki scenariusz, odpowiedział następująco: „To nie jest dobry pomysł. Niemcy nas atakują, nie traktują fair, ale my trzymamy się tutaj starej polskiej zasady, by nie czynić drugiemu, co tobie niemiłe. Tak że politycznie taki cynizm nie przyniósłby w finale żadnego pozytywnego efektu”. Zapewne tak jest, ale też nasi zachodni sąsiedzi powinni mieć świadomość, że bronimy ich przed potencjalnie nieogra-

niczoną liczbą przybyszów i powinni zadać sobie pytanie, czy w takiej sytuacji wypada atakować Polskę na innych frontach, np. wstrzymując Fundusz Odbudowy czy budując nam opinie kraju o zagrożonej praworządności. Być może takie pytania rzeczywiście sobie zadają. Nie spodziewanie kilka dni temu Angela Merkel stwierdziła, że „unijni partnerzy Polski powinni odejść od konfrontacji, a zamiast tego rozmawiać z rządem w Warszawie, aby znaleźć rozwiązanie trudności we wzajemnych stosunkach”. Ten niespodziewany sygnał może być rzecz jasna typowym przykładem dwulicowości niemieckiej polityki, ale może też zapowiadać powrót

do działań elementarnie racjonalnych, powrót do stołu.

Sprawa migracji wywołuje potężne napięcia. Z jednej strony obrona granicy zwiększa poparcie dla obozu rządzą-

cego, z drugiej wystarczy jedno dramatyczne zdarzenie, by nastroje gwałtownie się zmieniły. Wiele osób głęboko przeżywa dylematy moralne. Kościół apeluje o „korytarze humanitarne”, ale nie bardzo wiadomo, w jaki sposób można zrealizować taką koncepcję w warunkach konfrontacji z bezwzględnym, cynicznym reżimem. Na pewno trzeba dbać o to, by nawet w sytuacji tak trudnej nie tracić odruchu niesienia pomocy. I polskie służby to czynią, ratując ludzi, którzy utknęli na bagnach, zagubili się w lesie czy też są wychłodzeni lub głodni. Granicy otworzyć jednak nie możemy, bo oznaczałoby to klęskę naszego państwa oraz działanie długofalowo wręcz niemoralne. Otworzylibyśmy w ten sposób drzwi prawdziwemu przemysłowi przemytu ludzi, ze wszystkimi tego konsekwencjami. Trzeba po prostu przejść przez tę próbę, trzeba zdać ten test dojrzałości państwowej.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Kłamstwa bez granic

Ministerstwo Obrony Narodowej i Straż Graniczna ujawniły nowe nagrania z imigrantami: cudzoziemcy przekonują, że białoruskie służby więzły od nich paszporty i pieniądze, a następnie wypchnęły ich na granicę. W nagraniu obywatelka Iraku apeluje do rodaków, by nie wierzyli obietnicom służb białoruskich, które zapewniają, że granica jest otwarta i bez problemów przejdzie się do Polski. Sama zrezygnowała z ubiegania się o ochronę w Polsce, gdyż celem jej podróży były Niemcy – informuje Straż Graniczna. **I**

Nastoletnie porno

Według najnowszego raportu NASK „Nastolatki 3.0” o zachowaniach młodych w sieci co czwarty z nich oglądał tam treści pornograficzne – wśród dziewcząt co piąta, wśród chłopców co trzeci. Pomiędzy 11.–12. a 16.–17. rokiem życia następuje lawinowy przyrost doświadczeń z pornografią. Prawie dwie trzecie ankietowanych zadeklarowało, że ich koleżdy i koleżanki oglądają takie treści. W przypadku chłopców ze szkoły średniej odsetek ten wynosi aż 90,2 proc. Wiedza rodziców na ten temat jest bardzo ograniczona. **I**

Ochotnicy pielgrzymują

Do sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach przybyła XVIII Pielgrzymka Strażaków Województwa małopolskiego. Towarzyszyła jej uroczystość z okazji stulecia działalności Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej. **I**

fot. PAP/Łukasz Czapliński

Nagrodzeni i wyróżnieni przez Caritas, Diakonię Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego i Eleos Kościoła prawosławnego

fol. Caritas Polska

Podczas ekumenicznej Gali Ubi Caritas w Warszawie 16 października osoby zaangażowane w działalność charytatywną otrzymały nagrody i wyróżnienia od Caritas, Diakonii Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego oraz Eleos Kościoła prawosławnego.

CZAS MIŁOŚCI

Nagrodzona w kategorii Świadełstwo Małgorzata Komorowska jest pielęgniarką i jednocześnie wolontariuszką Caritas w hospicjum stacjonarnym na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie. W kwietniu 2020 r., gdy personel Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego nie stawiał się do pracy, przez dwa tygodnie pomagała dwudziestu zakażonym pacjentom bez wychodzenia na zewnątrz. Została awansowana na stanowisko pielęgniarki oddziałowej. W tej samej kategorii wyróżnieni zostali: Elżbieta Łach, która od 55 lat otacza troską podopiecznych Domu Pomocy Społecznej św. Antoniego pod patronatem Caritas Archidiecezji Katowickiej, Krzysztof Kuźmiński, wolontariusz Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej, który w czasie pandemii Covid-19 wspierał swoich podopiecznych, seniorów i ubogich, oraz Waldemar Dałek, przez 22 lata zajmujący się zaopatrzeniem placówek Caritas Archidiecezji Częstochowskiej.

Sabina Wawryk, laureatka nagrody w kategorii Współpraca, jest katechetką i założycielką Szkolnego Koła Caritas „Błogosławieni miłośnikami” w Publicznej Szkole Podstawowej i Przedszkolu w Mostkach. Uczestniczy w akcjach lokalnej Caritas, uwrażliwia dzieci i młodzież

na potrzeby drugiego człowieka, mobilizuje ich do działania na rzecz potrzebujących. Wyróżnienia w tej samej kategorii otrzymali Anna Randa Ombach, prezes zarządu Fundacji Uskrzydlały działającej przy firmie SuperDrob w Karczewie, przekazującej tony żywności placówkom Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej na rzecz osób ubogich, pielęgniarka Ewa Najdek, od blisko 30 lat zaangażowana w działania pomocowe Caritas Diecezji Elbląskiej, głównie w zakresie organizacji kolonii letnich dla dzieci, a także Paweł Łyczywek, od 18 lat pracownik firmy Bonduelle na Węgrzech, której produkty zasilają kuchnie Caritas w Toruniu i w kilku innych diecezjach.

W kategorii Darczyńca nagrodę przyznano państwu Grażynie i Mariuszowi Ślimakom, przedsiębiorcom spod Przemyśla, którzy od lat wspierają charytatywno-społeczne inicjatywy podejmowane przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej, takie jak m.in. remont hospicjum oraz Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Przemyśle czy też jadłodajni dla bezdomnych i potrzebujących. Małżeństwo przekazało ponadto działkę na budowę magazynu żywnościowego w Przemyśle. Wyróżnionymi darczyńcami zostali firma Henkel Polska

Sp. z o.o., regularnie ofiarująca placówkom prowadzonym przez Caritas Diecezji Warszawsko-Praskiej środki higieniczne i czyszczące, a w okresie Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy zapewniająca produkty do świątecznych paczek, a także firma Kalter Sp. z o.o., wspomagająca placówki prowadzone przez Caritas Archidiecezji Białostockiej (dzięki jej wsparciu m.in. zakupiono dwa samochody służące seniorom, osobom chorym i ubogim, przygotowano także mieszkania wspomagane dla niepełnosprawnych). Wyróżnienie otrzymali również państwo Joanna i Robert Hawelkowie, którzy wraz z rodzicami przekazali na cel charytatywny działkę w miejscowości Chełmno, gdzie powstał Ośrodek Wsparcia Caritas Diecezji Toruńskiej im. św. Andrzeja Boboli.

Mottem tegorocznej Gali Ubi Caritas były słowa bł. kard. Stefana Wyszyńskiego: „Ludzie mówią: Czas to pieniądz. A ja wam mówię: czas to miłość”. – To piękne podsumowanie działalności wszystkich nominowanych, ale też wspinała wskazówka dla nas wszystkich. Bo jak moglibyśmy dobitniej wyrazić naszą miłość do bliźniego, naszą troskę o po-

fol. Caritas Polska

trzebujących, jak właśnie w ten sposób – poświęcając im swój czas. Ten czas, który jest dla nas tak cenny, którego często brakuje nam na co dzień, choćby na odpoczynek po wyczerpującej pracy – podkreślił ks. dr Marcin Izycki, dyrektor Caritas Polska – organizatora tegorocznej edycji wydarzenia.

Po części oficjalnej dla zebranych wystąpił Duet Gajda, utalentowane rodzeństwo z Olszanicy w Bieszczadach, którego muzyczny repertuar łączy w sobie dziedzictwo wielu narodów i kultur.

Caritas wręczyła statuetki Świętej Faustyny (na zdj.), Diakonia Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego – statuetkę Miłosiernego Samarytanina, a Eleos Kościoła prawosławnego – nagrodę Dłoni Miłosierdzia. /opr.MO

Był człowiekiem zwykłym i niezwykle jednocześnie. Nie ukończył studiów teologicznych, ale uczył dzieci katechizmu i przygotowywał do sakramentów. Właśnie za tę misję bł. Franciszek Stryjas oddał życie.

Trwała wojna. Proboszcza z Chełmca (nie daleko Kalisza) ks. Michała Koźbala i wikariusza ks. Henryka Fiwka wywieziono do obozu koncentracyjnego w Dachau, zamknięto też pobliskie kościoły w Godzieszach i Opatówku. Wśród mieszkańców rósł pesymizm, a skoro zabrakło szafarzy sakramentów, zamierało też życie religijne. Właśnie wtedy Franciszek Stryjas podjął decyzję, by w konspiracji uczyć dzieci katechizmu.

WIERZBA KONFESJONALEM

– Było to w miejscowości Takomyśle, w której mieszkali moi dziadkowie. Pamiętam, że

się w kierunku kościoła na wzgórzu w Chełmcach. W niektórych miejscowościach, m.in. w Takomyślu, Saczynie czy Iwanowicach, powstały punkty katechetyczne – dodaje.

Pierwszym konfesjonałem dla dzieci była stara rosochata wierzba. To tam Franciszek często siadał, by uczyć dzieci, jak się spowiadać. Uczniowie ogromnie to przeżywali, choć była to jedynie próba przed właściwym sakramentem, jak wspomina Emilia Piechota.

Gdy przygotowanie można było uznać za zakończone, z parafii św. Gotarda w Kaliszu przyjeżdżał ksiądz, który przeprowadzał egzaminy i wyznaczał termin pierwszej Komu-

Katecheza za cenę życia

Agnieszka M. Domańska

for. ks. Sebastian Kikol

przed ich domem stała kapliczka poświęcona Matce Bożej. Niemcy w swoim zacietrzewieniu rozbili ją, a obraz Matki Bożej rzucili do dołu, który powstał na skutek wybierania torfu. Byłam jeszcze małą dziewczynką. Moi rodzice wysłali mnie do dziadków, żebym przyniosła porzucony obraz z kapliczki. Idąc z obrazem, zauważyłam, że na powalonym drzewie siedzi grupka dzieci, które po cichu odmawiają różaniec. Zatrzymałam się i przysiadłam się do nich – o pierwszym spotkaniu z Franciszkiem Stryjasem opowiada Emilia Piechota, która później również przygotowywała się do pierwszej Komunii świętej pod jego okiem, a potem była świadkiem i sekretarzem w procesie beatyfikacyjnym. Jak podkreśla, głęboko zapadł jej w pamięć moment, gdy po modlitwie Franciszek Stryjas opowiadał dzieciom o obronie Jasnej Góry i o Matce Bożej. – Wszyscy słuchaliśmy z zapałem i tchem. Tak poznałam przyszłego błogosławionego – wspomina pani Emilia.

Katecheza odbywała się w konspiracji, dlatego jeden z uczniów zawsze trzymał wartę, na wypadek przejazdu patrolu niemieckich żołnierzy, by w razie potrzeby wszyscy mogli się ukryć. – Dzieci schodziły się nawet z oddalonych wiosek, rozpiętość wieku była bardzo duża. Najpierw Franciszek uczył we własnej chacie, która szybko okazała się za małą, bo chętnych przybywało. Później spotkania odbywały się w umówionych miejscach, w stodołach, w lesie, na łąkach. – Nasze klasy pachniały rumiankiem i koniczyną, jak to pisał jeden z poetów – uśmiecha się Emilia Piechota. – Często w mojej rodzinnej miejscowości Saczyn chodziliśmy pod krzyż, który stał na polu, zatopiony w zieleni. Modliliśmy się wtedy, zwracając

nii świętej. Wówczas kościół św. Gotarda był jedynym w Kaliszu, gdzie Polacy mogli uczestniczyć w Mszach świętych, natomiast kościół św. Józefa wyznaczony był tylko dla Niemców. Z kolei uroczystość pierwszej Komunii świętej odbywała się zupełnie inaczej niż dziś – często pod osłoną nocy, a dzieci, zanim mogły przyjąć Pana Jezusa do serca, musiały pokonać znaczne odległości i przezwyciężyć strach przed niemieckimi patrolami.

OSTATNIE WEZWANIE

Żyjąc wiarę Franciszek Stryjas wyniósł z domu rodzinnego. Całe dzieciństwo spędził w Popowie, gdzie urodził się 26 stycznia 1882 r., a chrzest przyjął w parafii św. Katarzyny w Iwanowicach, przy tej samej chrzcielnicy, przy której sakrament chrztu otrzymał o. Augustyn Kordecki. Dorastając, pomagał w rodzinnym gospodarstwie, gdzie pracy nie brakowało, dlatego do szkoły uczęszczał krótko. Później uczył się pod okiem rodziców, którzy nie tylko przekazali mu podstawową wiedzę i nauczyli prowadzenia gospodarstwa, ale też zaszczepili

głębką wiarę i miłość do ojczyzny. Około 1901 r. poślubił Józefę Kobyłkę, z którą doczekali się kilkorga dzieci, ale rodzinne szczęście Franciszka przerwała choroba żony. Mimo dziewięciu lat wytrwałej walki o zdrowie i środki finansowe na opiekę lekarską

Józefa zmarła w 1930 r. Niedługo później Franciszek postanowił ponownie się ożenić, z wdową Józefą Nosą, a po ślubie przeniósł się do gospodarstwa żony w miejscowości Takomyśle, w parafii Chełmce. Odtąd z parafią związał się już na stałe i tutaj podjął misję ewangelizacyjną, za którą zapłacił najwyższą cenę.

Franciszek Stryjas kilkakrotnie był przesłuchiwany, ale zawsze wracał i mimo ostrzeżeń ludzi kontynuował nauczanie dzieci.

Myśl o nauczaniu religii towarzyszyła Franciszkowi już od młodości, był uzdolniony pedagogicznie. Słyszając, że wojna jeszcze długo się nie skończy, wiosną 1942 r. rozpoczął tajne nauczanie religii. W porozumieniu z proboszczem parafii św. Gotarda w Kaliszu przygotowywał dzieci do sakramentu pokuty i pojednania oraz przyjęcia pierwszej Komunii świętej. Dzieci poznawały katechizm, uczyły się przykazań Bożych i przykazań kościelnych, modliły się. Przez prawie trzy lata, narażając własne życie, bł. Franciszek katechizował i przygotowywał do sakramentów prawie trzysta dzieci.

– Niemcy śledzili działania Franciszka Stryjas. Kilkakrotnie był przesłuchiwany w Opatówku, ale zawsze wracał i mimo ostrzeżeń ludzi kontynuował nauczanie dzieci. Pewnego razu otrzymał kategoryczne wezwanie, by natychmiast stawić się na posterunek. Był to czas żniw, upalny dzień. To była ostatnia jego droga, która skończyła się śmiercią. Podczas przesłuchania został skatowany przez esesmanów, ale nie wydał żadnego ze swoich uczniów. Później przewieziono go do lochów więziennych przy ul. Łódzkiej w Kaliszu. Tam zmarł. Do rodziny przesłano finyzyjno-ironiczny telegram: „Proszę przyjechać po swojego księdza z trumną”, przedstawiany później w procesie beatyfikacyjnym. Brat zmarłego przywiózł jego ciało, które pochowano na cmentarzu w pobliskich Godzieszach, ponieważ na rodzinnym cmentarzu nie wolno było chować Polaków – wyjaśnia Emilia Piechota. O skali cierpienia, którego doznał z rąk niemieckich żołnierzy, mówią wyniki badań przeprowadzonych po ekshumacji, które wykazały m.in. złamanie żeber i złamanie kości czaszki.

W GRONIE BŁOGOSŁAWIONYCH

Pierwsze kroki, by ocalić pamięć o bł. Franciszku Stryjasie, podjął bp Roman Andrzejewski, który zachęcał jego uczniów do spisywania świadectw. W artykule „Jak pamięć sięga”,

Krzyż upamiętniający miejsce katechezy prowadzonej przez bł. Franciszka Stryjasę

Kiedy kapłanów brakło, zamknięto kościoły głowy nie zwiesił świadek wiary żywej. W sercu rozpoznał głos Bożych wołań w trosce o duszę dziecka bezcenną. Uczył o Bogu aż go wezwano lipcową drogą na mękę pewną.

Fragment pieśni „W lipcowym słońcu”,
sł. s. Bożena Anna Flak CSFN

który opublikowano w „Ładzie Bożym”, swoje wspomnienia o katechecie męczenniku zawarła również Emilia Piechota. Z czasem powstało obszerniejsze opracowanie, zatytułowane „Gdy wierzbą była konfesjonalem”, także jej autorstwa.

– Jest dziś w toku wielka dyskusja nad kształtem obecnej i przyszłej Polski, jest i musi być dyskusja nad kształtem polskiej szkoły. Wiemy, jaka ta polska szkoła była podczas zaborów, a potem pod okupacją hitlerowską. To tu, niedaleko stąd, umęczony został polski patriota i syn Kościoła Franciszek Stryjas za nauczanie dzieci w prywatnych domach pacierza i katechizmu – mówił Jan Paweł II do katechetów, nauczycieli i uczniów we Włocławku w 1991 r. Po papieskiej wizycie poczyniono dalsze kroki ku beatyfikacji, wyznaczono postulatora procesu. Licznie zgłaszali się też dawni uczniowie katechety, którzy opowiadali, jak pod jego opieką przygotowywali się do przyjęcia pierwszej Komunii świętej i kim w ich oczach był sam Franciszek. Ostatecznie Jan Paweł II zaliczył Franciszka Stryjasę w poczet błogosła-

wionych 13 czerwca 1999 r., jako jednego ze 108 męczenników II wojny światowej.

KAŻDY JEST ODPOWIEDZIALNY

Dzisiaj pamięć i kult bł. Franciszka Stryjas są pielęgnowane m.in. w związanych z nim parafiach w Iwanowicach i Chełmcach. Patronuje on również wszystkim katechetom diecezji kaliskiej, choć właściwie jego życiorys powinien być lekturą obowiązkową dla wszystkich uczestników studiów teologiczno-katechetycznych.

Tymczasem ks. Sebastian Kąkol, praprawnuk bł. Franciszka Stryjas, a obecnie wikariusz w parafii Chełmce, zwraca uwagę, że przyczyną ewangelizacyjnej misji Franciszka stał się brak kapłanów, którzy zostali wywiezieni do obozu koncentracyjnego w Dachau. Jednak nie tylko katecheci, ale także – a może przede wszystkim – rodzice powinni odkryć w sercu wezwanie, by uczyć dzieci katechizmu i modlitwy w domu. – Jeżeli rodzice nie będą przekazywać wiary dzieciom w domu, nawet najlepszy katecheta świecki w szkole i najlepiej przygotowany ksiądz w kościele niewiele osiągną. Myślę, że nasze polskie społeczeństwo jest w takim punkcie historii, kiedy musimy zacząć budować kulturę chrześcijańską na wzór pozytywistów, poprzez pracę u podstaw – wyjaśnia ks. Kąkol. – Zauważyłem, że dzisiaj dzieci, które wynoszą wiarę z domu, często się tego wstydzą. Trzeba, żebyśmy zaczęli traktować naszą wiarę jako coś, z czego jesteśmy dumni, bo właśnie to robił bł. Franciszek Stryjas. Gdy kościoły były zamknięte ze względu na okupację, dzięki prowadzonej przez niego katechezie dzieci czuły, że wiara jest wciąż czymś ważnym, mimo wszystko. Spójrzmy na dzisiejszy świat, gdzie Kościół jest wyśmiewany i atakowany, musimy podnieść głowę do góry i powiedzieć: jesteśmy dumni z tego, że wierzymy – zaznacza kapłan.

Bł. Franciszek Stryjas, mąż i ojciec, głowa rodziny,

który prowadząc gospodarstwo, poświęcił czas na pomoc innym, inspiruje i udowadnia, że nie studia teologiczne są najważniejsze w ewangelizacji, choć znajomość katechizmu jest istotna. Punktem wyjścia jest jednak wiara i zaangażowanie, które rodzi się z poczucia odpowiedzialności za Kościół. Tego poczucia, które podpowiada, że niezależnie od wieku czy stanu cywilnego każdy z nas ma dom w postaci parafii i może kształtować jej życie. – Każdy w Kościele może odnaleźć rolę i miejsce dla siebie, nie tylko w ławce, by wygodnie się rozsiąść i biernie słuchać. Wystarczy nieco się rozejrzeć i... po prostu zacząć działać – zachęca ks. Sebastian Kąkol.

fol. ks. Sebastian Kąkol

Relikwie bł. Franciszka

fol. ks. Sebastian Kąkol

Lekcje wychowania do życia w rodzinie nie zastąpią rozmów z rodzicami w domu. Są jednak okazją do poruszenia ważnych dla młodych ludzi tematów.

Szkolne wychowanie do życia w rodzinie to priorytet Ministerstwa Edukacji i Nauki na ten rok. Celem nieobowiązkowych lekcji WDŻ jest przygotowanie do podejmowania decyzji, odpowiedzialnego wypełniania funkcji rodzinnych, świadomego korzystania z własnej płci. Odbywają się one w polskich szkołach od roku 1999. Mogą na nie uczęszczać uczniowie od klasy czwartej szkoły podstawowej do klasy trzeciej szkoły średniej. Zajęcia może prowadzić nauczyciel posiadający przygotowanie pedagogiczne i ukończone studia z nauk o rodzinie lub nauczyciel innego przedmiotu, który odbył dodatkowe studia podyplomowe z zakresu wychowania do życia w rodzinie. Na realizację zajęć przeznaczają się w roku szkolnym po 14 godzin dla poszczególnych klas, w tym po 5 godzin z podziałem na dziewczęta i chłopcy.

Podstawa programowa jest zaakceptowana przez ministerstwo; podręcznik wybiera nauczyciel, dyrektor musi wyrazić zgodę, a każdy rodzic ma prawo głosu. Program akceptuje też rada rodziców. Uczniowie na tych lekcjach nie są oceniani.

WAŻNE SPRAWY

– Rodzice są najlepszymi nauczycielami życia w rodzinie – przyznaje Małgorzata Podgórska, nauczycielka WDŻ i katechetka z Kobylki. – Jeśli nie czują się na siłach rozmawiać z dziećmi o dojrzewaniu i seksie, dopiero wtedy powinni pomóc nauczyciele. Ja prowadzę na lekcjach edukację seksualną typu A, czyli wspieram rodziców w ich sposobie wychowania. Program zajęć jest bardzo ciekawy. W czwartej i piątej klasie mówimy o rolach rodziców, kobiety i mężczyzny, o budowie ciała i o relacjach. W kolejnych latach o rozwiązywaniu konfliktów, komunikacji, zagrożeniach, używkach, intymności, asertywności, ciąży i na koniec o różnych metodach antykoncepcji. Na moich lekcjach siadamy w kółku i rozmawiamy swobodnie na różne tematy. Przychodzi raczej mało dzieci, ale niektóre bardzo lubią te zajęcia i chętnie na nie wracają – dodaje nauczycielka.

Zajęcia WDŻ budziły skrajne emocje jeszcze przed ich wprowadzeniem do

Lekcje dojrzewania

Barbara Wiśniowska

szkół. Wtedy część rodziców obawiała się, że będą to lekcje permissywnego wychowania seksualnego. Dziś niektórzy rodzice nie posyłają na nie dzieci z obawy przed indoktrynacją: jedni nie chcą, by zetknęły się z ideologią gender, a inni z kolei boją się promowania systemu patriarchalnego.

– Idealnie byłoby, gdyby każdy nauczyciel WDŻ, czy jest z wykształcenia biologiem, czy katechetą, przedstawił dzieciom istnienie wartości ogólnoludzkich jako bardzo ważnych drogowskazów, którymi kierujemy się w życiu i po dokonaniu wyboru nie zmieniamy ich jak rękawiczek – twierdzi Wioletta Wiśniowska, pedagog z Wołomina, nauczycielka WDŻ. – Ja mówię uczniom, że to będą ich wartości, które oni muszą przemyśleć, wybrać i trzymać się ich. W odpowiedzi wymienią uniwersalne wartości: szacunek, miłość, wartość życia. Oni swoje poglądy będą nieśli na cały świat.

TRUDNE PYTANIA

Sylvia Dłanian uczy WDŻ w katolickim liceum w Warszawie. Wśród uczniów

pierwszych klas ma stuprocentową frekwencję, bo dyrekcja bardzo zachęca do udziału w zajęciach. Program pokrywa się z programem profilaktycznym, jaki przyjęła szkoła, dotyczącym trudnych wyborów, uzależnień, profilaktyki wczesnej inicjacji seksualnej, wchodzenia w świat relacji.

Dłanian chwali nauczycieli tego przedmiotu, którzy starają się jak najlepiej wprowadzać młodzież w świat wartości i uczyć samodzielnego myślenia. – Bywają

i tacy, którzy realizują inne tematy, niż wynikają z podstawy programowej, dlatego zachęcam rodziców, by poznali nauczycieli – przekonuje. – Często tematyka konkretnych zajęć zależy od tego, o czym chcą rozmawiać z nami uczniowie, o co chcą zapytać, co ich martwi lub zastanawia. Czasem nawet zadają pytania prowokujące, by sprawdzić, jaka będzie reakcja dorosłego i czy dorosłemu można ufać. Nawet pytają wprost: „Czy pani dokonałaby aborcji?”. Ja nie unikam odpowiedzi. Mówię też otwarcie, jakie są skutki uboczne antykoncepcji, z jakich przyczyn

Warto rozmawiać z dziećmi w domu, zanim dowiedzą się, czym jest seks, od kolegów lub z internetu.

fot. Caleb Wood/unsplash.com

ludzie się na nią decydują oraz przedstawiam metody naturalne. Dla mnie ważna jest szczerość i relacja z uczniami. Wiem, że jeśli relacja jest dobra, będziemy mogli spokojnie rozmawiać na różne tematy, młodzież zdobędzie potrzebną wiedzę i będzie w stanie sama wypracować swój pogląd na dany temat, co w okresie dorastania jest bardzo ważnym procesem – dodaje.

ROZMOWY Z DZIEĆMI

Wychowanie do życia w rodzinie rozpoczyna się jednak w rodzinie, i to od pierwszych dni życia. Dzieci, obserwując zachowanie rodziców, uczą się rozwiązywania konfliktów i wyrażania uczuć. Zazwyczaj to rodzice jako pierwsi usłyszą od swoich pociech pytanie, skąd się biorą dzieci. Odpowiedź warto przemyśleć wcześniej, bo jej brak sprawi, że dziecko poszuka jej gdzie indziej.

Emilia Molenda jest mamą trójki dzieci, w wieku 6, 9 i 12 lat. Najmłodszemu synowi na pytanie, skąd on się wziął, odpowiedziała krótko i to mu wystarczyło. – Na różnym etapie dzieci mają różną ciekawość – przekonuje matka. – Na początku wystarczy nie unikać odpowiedzi na ich pytania. Z najstarszym mamy wieczor-

ne pogaduchy. Ponadto wyjścia jednego dziecka z jednym rodzicem to czas na głębsze rozmowy, poznanie ich potrzeb.

Emilia Molenda przyznaje, że wiele tematów, jakie porusza z dziećmi, nie jest dla niej łatwych, bo nie rozmawiała o tym z rodzicami.

Lekcje WDŻ na pewno mogą przysłużyć się uczniom, z którymi nikt w domu nie chce bądź nie umie rozmawiać o seksualności i dojrzewaniu. Jednak czy posłanie dziecka na lekcje zwalnia rodziców z rozmów o tym? – Myślę, że pod skórą czują, że to ich obowiązek, ale mają tak dużą trudność, że nieliczni to podejmują. Do tej pory to było tabu – zauważa Wioletta Wiśniewska. – Lekcje WDŻ w liczbie 14 godzin w roku to za mało na wychowanie dziecka, ale niejedynemu rodzic nie wie, co odpowiedzieć na pytanie swojej pociechy, skąd się biorą dzieci. Uczniowie zwierają mi się, że nigdy nie rozmawiali o tym z dorosłymi.

Marysia zadała mamie jedno z takich nurtujących pytań, gdy jako mała dziewczynka wracała z uroczystości białego tygodnia. Mama umówiła rozmowę na późniejszą godzinę. Od tamtej pory bardzo często rozmawiają na dorosłe tematy, a Marysia uchodzi za klasową specjalistkę od relacji, emocji i wartości. – Nie ignorujemy nigdy tych trudnych pytań, bo dzieci zaczynają pytać kogo innego – przestrzega pedagog.

PIĘKNO SEKSUALNOŚCI

Zdaniem psychoterapeutki Aleksandry Lutoborskiej warto posyłać dzieci na lekcje WDŻ oraz rozmawiać z nimi w domu, niejako wyprzedzając materiał. W gronie rodzinnym mamy szansę przedstawić wartości, jakie wyznajemy. – Życia w rodzinie uczymy się w rodzinie, i to raczej nie poprzez wykłady, ale przez przykłady, przez uczestniczenie i obserwowanie. I oczywiście życie w rodzinie nie ogranicza się do sfery seksualnej, choć to sposób jej przedstawiania budzi najwięcej kontrowersji na lekcjach WDŻ. Pamiętajmy, że rozwój seksualny trwa od urodzenia i na początku wiąże się z tym, jaką troską, czułością i uwagą otaczane jest niemowlę, jakiego traktowania doświadcza jego ciało, a potem ciało przedszkolaka, pierwszoklasisty itd. Dziecko bite, zaniedbywane, zawstydzane nie będzie umiało jako młody, a potem dorosły człowiek zdrowo przeżywać swojej seksualności. Ważne jest, by rzetelnie opowiedzieć, jak przebiega proces dorastania na

poziomie fizycznym i psychicznym, jakie zmiany zachodzą i czemu służą. Warto przedstawić to, w co wierzymy jako katolicy: że seksualność jest czymś dobrym, pięknym i że taką przestrzeń chcemy budować w trwałym związku. Jednak nasze dzieci spotykają się z innymi poglądami; nie możemy udawać, że ich nie ma. Nie będziemy w stanie wychować dzieci w sterylnych warunkach. Możemy być wyśmiewani na przykład za to, że uznajemy wartość czystości przedmałżeńskiej, ale nie przerażamy się – rozmawiamy!

Warto usłyszeć, co dziecko myśli, pokazywać różne aspekty i konsekwencje różnych wyborów. Dla dorastającego człowieka ważne jest zmierzyć się z rodzicem w dyskusji, przeciwstawić mu swoje opinie, ale też usłyszeć mądre i ugruntowane argumenty. Dzieci je słyszają, korzystają z nich i dzięki otwartym rozmowom z rodzicami potrafią potem podjąć dyskusję z rówieśnikami – mówi terapeutka.

Czwarta klasa to bardzo dobry moment na rozpoczęcie tych lekcji, bo dziecko nie weszło jeszcze w dojrzewanie, ale jest już mocno zaciekawione. Problemem jest, że zajęcia odbywają się bardzo późno, po lekcjach obowiązkowych, czasem nawet trzeba na nie sporo poczekać. Dla dzieci to może być trudne i męczące, mimo zainteresowania przedmiotem. Problem pojawia się także, gdy WDŻ uczy nauczyciel innego, nie lubianego przedmiotu, ponadto chłopców zbyt rzadko uczą mężczyźni. To kolejny powód, dlaczego na WDŻ uczęszcza mało uczniów.

Największą szkodą dla dziecka byłoby, gdyby rodzice nie zapisali go na te lekcje i sami nie zamierzali z nim o tym rozmawiać lub krytykowali je za zadawanie trudnych pytań. To mogłoby wzbudzić negatywne skojarzenia. Dziecko zainteresowane tematem i tak się dowie, co to jest seks – z internetu, od kolegów lub z niewłaściwych czasopism, nierzadko pornograficznych. Wtedy nie będziemy mieli szans jako pierwsi opowiedzieć mu o pięknie relacji miłosnej, o odpowiedzialności i o pokonywaniu trudności w komunikacji między kobietami i mężczyznami.

Rodzic, który wie, jak ważne są rozmowy na te tematy, a czuje się niezręcznie, może znaleźć pomoc w książkach, we wspólnotce, w poradni rodzinnej, na warsztatach. Ważny jest spokój i przemyślenie każdej odpowiedzi. Pamiętajmy, że nie ma głupich pytań.

Marek Jurek

Wróg publiczny

Dwie demonstracje odbyły się w Warszawie 10 października. Jedna, kierowana przez Donalda Tuska – za supremacją Unii Europejskiej nad Konstytucją Rzeczypospolitej. Druga, kierowana przez Roberta Bąkiewicza – za suwerennością polskiego porządku konstytucyjnego. Według liberalnych mediów nie było żadnej demonstracji prokonstytucyjnej, była tylko demonstracja Tuska, którą Robert Bąkiewicz „zakrzykiwał” (według TV WP) i „zagłuszał” (według TVN). Wszelkie rekordy pobił jednak Tok FM. W tej ostatniej stacji Dominika Wielowieyska konstytucyjnym sprzeciwom wobec zgromadzenia Tuska poświęciła dwie trzecie przeglądu prasy 11 października i przez sześć minut dosłownie co minutę powtarzała, że w trakcie demonstracji Tuska „Bąkiewicz wrzeszczał”.

A co zdarzyło się naprawdę? Donald Tusk zwołał na plac Zamkowy antykonstytucyjne zgromadzenie przeciw wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego, który przypominał art. 8/1 konstytucji: „Konstytucja jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej”. Tusk nie tylko zaprzeczył prawnemu prymatowi konstytucji, ale też obrażał konstytucyjne urzędy, szczególnie Trybunał Konstytucyjny („pseudotrybunał”), mimo że spór sprzed pięciu lat o powołania trzech sędziów nie miał żadnego wpływu na „unijną” sentencję trybunału. Obrażał nie tylko sejm, ale też po prostu Polaków, którzy ten sejm wybrali – między innymi z intencją i z konstytucyjnym obo-

wiązkiem powoływania sędziów TK.

Można toczyć historyczne spory o sędziów dublerów powołanych przez większość PiS i sędziów antycypantów (tzw. antycypasów) powołanych wcześniej przez większość PO. Ale w tych sporach nie wol-

no naruszać godności państwa polskiego, które jest dobrem wspólnym całego narodu. To dzięki jego niepodległości i na mocy jego prawa do sejmku zostali powołani i ci, którzy wybrali „dublerów”, i ci, którzy wybrali „antycypasów”.

Duch szacunku i całości obecny był za to w przemówieniu Roberta Bąkiewicza pod pomnikiem Małego Powstańca. „Tam stoją Polacy tacy sami jak my, z tego samego domu i szkół, a jednak tak podzieleni – mówił Bąkiewicz. – My wiemy, że wśród was jest wielu porządných ludzi. Prowadzą was wszystkich w przepaść. Polska jest najważniejsza. Jest ojczyzną naszą i waszą”. Tego jednak odbiorcy liberalnych mediów nie mieli szansy usłyszeć. Nie tylko argumentów w obronie konstytucji, ale nawet tego, że demonstracja w jej obronie po prostu się odbyła.

Korzystając ze standardu Dominiki Wielowieyskiej – trzeba jasno powiedzieć, że po niedzielnych proteście przeciw podważaniu przez zwolenników Donalda Tuska suwerenności porządku konstytucyjnego w liberalnych mediach rozległ się strukturalny wrzask. Strukturalny, bo nie wymagał indywidualnych krzyków, mógł być surowy jak w TV WP, beznamietny jak w TVN czy emocjonalny jak w Tok FM, ale wszystkie te głosy, ze względu na ich jednolitość i podobną funkcję, w medialny wrzask się zmieniły. Wrzask zagłuszający obronę polskiej konstytucji przed zagraniczną supremacją i jej krajowymi poplecnikami.

Oazowe odznaczenia

fot. Piotr Babisz

Trwają obchody setnej rocznicy urodzin sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego, założyciela Ruchu Światło-Życie. Z tej okazji Ruch zorganizował 16 października w Sali Balowej Zamku Królewskiego w Warszawie już drugą edycję Gali „Prawda-Krzyż-Wyzwolenie”. Ma ona na celu uhonorowanie osób i instytucji mających wybitne zasługi we wprowadzaniu w życie społeczne idei ks. Blachnickiego oraz ukazanie, że dzieła zmarłego przed 34 laty założyciela Ruchu Światło-Życie owocują do dziś.

Na początku ideę przyznawania statuetek „Prawda-Krzyż-Wyzwolenie” przybliżył moderator generalny Ruchu Światło-Życie ks. dr Marek Sędek. „Ks. Franciszek miał pragnienie, by w ruchu oazowym nie poprzestać jedynie na formacji duchowej, ale by ta formacja miała swoje ujście w zaangażowaniu społecznym członków Ruchu Światło-Życie, w ich służebnym działaniu zmierzającym do wyzwolenia człowieka poprzez „Prawdę i Krzyż – ku Wyzwoleniu” – tłumaczył. Przyznał także, że wspomniany wymiar społeczny wyzwolenia człowieka jest do dziś mało znany. Tym bardziej trzeba docenić tych, którzy ten stan rzeczy zmieniają.

Kapituła Nagrody „Prawda-Krzyż-Wyzwolenie” postanowiła przyznać osiem statuetek.

Otrzymali je: Związek Dużych Rodzin Trzy Plus – za aktywny i skuteczny wpływ na kształt polskiej polityki rodzinnej, Strefa Chwały Festiwal – za stworzenie platformy spotkań dla ludzi Nowej Kultury, poseł Henryk Kowalczyk – za owocne wspieranie Krucjaty Wyzwolenia Człowieka i Ruchu Światło-Życie, prof. Krzysztof Wojcieszek – za merytoryczne wspieranie oraz propagowanie Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, Stanisława Orzeł – za wytrwałe towarzyszenie oraz zaangażowanie w Krucjatę Wyzwolenia Człowieka, dr Robert Derewenda – za wkład w zachowanie i popularyzację dziedzictwa ks. Franciszka Blachnickiego, Instytut Formacji Pastoralno-Liturgicznej KUL – za kontynuowanie dzieła formacji kapłańskiej zapoczątkowanej przez ks. Franciszka Blachnickiego, Centralna Diakonia Misyjna Ruchu Światło-Życie – za działalność misyjną na rzecz Ruchu Światło-Życie w Kenii i Tanzanii.

Po wręczeniu nagród wszyscy obecni w Sali Balowej Zamku Królewskiego wystuchali programu muzyczno-poetyckiego „Chwila myśli” do słów Cypriana Kamila Norwida, jednego z patronów 2021 r. – w dwusetlecie urodzin. Transmisja z Gali dostępna jest na stronie: www.youtube.com/watch?v=VKZc2tsLXcU.

Radosław Molenda

Prawo do naprawy

**ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski**

Krótką żywotność urządzeń elektronicznych staje się coraz bardziej uderzająca: łatwiej się rozregulowują i psują, nie obsługują nowych aktualizacji i szybko stają się przestarzałe. Jest to tak zwane „planowane postarzenie” urządzeń i sprzętu gospodarstwa domowego, którego naprawa – poza oficjalnymi i autoryzowanymi miejscami, w dodatku za wysoką opłatą – jest prawie niemożliwa.

Na tym tle zyskuje na sile ruch obrony „prawa do naprawy”. Ma na celu zapewnienie niezależnym warsztatom naprawczym możliwości reparable produktów technologicznych bez tak wielu przeszkód. Aby naprawić na przykład telefon komórkowy, niezależne punkty potrzebują dwóch rzeczy: informacji i części. Ale to właśnie na tych dwóch elementach producenci stawiają największe przeszkody. Firmy technologiczne i ich lobby jako główny powód odmowy ułatwiania dokonywania napraw przez osoby trzecie podają bezpieczeństwo kupujących. Z jednej strony bezpieczeństwo fizyczne, ponieważ źle przeprowadzona naprawa może doprowadzić

**Miejmy nadzieję,
że pojęcie
„prawa do naprawy”
przeniknie
do ludzkich sumień.**

do wybuchu lub spalenia przedmiotu i spowodować szkody dla ludzi. Z drugiej strony ma chodzić o cyberbezpieczeństwo użytkowników. Kolejny powód to własność intelektualna i korzyści dla konkurentów w przypadku ujawnienia zbyt wielu informacji.

Obroncy „prawa do naprawy” zwracają uwagę na nadmierne wydatki związane z koniecznością częstszej wymiany drogich gadżetów. Patrząc globalnie, taka produkcja śmieci jest nie do wytrzymania dla planety. Jako rozwiązanie proponują, by urządzenia mobilne i sprzęt gospodarstwa domowego mogły być dłużej eksploatowane, między innymi dzięki naprawom. Niestety, większość tych urządzeń – zwłaszcza mobilnych – nie jest do tego przystosowana. W rzeczywistości są one zaprojektowane tak, aby utrudnić lub uniemożliwić ich naprawę i doprowadzić do zakupu nowego produktu.

W obliczu rosnącej „kultury wyrzucania” (wrażenie ukute przez papieża Franciszka, które można odnieść także do tej sytuacji), w której wyrzucanie bierze górę nad troską, czyli naprawą i ponownym wykorzystaniem, pocieszający jest fakt, że powstaje ruch protestujący przeciwko dominującemu spojrzeniu, które opiera się na zasadzie: „jeśli nie działa, jeśli nie jest użyteczne, jeśli nie jest wygodne, pozbyć się tego”. Na razie jest walka o „prawo do naprawy” urządzeń technologicznych. Ale być może, miejmy nadzieję, w przyszłości to pojęcie zdoła przeniknąć do sumień i podnieść postrzeganie wartości opieki i naprawy w sferze ludzkiej. To znaczy troski i szacunku dla ludzi.

I

Życie w pełni

**Magdalena
Wołochowicz**

Choć zdarzają się ludzie

wyznający tzw. „ewangelie sukcesu” – że wierzący nie powinni mieć żadnych problemów i we wszystkim powinno się im powodzić – nie jest to podejście biblijne.

Nieprzypadkowo książki znanych mi chrześcijańskich autorów mają tytuły takie jak „Not part of the plan. Trusting God with Twist and Turns of Your Story” („Tęgo nie było w planie. Ufając Bogu w każdym nieoczekiwanym zwrocie historii Twojego życia”) – najnowsza książka Kristen Clark i Bethany Beal, autorki „Boskiej kobiety”.

Jednym z pierwszych wersetów biblijnych, których nauczyli mnie rodzice, gdy mia-

łam kilka lat, był fragment Ewangelii Jana (16, 33): „To wam powiedziałem, abyście pokój we Mnie mieli. Na świecie doznacie ucisku, ale miejcie odwagę: Jam zwyciężył świat”. Jako dziecko bardziej skupiałam się na tym, że Jezus daje mi pokój i jest Zwycięzcą. Dziś zauważam także tę część, która mówi, że doznamy ucisku. Król Dawid mówił coś podobnego: „Wiele nieszczęść [spada na] sprawiedliwego; lecz ze wszystkich Pan go wybawia” (Ps 34, 20).

Życie tu na ziemi zawsze będzie niedoskonałe. Kiedyś w niebie doświadczymy życia idealnego.

Czy jest więc w ogóle jakaś nadzieja na szczęśliwe życie tu i teraz? Owszem! I tę nadzieję widać już w powyżej cytowanych fragmentach Bożego Słowa. Dawid mówi, że choć spada na nas wiele trudno-

ści, Bóg nas z nich wszystkich wybawia! Pan Jezus zapewnia nas, że chociaż doznamy różnych ucisków, On zwyciężył i oferuje nam pokój w Nim samym, pomimo trudnych okoliczności.

Moje życie do pewnego momentu wydawało mi się prawie idealne. Owszem, mie-

**Życie tu na ziemi
zawsze będzie
niedoskonałe.
Kiedyś w niebie
doświadczymy życia
idealnego.**

wałam różne wyzwania, ale dość szybko się rozwiązywały. Z natury jestem optymistką, więc zawsze miałam dużo nadziei i nie przejmowałam się za bardzo problemami.

Aż do pewnego momentu, gdy okoliczności mojego życia zaczęły się drastycznie zmieniać – zaczęłam mieć duże wyzwania zdrowotne, a nie-
długo po tym dość nieoczeki-

wanie zmarła moja kochana Mama. To był czas, kiedy mój naturalny optymizm się przyćmił, a ja zaczęłam się czuć bezsilna – i na ciele, i na duszy. Nigdy wcześniej nie przeżywałam takich trudności. Jak w ogóle je unieść?

Nie jest ani przesadą, ani jakąś nierealną radą amerykańskie powiedzenie „one day at a time”, czyli „jeden dzień na raz”, w którym chodzi o to, by skupić się na przeżyciu jednego dnia, a nie zamartwiać się o przyszłość. Można by powiedzieć, że jest to załecenie samego Pana Jezusa: „Nie troszczcie się więc zbytnio o jutro, bo jutrzejszy dzień sam o siebie troszczyć się będzie. Dosyć ma dzień swojej biedy” (Mt 6, 34).

W tamtym czasie do-
kładnie tak działałam – Pan Bóg dawał mi siły dokładnie na przeżycie jednego dnia, a kolejnego przychodziłam do Niego po nową siłę. Jak to praktycznie wyglądało? O tym opowiem za tydzień.

I

Poprawianie urody

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Jak Kościół ocenia operacje plastyczne? Są one coraz bardziej popularne wśród moich koleżanek...

Z perspektywy Kościoła pozytywne moralnie będą tylko niektóre operacje plastyczne. Po pierwsze, te, które mają na celu usunięcie zmian patologicznych ludzkiego ciała, jak na przykład zajęcza wargę. Po drugie, operacje rekonstrukcyjne po wypadkach czy amputacjach. Jeśli natomiast ingerencja chirurgiczna nie ma charakteru ewidentnie naprawczego, ale modyfikuje otrzymaną biologicznie urodę, wówczas trzeba rozpatrywać sytuację indywidualnie.

Niektórzy traktują na przykład powiększenie piersi czy ust jako operację naprawczą, a dla większości ludzi to fanaberia. Jak więc ustalić kryteria obiektywne? Trzeba raczej sprawdzić, czy faktycznie otoczenie wyśmiewa urodę pacjenta lub źle na nią reaguje oraz na ile dana osoba radzi sobie z określoną cechą, jak na przykład odstające uszy. Jeśli ktoś nie radzi sobie ze swoją fizycznością i z tego powodu ponosi ewidentne straty, to ingerencja plastyczna staje się zasadna. Niektórzy ludzie z pewnymi defektami ciała mają jednak tyle oryginalnego wdzięku, że

ingerencja chirurga byłaby nieuzasadniona. Podstawowe pytanie przy operacji plastycznej brzmi: na ile to posłuży dobru danej osoby jako całości? Uroda jest wartością. Gdyby jednak poprawianie urody szkodziło człowiekowi albo tym groziło, należałoby zaniechać zabiegu – w imię większej wartości. Bywa u dzieci, że pewne operacje plastyczne mogłyby spowodować zablokowanie rozwoju osobowości. Rodzice mają wtedy obowiązek dokonać bilansu zysków i strat.

Pragnienie podobania się innym nie jest ani dobre, ani złe. Po prostu jest. Gdy przyciąga ludzi, żeby się pobrali, jest potrzebne. Gdy zbliża ludzi ku sobie, jest pożyteczne. Gdy narażamy dla wyglądu swoje zdrowie, jest głupią próżnością. Poprawianie urody, aby uwodzić czy nadażyć za modą, jest grzechem. Okoliczności są więc bardzo ważne w ocenianiu przypadków użycia chirurgii plastycznej. Ważna jest także godziwa intencja i proporcjonalny stosunek środków do efektów.

Za moralnie negatywne uznaje się te operacje plastyczne, które są motywowane próżnością, na przykład kiedy piękna kobieta chce być jeszcze piękniejsza. Ewidentnie złe są zabiegi prowadzące do powikłań zdrowotnych czy deformowania ciała w celu wywołania podziwu otoczenia lub bodźców natury erotycznej. Ciało wówczas staje się przedmiotem, a wielkość człowieka jest sprowadzona do poziomu estetyczno-zmysłowego czy zwierzęcego. A ciało człowieka jest przecież świątynią Ducha Świętego (por. 1 Kor 6, 19).

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Wojna cywilizacji z barbarzyństwem

Należy uświadomić społeczeństwu, że dziś, owszem, toczy się walka w obronie chrześcijańskiej cywilizacji życia, ale przede wszystkim – w obronie cywilizacji w ogóle. (...) Cywilizacja to życie wspólne, wspólne instytucje, kultura i język, to pamięć i odpowiedzialność za przysze pokolenia” – pisze w swej książce „100 godzin samotności albo rewolucja październikowa nad Wisłą” Marek Jurek, publicysta tygodnika „Idziemy”, historyk, tłumacz, marszałek Sejmu RP, poseł do Parlamentu Europejskiego.

Autor z niezwykłą błyskotliwością i precyzją prześwieśla działania i dyskusje Polaków wokół sprawy obrony życia od poczęcia. Zauważa, z jakim rozmachem, entuzjazmem i determinacją w tej kwestii działają lewica i liberałowie. Zwolennicy aborcji w czasie pandemii, gdy trwał zakaz wszelkich zgro-

madzeń powyżej pięciu osób, porywali się na niszczenie zabytków, kościołów, obrażanie policjantów. Nie byli w stanie podejść do merytorycznej dyskusji, umieli posłużyć się tylko wulgaryzmami, krzykiem i nawoływaniem do przemocy, niszcząc język, kulturę i tradycję. Nie chodzi tylko o zwykłych ludzi. Liberalne media przodują w nasączaniu polskiego języka wulgaryzmami i potoczny. „Gazeta Wyborcza” przeprowadziła wywiad z Jerzym Urbanem i opublikowała w oryginale oraz bez gwiazdek jego manifest „Dopier*** katolikom! Dopier*** nacjonalistom! Dopier*** białoczerwonym!”.

Autor zauważa również milczące przyzwolenie władz, środowisk prawniczych i katolic-

kich na wszystkie te barbarzyńskie zachowania, niechęć do wyrażania swoich prawdziwych poglądów, lęk przed działaniem, wycofanie i marazm.

„Większość rządząca powinna w Sejmie naprawiać złe ustawy, a tym

bardziej usuwać niekonstytucyjne przepisy. I tego posłowie powinni się domagać od swojej partii” – pisze Marek Jurek.

Nie koniec na tym, że nie wyciąga się konsekwencji od uczestników nielegalnych zgromadzeń i od ludzi publicznie posługujących się wulgaryzmami. Ci, którzy szumnie nazywają siebie zwolennikami życia, nie robią zbyt wiele, by tego życia naprawdę bronić. Starają się temat omijać w imię poprawności politycznej, a przyparci do muru, odpo-

wiadają cokolwiek enigmatycznie – tak, by nie ujawnić swoich poglądów. Rządzący wciąż odkładają na później obywatelskie inicjatywy ustawodawcze lub odrzucają je jako niemożliwe do zaakceptowania w całości, zamiast wprowadzić do nich poprawki.

Tymczasem – jak zauważa autor – ochrona życia jest wpisana w naszą konstytucję i dlatego powinniśmy życia bronić. „Opinia chrześcijańska musi mieć swą reprezentację, politykę, a przynajmniej samodzielność sądu”.

Książka ta zawstydza nas wszystkich, jak mało zrobiliśmy w tej ważnej kwestii. „Nie wystarczy być pro-life, by efektywnie przeciwstawić się aborcjonizmowi” – twierdzi Marek Jurek. Jednak zamiast się wstydić, możemy zacząć reagować. Jak? Tego dowiemy się z książki „100 godzin samotności albo rewolucja październikowa nad Wisłą”, wydanej przez wydawnictwo Dębogóra.

Barbara Wiśniowska

fot. archiwum par. Wszystkich Świętych

Zdaniem wikariusza ks. Giovanniego Ballarina, po remoncie kościoła trzeba „remontować” duszpasterstwo. Ks. Ballarin jest odpowiedzialny za duszpasterstwo włoskie w archidiecezji warszawskiej. – Uważam, że przychodzenie tylko na niedzielą Mszę świętą to za mało. Cały czas szukam studentów, którzy przyjeżdżają do Polski na Erasmusa. Dla tych młodych ludzi to jest okazja, by nawet po kilku latach przystąpić do spowiedzi, w wolności, bez żadnego przymusu czy presji rodziny – mówi kapłan.

Z kolei dla ks. Grzegorza Łapińskiego, również wikariusza, wyzwaniem jest próba rozpoczęcia wolontariatu, polegającego na

Odzyskane piękno

Marta Dybińska

Kościół Wszystkich Świętych jest największym zabytkowym kościołem Warszawy.

W związku z zakończeniem prac remontowych 30 października o 11.00 odbędzie się jego uroczyste poświęcenie.

– Poświęcenia kościoła można dokonać, kiedy kościół został odremontowany, z tym że był to remont generalny, lub gdy nie był poświęcony ołtarz. Spełniamy więc jedno i drugie kryterium. U nas do tej pory był ołtarz tymczasowy – mówi proboszcz ks. Piotr Waleńdzik.

Pochodząca z końca XIX w. świątynia została zaprojektowana przez Henryka Marconiego. Kościół uległ poważnym zniszczeniom w czasie II wojny światowej. Budynek znalazł się na terenie getta, a ówczesny proboszcz ks. prał. Marcelego Godlewski zdecydowanie angażował się w udzielanie pomocy Żydom. Odbudowany po wojnie kościół został otoczony wysokimi budynkami, aby jego bryła nie dominowała w krajobrazie (zgodnie z polityką ówczesnych władz).

Gruntowny remont trwał w latach 2017–2020, a parafia uzyskała znaczne dofinansowanie z funduszy europejskich.

W grudniu 2020 r. zakończył się remont zabytkowej nastawy ołtarza głównego. Obecnie wygląda ona podobnie jak przed II wojną światową.

– Ołtarz, który ma być poświęcony, swoim wyglądem nawiązuje do tego, któ-

ry przed soborem był przy nastawie, która przetrwała wojnę. Zgodnie z teologią liturgii Soboru Watykańskiego II został wysunięty do przodu, jest jakby odcięty od nastawy – wyjaśnia ks. Piotr.

Obraz F. Trevisanigo „Ukrzyżowanie” spłonął, ale podziwiać możemy malowidło na płótnie, które stanowi jego kopię. – Obraz spłonął w czasie powstania warszawskiego, tak jak wszystkie inne malowidła, które znajdowały się w kościele, poza obrazem Matki Bożej Częstochowskiej w kaplicy, który jest malowany na blasze – wyjaśnia proboszcz.

Piękna, zabytkowa świątynia jest położona w centrum miasta. Do proboszcza

czasami zgłaszają się osoby, które chciałyby skorzystać z tego miejsca, ale nie identyfikują się z nim. – Ja nie jestem menedżerem, który zarządza powierzchniami i szuka sposobu, by je wynająć. Jestem proboszczem, który jest zainteresowany budowaniem wspólnoty ko-

ścioła parafialnego, wspólnoty żywego Kościoła – podkreśla ks. Waleńdzik.

Największym wyzwaniem dla niego pod względem duszpasterskim jest żywa wspólnota Kościoła. – To zadanie podstawowe, by świątynia była miejscem, które przyciąga, do którego ludzie chcą przychodzić i szukać relacji z Panem Bogiem – wyjaśnia.

– Chcielibyśmy się otworzyć na ludzi, którzy z jakichś przyczyn są zdystansowani do Kościoła. Propozycją na Adwent będą rekolekcje, które poprowadzi o. Józef Augustyn – zdradza proboszcz. – W dolnym kościele mamy salę teatralno-konferencyjną, która daje możliwości wyświetlania filmów niosących za sobą wartości chrześcijańskie – dodaje.

Proboszcz
ks. Piotr Waleńdzik

fot. archiwum par. Wszystkich Świętych

fot. archiwum par. Wszystkich Świętych

pomocy osobom starszym, samotnym. – Najwięcej satysfakcji przynosi mi posługa sakramentalna osobom chorym, a także spowiedź, szczególnie tych osób, które nie były u spowiedzi już długi czas – mówi ks. Grzegorz.

Warto dodać, że parafia Wszystkich Świętych gościła w 1987 r. św. Jana Pawła II. To właśnie tam papież Polak otworzył II Krajowy Kongres Eucharystyczny. W czasie Mszy świętej była obecna Matka Teresa z Kalkuty. Z tego powodu parafia czuje się szczególnie wezwana do szerzenia kultu Eucharystii.

Kościół Wszystkich Świętych, pl. Grzybowski 3/5,
Warszawa, tel. 22 620 43 43.

Kancelaria parafialna czynna w dni powszednie
w godz. 10.00–11.00 i 16.00–18.00.
wszyscyswieci.pl

W SKRÓCIE

■ **Przedłużona wystawa o prymasie Wyszyńskim.** Ekspozycja „Zwycięzca. Prymas dla Kościoła i Ojczyzny” przedłużona została o trzy tygodnie, można ją obejrzeć do 21 listopada w Muzeum Archidiecezji Warszawskiej przy ul. Dziekania 1. Przygotowana została przez Instytut Dziedzictwa Myśli Narodowej im. R. Dmowskiego i I.J. Paderewskiego oraz Muzeum Archidiecezji Warszawskiej.

■ **W intencji pragnących potomstwa.** 26 października o godz. 12, jak w każdy ostatni wtorek miesiąca, w kościele Matki Bożej Pięknego Miłości na Tarchominie, ul. Myśliborska 100, sprawowana jest Msza święta za wstawiennictwem sługi Bożej Stanisławy Leszczyńskiej w intencji małżeństw pragnących potomstwa, kobiet w stanie błogosławionym i rodziców z małymi dziećmi.

■ **DA Arka zaprasza.** Duszpasterstwo Akademickie Arka zaprasza na spotkania formacyjne dla studentów, które odbywają się w Domu Słowa Bożego przy ul. Grochowskiej 194. W poniedziałki o godz. 19.30 – uwielbienie słowem i śpiewem, w środy o godz. 19.30 – kręgi liturgiczne, rozważanie czytań niedzielnych, dzielenie się Słowem, w czwartki o godz. 19.30 – Oazowe Spotkania Poformacyjne. W określone dni spotkania mogą rozpoczynać się Mszą świętą.

■ **Warsztaty o lęku.** W Domu św. Faustyny w Ostrówku w dniach 26–28 listopada odbędą się warsztaty prowadzone przez ks. dr. Tomasza Knopa w oparciu o spotkanie z tekstami biblijnymi „Napełniać życie Miłosierdziem: Warsztaty o lęku”. Poruszone będą tematy: Jak radzić sobie z lękiem? Jak go ośwoić? Co zrobić, żeby wy dostać się z permanentnego stanu zagrożenia? Jak wykorzystać lęk, żeby pobudzał i mobilizował energię twórczą? Tel. inf. 730 153 707, zapisy: s.faustyna.ostrowek@gmail.com. Koszt uczestnictwa 350 zł.

■ **Zaproszenie na konferencje rejonowe.** Ks. Dariusz Szczepaniuk, kanclerz Kurii, zaprasza na tegoroczne konferencje rejonowe. Konferencje odbędą się w różnych miejscach, w kilku terminach. Najbliższe 4 listopada w godz. 9.30–13.30 w parafii św. Antoniego z Padwy w Mińsku Mazowieckim (w dolnym kościele). Spotkanie skierowane jest do kapłanów z dekanatów: Mińsk Maz. – Narodzenia NMP, Mińsk Maz. – św. Antoniego, siennicki, stanisławowski, Sulejówkę. Spotkanie jest obowiązkowe dla wszystkich księży proboszczów, wikariuszy, kapłanów i rezydentów. Jeśli ktoś nie mógłby być w wyznaczonym dla swego dekanatu terminie, proszony jest o przybycie w innym.

LISTY PAPIEŻA I PRYMASA

W siedzibie Muzeum Archidiecezji Warszawskiej 14 października odbyła się dyskusja o korespondencji dwóch wielkich Polaków prezentowanej w nowej książce „Listy na czas przełomu. Jan Paweł II, kard. Stefan Wyszyński”. Dyskusję redaktorów naukowych antologii, dr. hab.

Pawła Skibińskiego i Rafała Kowalczyka, z udziałem historyków dr. Andrzeja Grajewskiego i dr. hab. Rafała Łatki, prowadziła redaktor Barbara Stefańska z tygodnika „Idziemy”. Książkę wydały Wydawnictwo WAM i Centrum Myśli Jana Pawła II.

MĘSKI RÓŻANIEC

W ramach akcji Męski Różaniec 17 października w Warszawie została zorganizowana Procesja Różańcowa za Polskę. Wspólna modlitwa w intencji pokutnej i wynagradzającej Najświętszemu Sercu Pana Jezusa i Niepokalanemu Sercu Maryi rozpoczęła się Mszą świętą w katedrze warszawsko-praskiej. Procesja wyruszyła spod pomnika ks. Ignacego Skorupki. Inicjatorem wydarzenia była wspólnota „Nieustający Różaniec”, a do modlitwy przyłączyły się również inne męskie grupy modlitewne, łącznie wzięło w niej udział około 3 tys. osób. Zakończenie nastąpiło na placu Zamkowym, gdzie uczestnicy odmówili Litanię loretańską i odnowili akt poświęcenia Niepokalanemu Sercu Maryi. Po błogosławieństwie odśpiewali apel jasnogórski.

O SYNODALNOŚCI W ŁODZI

– Byśmy nie próbowali budować Kościoła synodalnego, nie mając u początku swojej własnej relacji z Panem, opisaną słowem przyjaźni! – mówił abp Grzegorz Ryś. W łódzkiej bazylice archikatedralnej św. Stanisława Kostki zainaugurowano diecezjalny etap synodu, który zgromadził wiernych i duchownych chcących rozmawiać o wspólnocie Kościoła, podążając za wskazaniem papieża. Po Eu-

charystii wykład na temat synodalności w Kościele na przestrzeni wieków i dziś wygłosił ks. prof. dr hab. Jan Słomka, a dopełnieniem inauguracji było wystąpienie bp. Marka Izdebskiego, superintendenta generalnego Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w RP, który podzielił się doświadczeniem synodu jako naczelnej instytucji działającej w Kościele Ewangelicko-Reformowanym. **xpk**

– Bardzo chcę wam pogratulować tego, żeście się porwali na tę nagrodę, i chcę was zapraszać do kontynuacji – mówił do laureatów abp Grzegorz Ryś. Blisko stu uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych odebrało z rąk metropolity łódzkiego Nagrodę Papieża Franciszka. Pierwsza gala rozdania nagród miała miejsce w dawnym łódzkim kompleksie pofabrycznym Monopolis. Medal, który otrzymali laureaci nagrody, na awersie przedstawia krzyż

wpisany w serce z napisem „Spojrzał z miłosierdziem i wybrał”, a na rewersie – dłoń papieża Franciszka z jezuickim herbem oraz napisem „Papież Franciszek”. – Każdy może ubiegać się o papieską nagrodę. Wartości, które reprezentuje papież Franciszek, są wartościami uniwersalnymi, dlatego też każdy, zarówno wierzący, jak i niewierzący, chodzący i niechodzący na religię będzie mógł przedstawić swój projekt – zaznacza abp Ryś. **xpk**

fot. Daniel Ochmio

100 LAT NA ŻERANIU

Bp Romuald Kamiński 16 października przewodniczył Mszy świętej w kościele św. Jadwigi na Żeraniu, w 100-lecie powstania parafii i 50-lecie poświęcenia przez bł. kard. Stefana Wyszyńskiego kościoła św. Jadwigi Śląskiej. W ramach przygotowań przez tydzień parafianie uczestniczyli w Mszach świętych i nabożeństwach różańcowych.

■ Nowy termin spotkania.

Ks. Jakub Sędek, diecezjalny duszpasterz nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej, informuje, że najbliższe spotkanie formacyjne dla nadzwyczajnych szafarzy odbędzie się 20 listopada o godz. 10.00 w parafii Świętej Rodziny na Zaciszu, ul. Rozwadowska 9/11. Spotkanie zostało przesunięte z 13 listopada.

■ Kurs dla lektorów.

W Wyższym Seminarium Duchownym DW-P, ul. Mehoffera 2, 24 października o godz. 15.00 rozpocznie się nowy kurs przygotowujący kandydatów do wykonywania funkcji lektora. Kandydatem może zostać ministrant z parafii diecezji warszawsko-praskiej, który pragnie służyć Chrystusowi i Kościołowi poprzez czytanie Słowa Bożego podczas liturgii (wiek: od ósmej klasy szkoły podstawowej). Szczegółowe informacje można uzyskać pod adresem e-mail: kurslektorskidwp@gmail.com lub na stronie internetowej <http://praskalso.pl/kurs-dla-lektorow/>.

■ Turniej piłki nożnej dla ministrantów.

W obiekcie sportowym Strefa Ruchu w Książenicach, ul. Młodości 6, 30 października o 10.00 rozpocznie się turniej eliminacyjny do Parafiady dla ministrantów i lektorów dekanatów grodzkiego, błońskiego, pruszkowskiego i ursuskiego. Planowany czas zakończenia wydarzenia ok. 14.00. Zapisy i więcej informacji pod adresem e-mail: xwolkowycki@gmail.com.

REKLAMA

"Country Club" - Jerzy Głuszyk i Maciej Świątek,
niedziela, godz. 17.00

"Granie ciekawie niesłuchanie" - Ks. Mirosław Gawryś
i ks. Justyn Ziemiński, niedziela, godz. 21.45

Radio Warszawa 106,2 FM i www.radiowarszawa.com.pl

W drodze różańcowej

Piąta Nocna Droga Różańcowa przeszła z Legionowa do Warszawy. Wydarzenie modlitewne odbyło się w nocy z 15 na 16 października. Pielgrzymka rozpoczęła się wieczorem w kościele garnizonowym św. Józefa Oblubieńca NMP. Spod świątyni wyruszyło około 150 pątników, w tym kapłani, siostry zakonne i wierni świeccy. Mszy świętej przewodniczył bp Jacek Grzybowski. Hierarcha mówił, że mimo osłony nocy Pan Bóg widzi każdy dobry, szczerzy gest człowieka. – W jakimś sensie my też jesteśmy wpisani w logikę widzenia Bożego, ponieważ jeśli w nocy podejmujemy trud drogi różańcowej, to właśnie dlatego, że w nocy większość ludzi odpoczywa po swoich obowiązkach, po pracy. Zatem nasze doświadczenie wiary, duchowości po ludzku może przejść absolutnie niezauważone –

foto: Biuro Prasowe DW-P/Karolina Błażejczyk

tutaj, w okolicach Legionowa, Choszczówki, Płud, Tarchomina. Podejmujemy trud pielgrzymki, różańca, medytacji nad dziejami zbawienia, ponieważ jesteśmy głęboko przekonani, że Bóg jest tym, który widzi nasze motywacje, intencje, gorliwość lub jej brak – wyjaśniał biskup pomocniczy diecezji warszawsko-praskiej. Bp Grzybowski podkreślał, że modlitwa uczestników drogi różańcowej ma wielką moc wynagradzającą Panu Bogu za nasze grzechy. – Niech zatem

w tej trasie, którą obieracie, w całym tym trudzie, zmęczeniu, kryzysach, które będą, zniechęceniu, w momentach trudnych, kieruje waszą motywacją czysta intencja, wynagradzająca i błagająca – życzył pątnikom biskup. Nad ranem pielgrzymi dotarli do kaplicy Matki Bożej Pompejańskiej przy ul. Myśliborskiej w Warszawie, gdzie została odprawiona Msza święta. Patronat nad wydarzeniem objął tygodnik „Idziemy”.

I

Synod dla wszystkich

Podczas uroczystej Mszy świętej 17 października w archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie, sprawowanej pod przewodnictwem kard. Kazimierza Nycza, zainaugurowany został diecezjalny etap Synodu Biskupów. U początku tej drogi spotkali się przedstawiciele wszystkich parafii, księża i siostry zakonne, delegacje ruchów i stowarzyszeń katolickich. W kazaniu bp Piotr Jarecki wyjaśniał sens synodu i zarysował plany przebiegu fazy diecezjalnej. Metropolita warszawski wręczył płonącą świecę synodalną powołanym przez siebie tzw. osobom kontaktowym synodu: ks. Matteo Campagnaro, Beacie Chojnackiej i Pio-

trowi Szularowi. Takie świece trafią też do każdej parafii, by przypominać uczestnikom prac synodalnych, że gromadzą się w imię Chrystusa, oraz o obecności Ducha Świętego. – Rozpoczynamy szersze przygotowanie do Synodu Biskupów 2023, z uwzględnieniem wszystkich, którzy na tej drodze synodalnej być powinni. Droga synodalna jest powrotem do źródeł i początkiem *aggiornamento* Kościoła [zadań duszpasterskich – przyp. red.] – powiedział kard. Nycz. Po końcowym błogosławieństwie biskupi, księża i przedstawiciele świeckich przeszli do kaplicy bł. prymasa Stefana Wyszyńskiego, gdzie metropolita warszawski poprowadził

foto: PAP/Wojciech Olkuśnik

modlitwę, prosząc w niej Stwórcę słowami: Niech bł. Prymas Tysiąclecia stanie się patronem naszej diecezjalnej drogi synodalnej, abyśmy mogli w pokorze i pełni zaufania kroczyć drogami, które wskaże nam Bóg.

I

foto: Biuro Prasowe DW-P/Karolina Błażejczyk

Z okazji rozpoczęcia etapu diecezjalnego synodu o synodalności Mszy świętej koncelebrowanej 17 października w katedrze św. Michała Archanioła i św. Floriana przewodniczył ordynariusz

Trwać w wierze

diecezji warszawsko-praskiej bp Romuald Kamiński. Droga synodu to droga zgromadzenia, rozmowy, debaty i słuchania. W homilii biskup pomocniczy warszawsko-praski Jacek Grzybowski zwrócił uwagę na liturgię słowa, która towarzyszy rozpoczęciu synodu. – List do Hebrajczyków mówi: „Trwajcie mocno w wyznawaniu wiary”. To jest piękne słowo na rozpoczęcie synodu. Rozmawiajmy, stawiajmy pytania, dyskutujmy, słuchajmy siebie nawzajem, ale przede wszystkim trwajmy mocno w Jezusie Chrystusie. Sądzę, że w pracach synodalnych, które będziemy rozpoczynając w naszych lokalnych wspólnotach, właśnie

hasło „Trwać w wierze” powinno nam wszystkim towarzyszyć – mówił hierarcha. Jak wyjaśnił bp Grzybowski, praca będzie polegała na tym, by szczerze wgłębić się w problemy współczesnego Kościoła, by zobaczyć, jakie są największe i najważniejsze wyzwania. – Trzeba usłyszeć, co Duch Święty mówi do Kościoła dzisiaj: jakie są nasze potrzeby, bóle, doświadczenia, wyzwania, pytania. Potrzebny jest rachunek sumienia, zarówno osobisty, jak i wspólnotowy, hierarchów i wiernych świeckich – dodał biskup pomocniczy. Bp Kamiński wręczył dekrety członkom zespołu koordynującego prace: ks. prał. Andrzejowi Kuflikowskiemu, ks. Rafałowi Jabłkowskiemu i p. Ewie Grąbczewskiej.

I

fot. arch. Katarzyna Burza

W ramach obchodów Roku Rodziny Eucharystii w parafii Przemienienia Pańskiego w Wieliszewie 15 października przewodniczył bp Romuald Kamiński. Msza święta odbyła się w intencji małżeństw doświadczonych śmiercią dziecka. W modlitwie wzięli udział m.in. parafianie z Wieliszewa, władze samorządowe oraz osoby partycypujące w sfinansowaniu Pomnika Dziecka Utraconego. Bp Kamiński w homilii zachęcał do odważnego głoszenia prawdy

Bożej o świętości życia. Powiedział, że największym argumentem nas wierzących w toczących się dyskusjach o zasadności obroń każdego życia ludzkiego oraz oddania mu szacunku jest fakt, że w człowieku pod sercem kobiety istnieje pierwiastek Boży. Z tego względu konieczne jest zapewnienie godnych pochówków dzieciom, które odeszły w wyniku poronienia czy w innych okolicznościach okołoporodowych, i otoczenie opieką rodziców po stracie. Dla rodzin jest

to bowiem pożegnanie z realną osobą – córką, synem, bratem, siostrą... Hierarcha podkreślił, że to dzięki odwadze osób świeckich podejmujących takie inicjatywy, jak w Wieliszewie, tworzy się niezwykła przestrzeń do ewangelizacji i uwrażliwiania ludzi na dar życia. Po Mszy świętej biskup poświęcił Pomnik Dziecka Utraconego na cmentarzu w Wieliszewie, sfinansowany dzięki społecznej składce. Data wydarzenia nie była przypadkowa, ponieważ 15 października obchodzone Dzień Dziecka Utraconego. W akcję włączyło się wiele osób z lokalnej społeczności, które nieodpłatnie podjęły się zadań i prac związanych z projektem oraz budową pomnika. – Jesteśmy rodzicami piątki dzieci i mieszkamy w Wieliszewie. Już od kilku lat myśl budowy pomnika dojrzewała w nas, gdy sami pochowaliśmy przedwcześnie dwójkę naszych dzieci – mówią Marta i Szymon Trzecińscy, inicjatorzy przedsięwzięcia. Przy pomniku znajdują się miejsca na urny z prochami dzieci zmarłych przed urodzeniem. Monument ma stać się przestrzenią zadumy i modlitwy, a dla rodziców po stracie – możliwością godnego pochówku utraconych dzieci.

Patryk Lubryczyński

W intencji medyków

W katedrze warszawsko-praskiej bp Romuald Kamiński odprawił 14 października Mszę świętą z okazji dnia św. Łukasza, patrona medyków. Święto św. Łukasza Ewangelisty przypadało 18 października, jednak w związku z rozpoczynającą się pielgrzymką biskupów ad limina Apostolorum środowiska medyczne złączyły się na modlitwie w obecności przewodniczącego Zespołu ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia. W homilii bp Romuald Kamiński przypomniał, że rozwój, który obserwujemy w dzisiejszym czasie, jest nam dany od Boga i powinniśmy za to stale dziękować. – Im bardziej wchodzimy w ten świat zmaterializowany i o większej skuteczności działania, kiedy mamy coraz większe osiągnięcia techniczne, informatyczne, to jest w nas jakby uśpiona świadomość, rzadko mówimy: Panie, to nie z nas, to Twój dar. Potrzeba nam takiego przebudzenia od czasu do czasu, żeby mieć świadomość, że jesteśmy dłużnikami wobec Boga i ludzi. Niech nigdy nas nie opuści świadomość i pragnienie, że ciągle powinniśmy dziękować – powiedział ordynariusz warszawsko-praski. Odkrywanie Bożego planu w pełnionej po-

fot. Biuro Prasowe DW-P/Karolina Błażejczyk

słudze jest drogą ku zbawieniu dla każdego człowieka. – W zamyśle Bożym są te racje najważniejsze, bo jeśli je przyjmujemy, doprowadzą nas w sposób pewny do zbawienia. Także my staniemy na drogach innych ludzi i pomożemy im, świadcząc różne pomoce, tak jak w zakresie całego posługiwania medycznego, w dotarciu do Domu Ojca i rozwoju ku pełni świętości – dodał hierarcha. W Mszy świętej wzięli udział przedstawiciele instytucji medycznych oraz środowiska medycznego. Po modlitwie wręczono odznaki Krajowego Duszpasterstwa Służby Zdrowia, w podzięce za dobro świadczone osobom chorym, starszym oraz współpra-

cę z duszpasterstwem. Nagrodę otrzymali: o. Łukasz Baran CSsR, o. Maciej Ziębiec CSsR, Radio Warszawa, Mirosława Skaryszewska, Maria Dybała, dr n. med. Maria Kozera, dr n. med. Małgorzata Kępińska, dr n. med. Anna Gręziak, dr n. med. Czesław Ducki. Po rozdaniu odznaczeń odbył się krótki koncert w wykonaniu Wojciecha Chomicza, który na teorbie i gitarze zagrał znane utwory muzyki klasycznej. Na koniec zgromadzeni przeszli do podziemi katedry warszawsko-praskiej, gdzie odmówili modlitwę i zapalili symboliczny znicz przy sarkofagu abp. Henryka Hosera SAC.

Promocja lektorska

W Świątyni Opatrzności Bożej 16 października promocję lektorską otrzymało 125 absolwentów rocznego kursu prowadzonego przez archidiecezję warszawską. Mszy świętej przewodniczył bp Michał Janocha.

– Aby żyć Bożym słowem na co dzień, trzeba odrzucić miliardy ludzkich słów, które są próżne, puste, które kłamią albo nie nie wnoszą. Trzeba odrzucić pokusy tkwienia w telefonie komórkowym, nadużywania go. Jeżeli ktoś jest zanurzony po uszy w tych mediach, nie usłyszy słowa Bożego, a jeśli nawet je usłyszy, nie będzie w stanie go pojąć, ponieważ nie przebijają się ono przez ciernie próżnych ludzkich słów – mówił bp Janocha.

Jak zaznaczył, żeby nie dać się wciągnąć w światowy zgiełk, niezbędne są modlitwa, cisza, adoracja. Tylko w takich warunkach słowo Boga ma szansę dotrzeć do serca człowieka, przemienić jego życie i go poprowadzić.

foto: Wojciech Łarczyński

Z powodu pandemii zmieniono przebieg obrzędów – kandydaci, którzy po dialogu z biskupem podchodzili do ołtarza i kładli rękę na księdze Ewangelii, pozostali na swoich miejscach.

W kursie lektorskim uczestniczą głównie licealiści, ale zgłaszają się również inne osoby, w różnym wieku, które już posługują w swoich parafiach. W tym roku najmłodszy uczestnik miał 13, a najstarszy 61 lat. Przez cały rok kandydaci na lektorów uczestniczy-

li w zajęciach z fonetyki, liturgiki i biblistyki. Poza wykładami mieli również przygotowane duchowe, w tym tygodniowe rekolekcje wakacyjne. Z powodu ograniczeń uczestnicy kursu zostali podzieleni na dwie grupy, a na zajęciach spotykali się naprzemiennie online i w kościele seminaryjnym.

Była to 52. edycja kursu lektorskiego prowadzonego przez archidiecezję warszawską. Przez pół wieku kurs zyskał ponad 5 tys. absolwentów. **f**

foto: www.facebook.com/Bettesdaart/photos/

Artyści o Janie Pawle II

Finał II Międzynarodowego Konkursu Sztuki Współczesnej „Quadriennale Betesda” odbył się 16 października w siedzibie Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie.

Konkurs odbywa się co cztery lata, a składają się na niego wydarzenia artystyczne, gromadzące międzynarodowych twórców i artystów różnych wyznań i poglądów do podjęcia rozważań i refleksji nad jednym tematem. W tegorocznej edycji poproszono uczestników, by dotknęli każdego kontekstu słów: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi”. Artyści poszukiwali odpo-

wiedzi na pytania: co w nich wymaga odnowy? Jak Duch Święty działa w życiu doczesnym i ich życiu? Jak Duch Święty zmienia świat wokół nich? I kim tak naprawdę jest Duch Święty?

Prace w wykonaniu m.in. Piotra Młodźniaka, Artura Majki, Giorgiego Kobashvilego, Marka Sajduka, Piotra Ostrowskiego oraz Ann Kate można oglądać do końca grudnia w Muzeum Jana Pawła II i Prymasa Wyszyńskiego w Warszawie przy ul. Prymasa Augusta Hlonda 1 oraz w drugiej lokalizacji muzeum – w dawnej Galerii Porczyńskich przy pl. Bankowym 1A. **f**

W diecezji warszawsko-praskiej 30 października rusza nowy cykl kursu dla kandydatów na ceremoniarzy parafialnych. Ze względu na planowany remont katedry św. Floriana rozpocznie się w parafii św. Feliksa z Kantalicjo w Warszawie – Marysinie Wawerskim (ul. Kościuszkowców 85a). Spotkania zaplanowane są w godz. 10.30–14.30, w terminach: 30 października, 13 i 27 listopada; a w 2022 r.: 19 i 26 marca, 30 kwietnia, 11 czerwca, 17 września. Próba przed promocją – 1 października o godz. 10.00; błogosławieństwo lektorów i ceremoniarzy 8 października o godz. 10.00.

Kurs ma pogłębić duchowość liturgiczną i znajomość przepisów liturgicznych, przygotować do prowadzenia grup ministran-

Kurs dla ceremoniarzy

kich i organizacji od strony liturgicznej różnego rodzaju przedsięwzięć w parafii.

Kandydatem może zostać promowany lektor z dwuletnim stażem, osoba pełnoletnia lub uczęszczająca do szkoły średniej, w przypadku osób niepełnoletnich potrzebna jest pisemna zgoda rodziców. Ceremoniarzem nie może być osoba sprawująca trudności wychowawcze i będąca negatywnym przykładem dla młodszych ministrantów. Zapisy podczas pierwszego spotkania. Wymagane jest imienne skierowanie od księdza proboszcza z parafii miejsca posługiwania. Obecność na spotkaniach obowiązkowa – możliwe dwie usprawiedliwione

nieobecności, trzecia oznacza rezygnację z kursu. Zajęcia kursu obejmują wykład liturgiczny oraz zajęcia praktyczne. Kandydat zobowiązany jest przynajmniej raz podczas trwania kursu posługiwać podczas uroczystości diecezjalnych. Przygotowanie obejmuje także udział w dniach skupienia dla lektorów i ceremoniarzy w ciągu roku formacyjnego oraz w pięciodniowych rekolekcjach w czasie wakacji.

W sprawie kursu księża opiekunowie służby liturgicznej mogą kontaktować się z ks. Łukaszem Trzaską, diecezjalnym duszpasterzem ceremoniarzy, tel. 662 213 846. **f**

foto: Arkadiusz Podstawka, MNWr

Michael Willmann, „Męczeństwo św. Judy Tadeusza”, 1700 r.,
kościół św. Teresy w Warszawie-Włochach, obraz olejny na płótnie

Święty Juda Tadeusz

dr Dorota Lekka

Obraz Michaela Willmanna „Męczeństwo św. Judy Tadeusza” oglądać można w kościele św. Teresy w Warszawie-Włochach.

Obraz ukazuje scenę męczeńskiej śmierci św. Judy Tadeusza na tle wieloplanowej sceny figuralnej i nieba przeszywanego błyskawicami. Święty przedstawiony jest jako starzec z siwymi włosami i brodą, w jasnej szacie spowitej niebieskim płaszczem. Powalonego na ziemię katują pałkami dwaj półnaczy oprawcy z rozwianymi szatami. Z lewej strony na drugim planie dostrzec można dwie postacie, a nieco dalej na lewo kolejne dwie, które przyglądają się osobom uczestniczącym w wymierzaniu kary. Z lewej strony obrazu widać mężczyznę zwróconego do świętego bokiem, w prawej ręce trzymającego węgielnicę, a lewą wskazującego na rydwan znajdujący się w górnej partii malarstwa, pomiędzy piorunami. Znajdują się w nim kobieta i mężczyzna, którzy trzaskają biczem i pędzą przed siebie do góry w prawą

stronę w rydwanie zaprzężonym w rozszalałe rumaki. Jeszcze wyżej w prawym rogu widnieje w powietrzu czarny demon o wyglądzie nietoperza. Za pierwszoplanowymi postaciami na dalszym tle widać tłum kłębiących się osób, a za nimi fragment świątyni.

Juda Tadeusz należał do grona uczniów Jezusa, został wybrany przez Niego na apostoła. W Ewangeliach określany jest jako syn Jakuba (por. Łk 6, 16), brat Jakuba Młodszego Apostoła (Dz 1, 13; Jud 1, 1) lub Tadeusz (Mt 10, 3). Zmarł ok. 80 r. Jego relikwie znajdują się w bazylice św. Piotra w Rzymie.

W Kościele katolickim liturgiczne święto Judy Tadeusza obchodzone jest 28 października, razem ze św. Szymonem. Jest czczony jako patron od spraw beznadziejnych ze względu na liczne nadzwyczajne cuda, których miał dokonać, na przykład uzdrowienie z trądu króla Edessy Abgara V Ukkamy przez dotknięcie go obrazem z obliczem Chrystusa. W samej Warszawie odbiera szczególny kult m.in. w kościele św. Krzyża, gdzie umieszcza się przed jego obrazem grawerowane tabliczki jako wota i odprawia co tydzień nowennę do św. Judy Tadeusza.

W ikonografii zachodniej św. Juda przedstawiany jest z pałką lub włócznią w ręku jako narzędziami jego męczeńskiej śmierci. Apokryf „Passio Simonis et Iudae” opisuje śmierć Judy i Szymona poprzez obicie kijami w Persji w mieście Suanir. Bł. Jakub de Voragine w swej „Złotej legendzie” pisze o zatargu Szymona i Judy z czarnoksiężnikami Zaroesem i Arfaksatasem, którzy przybyli do miasta Samir i podburzyli siedemdziesięciu innych kapłanów przeciw apostołom, aby ich zmusili do złożenia ofiary bożkom lub zabili ich. Gdy apostołowie przybyli do tego miasta, zostali pochwyleni przez kapłanów pogańskich i zaprowadzeni do świątyni słońca. Znajdował się w niej wóz odlany ze złota, a na nim złoty posąg boga słońca, oraz w drugiej części świątyni srebrny wóz z posągiem bogini księżyca odlanym ze srebra. Apostołowie wyrzucili z tych posągów demony, które wyszły pod postacią dwóch czarnych, nagich Murzynów, którzy zniszczyli posągi i uciekli wśród wrzasków. Kapłani pogańscy, widząc to, rzucili się na apostołów i zamordowali ich wraz z ich gospodarzem, Sennenem. Wtedy to pogodne niebo zmieniło się, powstały silne błyskawice, a świątynia rozpadła się na trzy części. Czarnoksiężnicy zaś spalili się na węgiel od uderzenia piorunu.

Willmann właśnie z tego opisu zaczerpnął motyw do swego dzieła. W górnej części płótna zobrazował pogańskich bożków Dianę i Apolla, którzy trzaskają biczem i pędzą przed siebie w rydwanie zaprzężonym w rozszalałe rumaki. Diana była boginią księżyca, a Apollo bogiem słońca.

Na obrazie można dostrzec także wypędzanego szatana, którego Willmann zobrazował jako nietoperza – w ikonografii symbol złego ducha. Nawiązując do pogańskich bóstw i demonicznych zagrożeń, wskazał na niebezpieczeństwa duchowe, których należy się strzec. W świętym męczenniku zaś ukazał przykład męstwa w obliczu zagrożeń tak duchowych, jak fizycznych.

Obraz „Męczeństwo św. Judy Tadeusza” powstał w 1700 r. z fundacji opata Ludwiga Baucha. Pierwotnie zdobił ołtarz boczny nawy świątyni w Lubiążu. W 1943 r. znalazł się w Lubomierzu, rok później w Szklarskiej Porębie Średniej, w 1945 r. w pałacu Paulinum w Jeleniej Górze, a w 1952 r. w Warszawie. Obraz, wraz z „Męczeństwem św. Jakuba Młodszego”, został umiejscowiony w kościele św. Teresy od Dzieciątka Jezus i Męczenników Rzymskich w Warszawie-Włochach, ul. Rybnicka 27. Znajduje się w lewej nawie wysoko na ścianie nad wejściem do kaplicy. Podczas ostatnich prac konserwatorskich pomylono ramy, w wyniku czego obraz przedstawiający św. Judę Tadeusza znajduje się w ramie z napisem „św. Jakub Mniejszy”, a obraz św. Jakuba Młodszego ma kartusz z napisem „St.: Judas/Thaddaeus”.

Nieznane dzieło Picassa

Na płótnie, na którym Pablo Picasso stworzył w 1903 r. obraz „Posiłek ślepego”, artysta wcześniej namalował skuloną kobietę – odkryła londyńska firma Oxia Palus, zajmująca się rekonstrukcją dzieł sztuki z wykorzystaniem zaawansowanych technologii.

Odtworzenie obrazu ukrytego pod „Posiłkiem ślepego” było możliwe dzięki użyciu sztucznej inteligencji, zaawansowanych technik obrazowania i druku 3D. Pracownicy Oxia Palus najpierw prześwietlili obraz, a następnie przy pomocy sztucznej inteligencji uzupełnili brakujące fragmenty

pociągnięciami pędzla charakterystycznymi dla stylu Picassa. Następnie obraz został wydrukowany w 3D na płótnie.

Obraz kobiety pochodzi z tzw. błękitnego okresu w twórczości Picassa. W tym

foto: The Metropolitan Museum of Art

czasie artysta był ubogi, a materiały malarskie – drogie, dlatego, choć pewnie z niechęcią, malował na swoich poprzednich pracach – wyjaśnia jeden ze współtwórców Oxia Palus George Cann./PAP/dg

Pomnik w Rio ma 90 lat

Mija 90 lat od odsłonięcia słynnego pomnika Chrystusa Zbawiciela w Rio de Janeiro. Posąg, który miał upamiętniać setną rocznicę niepodległości Brazylii, jest dziś jednym z najpopularniejszych monumentów na świecie. Brazylijskie media szacują, że dzięki dużej popularności wśród turystów pomnik pośrednio lub bezpośrednio daje zatrudnienie około 21 tys. osób, m.in. przewodnikom, pracownikom biur podróży, a także spółek transportowych i placówek gastronomiczno-hotelarskich.

Liczący 38 metrów wysokości posąg, usytuowany na górze Corcovado w Rio de Janeiro, w ciągu roku odwiedza ponad 1,9 mln

osób z całego świata, z których 35 proc. stanowią obcokrajowcy. Władze fundacji Vargasa szacują, że w ciągu roku osoby odwiedzające najpopularniejszy pomnik Brazylii zostawiają w kasie regionu ponad 200 mln euro.

Figura Chrystusa Zbawiciela powstała 12 października 1931 r. ze składek zbieranych przez blisko dekadę w brazylijskich parafiach. Pomnik został zaprojektowany przez brazylijskiego architekta Heitora da Silvę Costę oraz francuskiego rzeźbiarza polskiego pochodzenia Paula Landowskiego. W pracach uczestniczył też rumuński rzeźbiarz Gheorghe Leonida, który wykonał twarz posągu./PAP/dg

foto: Niro Kaiser

Relikwie błogosławionego na Jasnej Górze

Relikwie błogosławionego nastolatka z Włoch, Carla Acutisa, który w 2006 r. zmarł z powodu białaczki, trafiły na Jasną Górę – poinformował na Twitterze kustosz jasnogórskiego sanktuarium o. Waldemar Pastusiak.

„Mamy nadzieję, że błogosławiony będzie przykładem odwagi i wiary w Jezusa Eucharystycznego, szczególnie dla młodych ludzi, zwłaszcza pielgrzymujących tu maturzystów” – napisał o. Pastusiak.

Jak powiedział podczas uroczystości przekazania relikwii bernardyn o. Azariasz Hess, którego staraniem relikwie trafiły na Jasną Górę, to bł. Carlo Acutis nazwał Eucharystię „autostradą do nieba” i mówił, że jego planem na życie jest „być zawsze zjednoczonym z Jezusem”. „To on nazwał różaniec najbardziej romantycznym spotkaniem z najcudowniejszą ko-

foto: Wikipedia

biętą świata” – przypomniał. Dodał, że błogosławiony Carlo Acutis od siódmego roku życia każdego dnia uczestniczył we Mszy świętej. „Ten geniusz komputery, influencer, widział w internecie wspaiałe narzędzie ewangelizacji. Dlatego niezmiernie się cieszymy, że „dołączy”

do tej wielkiej rzeszy pielgrzymów, która przez wieki na Jasną Górę przybywała i szczególnie dla ludzi młodych będzie przykładem, jak zawierzyć i nie zmarnować swego życia”.

O. Hess podkreślił, że bł. Acutis, gdy dowiedział się, że jest chory na białaczkę, stwierdził: „nie boję się umierać, ponieważ nie zmarnowałem żadnej chwili swego życia i nie zrobiłem niczego, co by się nie podobało Panu Bogu”.

Carlo Acutis urodził się 3 maja 1991 r. w Londynie. Był autorem stron internetowych o cudach eucharystycznych i o świętych katolickich. Jego życiowym mottem były słowa: „Wszyscy rodzą się jako oryginały, ale wielu umiera jako kserokopie”. Zmarł 12 października 2006 r. na ostrą białaczkę, ofiarowując swoje życie za papieża i Kościół./PAP/dg

Wesele czy pogrom Mirosław Winiarczyk

fol. materiały dystrybutora

W ostatnich tygodniach przeżyliśmy medialne sabaty nienawiści do Polski, w tym gale wręczenia nagród na festiwalu w Gdyni i nagrody Nike. Jednak Wojciech Smarzowski filmem „Wesele” pobił wszelkie rekordy tego rodzaju rasistowskiej nienawiści. Analogia do zrealizowanego przez niego kilka lat temu obrazu pod tym samym tytułem – satyry na obyczaje polskiej prowincji – okazała się powierzchowna i infantylna. Podobnie jak bluźniercze powołanie się na dzieło Wyspiańskiego z powodu tzw. rozrachunku z ciemnymi plamami polskiej historii.

Nowe „Wesele” zawiera bowiem bardzo ważny wątek, starannie ukrywany przed mediami podczas realizacji. Ukazane w odrażający sposób współczesne wesele w miejscowości niedaleko Łomży zamienia się nagle w upiorny sąd nad Polską, Polakami, katolikami i Kościołem.

Smarzowskiemu chodzi o zbrodnię w Jedwabnem z 1941 r., popełnioną na miejscowych Żydach, wokół której przez lata narosło mnóstwo niejasności. Współcześni weselnicy, prymitywni, chamscy i amoralni, porównywani są w filmie do mieszkańców Jedwabnego, którzy jakoby z ochotą mordowali żydowskich sąsiadów. Pełen pychy i buty reżyser, bluźnierczo kreujący się na współczesnego Wyspiańskiego, upaja się ukazywaniem Polaków jako podludzi, godnych tylko pogardy.

Główny bohater filmu, właściciel zakładu mięsnego koło Łomży, wydaje córkę za mąż. Ślub i wesele zmieniają się w koszmar, na głowę zamożnego przedsiębiorcy spadają bowiem kolejne problemy i afery.

Okazuje się, że wszyscy weselnicy i goście mają coś na sumieniu, nikt nie jest bez winy.

Sędziwy ojciec bohatera, weteran AK, wspomina czas wojny, miłość do pięknej Żydówki i pogrom miejscowych Żydów, dokonany rzekomo z własnej woli przez polskich nienawistnych sąsiadów, za pozwoleniem przyglądających się radośnie Niemców.

Z czasem wszystkie splecione współczesne wątki zostają w filmie zepchnięte na dalszy plan przez obrazy owej zbrodni na Żydach na podobieństwo Jedwabnego. Smarzowski dopuszcza się tu upiornej analogii, porównuje bowiem obrazy uczestników wojennego pogromu ze współczesnymi weselnikami, sugerując tym samym wiszące dziś w powietrzu zagrożenie. Temu ma służyć także zestawienie postaci jednego z prowadzących pogromu z wodziarzem na weselu, grany przez Arkadiusza Jakubika.

Smarzowski nie bawi się w filmie w żadne głębsze charakterystyki postaci ani zbrodni, natomiast w antypolskim szale wali widzów negatywnymi emocjami jak łopata czy nawet łomem. Bezcelnie i arogancko

fol. materiały dystrybutora

twierdzi w wywiadach, że za ten film wyleją się na niego pomyje.

Po premierze okazało się jednak, że większość recenzji w mediach jest entuzjastyczna, a to on wylał na widzów morze pomyj. Film dofinansował Polski Instytut Sztuki Filmowej ze specjalnego funduszu, przyznawanego poza zwyczajową procedurą. Okazało się więc, że państwo polskie wspiera antypolskie filmy. Wyspiański przewraca się w grobie!

Wesele. Polska, 2021;
scenariusz i reżyseria: Wojciech Smarzowski;
aktorzy: Robert Więckiewicz, Michalina Łabacz,
Agata Kulesza, Ryszard Ronczewski, Agata
Turkot, Arkadiusz Jakubik, Andrzej Chyra,
Mateusz Wiśniewski i inni;
dystrybucja: Kino Świat

fol. Jonty Wilde

Tylko sztuka

Dwie rzeźby słynnej amerykańskiej artystki Ursuli von Rydingsvard prezentowane są w Łazienkach Królewskich do 13 lutego 2022 r. Obiekty przybyły do Łazienek z Galerie Lelong & Co. w Nowym Jorku.

Ursula von Rydingsvard jest jedną z nielicznych rzeźbiarek na świecie operujących tak monumentalną formą. Jej rzeźby zachwycają dynamiką. Od początku kariery artystycznej Ursula tworzyła prace o wielkiej skali, zarówno przeznaczone do wnętrza, jak i umieszczane w krajobrazie bądź w przestrzeni publicznej amerykańskich miast. Dlatego w Łazienkach Królewskich jedną z rzeźb, „Dla Natashy”, obejrzymy we wnętrzu Starej Oranżerii, a drugą – „Elegantkę II” – w zabytkowym ogrodzie, nieopodal Wodoboju.

Ursula von Rydingsvard rozpoczęła swoją karierę w 1975 r., po ukończeniu studiów artystycznych na Columbia University w Nowym Jorku. Jedną z ważnych inspiracji jej sztuki jest własna biografia. Artystka pochodzi z polsko-ukraińskiej rodziny, która w czasie drugiej wojny światowej została wywieziona z Podhala na roboty przymusowe do Niemiec, a następnie wyemigrowała do Stanów Zjednoczonych. Ursula, mimo że nigdy nie mieszkała w Polsce, nadaje swoim rzeźbom polskie tytuły i czuje się związana z ojczyzną.

Tegoroczna wystawa sztuki Ursuli von Rydingsvard jest drugą prezentacją jej prac w Polsce (pierwsza odbyła się w 1992 r. w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie). Więcej na stronie internetowej Łazienek Królewskich w zakładce Wydarzenia./informacja organizatora./dg

KONKURS

Podczas gdy w kinach możemy śledzić losy Tadeusza „Teddy’ego” Pietrzykowskiego, pięściciarza z Auschwitz, w książce „Bohaterowie Auschwitz” (Frona) czytamy nie tylko o nim, ale i innych, którzy potrafili nieść nadzieję i pomoc współwięźniom. To nie tylko Witold Pilecki, o. Maksymilian Kolbe czy położna Stanisława Leszczyńska. To także narciarz Bronisław Czech, pomocnica Leszczyńskiej Irena Wiśniewska czy Józef Bellert – powiatowy lekarz z Pińczowa, który założył i razem z innymi ofiarnymi lekarzami i pielęgniarkami prowadził w Oświęcimiu szpital polowy dla więźniów. W miejscu, które miało odebrać człowieczeństwo, swoją postawą je ocalili.

Wśród czytelników, którzy 25 października między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Jaką książkę polecał czytać żonie i dzieciom uwięziony przez UB rtm. Witold Pilecki?** – rozlosujemy 4 egzemplarze książki.

Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 42: „Siadła wrona na czole wyniosłej jodły” – notował 17 stycznia 1954 r. kard. Stefan Wyszyński w „Zapiskach więziennych”. Zwycięzcom gratulujemy!

Każdy z nich jest inny, ale wspólnie osiągają wielkie sukcesy. Policijni lotnicy robią to, co lubią, i to na najwyższym poziomie. Zgodnie twierdzą, że w ich przypadku praca równa się pasja.

Lotnictwo policyjne obchodzi w tym roku dziewięćdziesiąt lat swojego istnienia. – Służymy społeczeństwu, naszym zadaniem jest chronić zdrowie i życie. Robimy to najlepiej jak potrafimy. Do tego potrzebny jest dobry, zgrany zespół, który potrafi w sposób profesjonalny wspierać także inne służby. Ostatnio mieliśmy

Policijni lotnicy przed wylotem do Turcji

Podniebni policjanci

Marta Dybińska

możliwość sprawdzić się w wyjątkowej misji w Turcji, gdzie wspólnie ze strażakami gasiliśmy pożary – mówi insp. pil. Robert Sitek, naczelnik Zarządu Lotnictwa Policji Głównego Sztabu Policji Komendy Głównej Policji.

SZEF, PILOT I INSTRUKTOR

Szef policyjnych lotników o swojej pracy, a właściwie pasji, może mówić godzinami. Skąd taka fascynacja? – Zawsze lubiłem niestandardowe, niezwykłe rzeczy. Po ukończeniu liceum wojskowego w Częstochowie postanowiłem złożyć dokumenty do Szkoły Orląt w Dęblinie – wspomina Sitek. – Już jako pilot służyłem w 103. Pułku Lotniczym w Warszawie oraz w 49. Pułku Śmigłowców Bojowych w Pruszcze Gdańskim. Brałem udział w V zmianie Polskiego Kontyngentu Wojskowego w ramach międzynarodowych sił stabilizacyjnych w Republice Iraku na śmigłowcu Mi-24D.

Służbę w policji rozpoczął w 2007 r. i przez kolejne lata zajmował różne stanowiska: od pilota do szefa lotniczej policji. Na co dzień nie tylko siada za sterami śmigłowców jako pilot i instruktor, ale także jest odpowiedzialny za zarządzanie policyjnym lotnictwem. Za swoje osiągnięcia, podobnie jak jeden z jego podwładnych, mł. insp. pil. Marcin Marcinkowski, uhonorowany został w tym roku wyróżnieniem „Błękitne Skrzydła”, przyznawanym przez redakcję „Skrzydlatej Polski”.

Aktualnie nadzoruje proces modernizacji lotnictwa policyjnego, ale też bierze

w nim udział. – Dziś dysponujemy najnowocześniejszym sprzętem. Do służby weszły m.in. jednosilnikowe Belle 407GX. Jako jedyna policja w Europie możemy też latać śmigłowcami S-70i Black Hawk – mówi insp. pil. Robert Sitek. – Te wielozadaniowe, sześciotonowe śmigłowce wykorzystujemy m.in. do wsparcia działań operacyjnych na przykład z udziałem kontrterrorystów, działań ratowniczych czy transportowych, zarówno nad lądem, jak i morzem, w terenie górzystym i nizinnym. Śmigłowiec ten może osiągnąć 350 km/h i co ciekawe, przenosi do 4 ton ładunku. Do obsługi potrzebnych jest minimum trzech członków załogi. Na pokład można zabrać do trzynastu osób. Od 2018 r. posiadamy trzy maszyny tego typu, wszystkie stacjonują w Warszawie.

NAJPIERW BEZPIECZEŃSTWO

Przed każdym lotem sprzęt jest skrupulatnie sprawdzany, mogą się bowiem wydarzyć różne sytuacje. – Żeby piloci mogli dobrze wykonać zadanie, muszą być pewni, że śmigłowiec ich nie zawiedzie. O bezpieczeństwie podczas lotu decyduje praca wielu osób. Do tego potrzebni są ludzie, którzy są perfekcyjnie przygotowani i bardzo poważnie podchodzą do swoich obowiązków – mówi mł. insp. Tomasz Sipa, inżynier lotniczy. W tej pracy każdy zna swoje zadania. – Zanim wystartujemy, musimy

m.in. wykreślić kurs na mapie, ustalić rejon lądowania czy miejsca tankowań, sprawdzić warunki atmosferyczne, ustalić trasę przelotu z ruchem lotniczym – mówi mł. insp. pil. Marcin Marcinkowski.

Równie ważnymi jak piloci członkami załogi są mechanicy pokładowi, którzy kontrolują na przykład pracę silników, przekładni głównej, sprawdzają obroty wirnika, ciśnienie paliwa czy temperaturę oleju, a przed każdym wylotem robią przegląd „startowy”. Żadna z tych czynności nie może zostać pominięta, gdyż mogłoby to mieć poważne konsekwencje.

O bezpieczeństwie podczas lotu decyduje praca wielu osób.

Szef policyjnych lotników insp. pil. Robert Sitek

foto: Jacek Herok

fot. Andrzej Sowicki

za działania ratownicze podczas powodzi w 2010 r.

PATROLUJĄ, TRANSPORTUJĄ...

W centralnej bazie Zarządu Lotnictwa Policji Głównego Sztabu Policji Komendy Głównej Policji jest osiem śmigłowców: trzy S-70i Black Hawk, dwa Belle-407GX, dwa Mi-8 oraz Bell-412. W Szczecinie natomiast stacjonuje PZL W-3 „Sokół”, w Poznaniu Bell-407GX, we Wrocławiu Bell-206, w Łodzi Bell-206, a w Krakowie PZL W-3 „Sokół” (stan na sierpień 2021 r.). – Ten ostatni od 1 października będzie wspierał działania TOPR w Zakopanem. W tym czasie nasza krakowska baza zostanie tymczasowo przeniesiona do stolicy Tatr – wyjaśnia insp. pil. Robert Sitek.

„Sokół” to średni śmigłowiec wielozadaniowy. Na jego pokładzie może się znaleźć dziesięć osób. Maszyna sprawdza się w lotach transportowych, patrolowych, ratowniczych, desantowych i poszukiwawczych.

– Nie ma dwóch takich samych akcji. Szczególnie podczas poszukiwań zaginionych osób niezbędna jest ścisła współpraca z ekipą naziemną i bieżąca wymiana informacji, także o warunkach meteorologicznych. W tego typu działaniach dobrze sprawdza się „Sokół”, ale także Black Hawk. Na pokład śmigłowca wyposażonego w dźwig pokładowy zabieramy na przykład ratowników TOPR, nosze, wyposażenie medyczne itp., czyli wszystko, co może okazać się przydatne – mówi insp. pil. Robert Sitek.

Ze względów bezpieczeństwa nie w każdych warunkach można startować. – Loty w górach są bardzo wymagające. Konieczna jest precyzja i zachowanie spokoju podczas wciągania poszkodowanych. Warunki pogodowe w górach zmieniają się z minuty na minutę. Zmieniający się kierunek wiatru, ograniczona widoczność nie ułatwiają zadania – mówi mł. insp. pil. Marcin Marcinkowski.

CIĄGŁE WYZWANIA

Wachlarz zadań, które wykonują policyjni lotnicy, jest olbrzymi. Sprawdzają się zarówno w trakcie działań bojowych z powietrza, wspierając Centralny Pododdział Kontroli Terroryzmu Policji „BOA”, ale także podczas ewakuacji ludności, w lotach ratowniczych, transportowo-medycznych, wsparciu Państwowej Straży Pożarnej czy też innych działaniach mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Nigdy nie wiedzą, kiedy skończy się ich dzień pracy.

Gaszenie pożarów w Turcji było pierwszą tego typu akcją prowadzoną przez policyjnych lotników poza granicami kraju.

– Ostatnio na przykład wspólnie ze strażakami PSP braliśmy udział w gaszeniu pożarów na południu Turcji. To była pierwsza tego typu akcja prowadzona przez nas poza granicami naszego kraju. Wykorzystywaliśmy policyjnego Black Hawka wyposażonego w specjalny zbiornik na wodę, tzw. Bambi Bucket, który umożliwia zrzut 3 tys. litrów wody. W ciągu tygodnia wykonaliśmy ponad 200 takich zrzutów w miejsca, gdzie było to możliwe jedynie ze śmigłowca – mówi uczestnik misji insp. pil. Robert Sitek.

W tym roku policyjni lotnicy już kilkakrotnie pomagali w transporcie serca do przeszczepu. W każdą taką akcję zaangażowanych jest kilkadziesiąt osób, w tym lekarze, pielęgniarki, a także policjanci. – Dla każdego z nas taki lot jest wyjątkowy, stanowi szczyt i wyróżnienie – mówi asp. szt. Grzegorz Kolano, mechanik lotniczy, który brał udział w pierwszej akcji

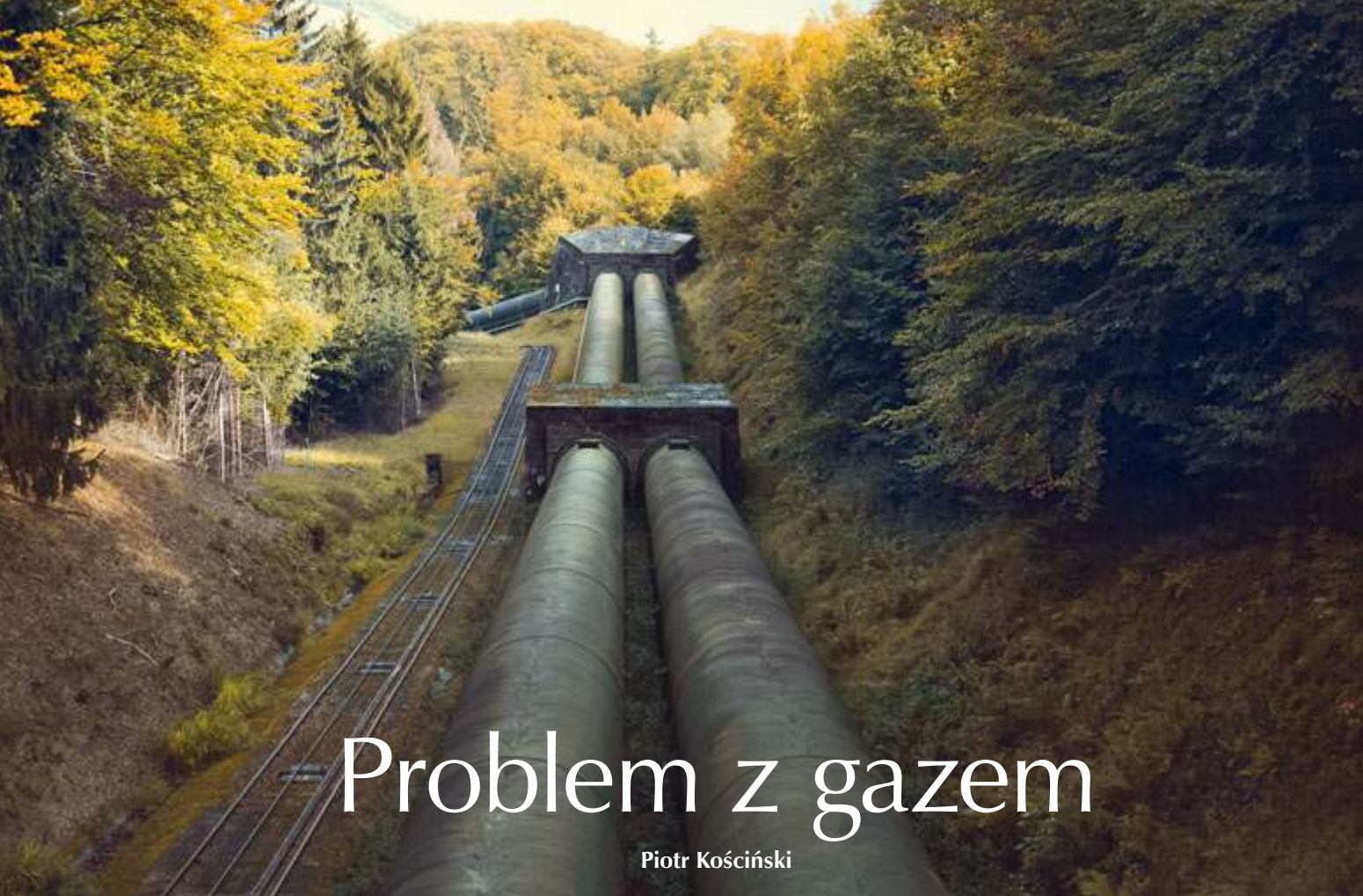
transportu tego organu. – Gdy wpływa do nas prośba o pomoc, liczy się każda minuta. Na transport w tego typu sytuacjach mamy maksymalnie 2,5 h. Często jedynie drogą powietrzną jesteśmy w stanie dostarczyć organ na czas. Im szybciej to zrobimy, tym większa szansa powodzenia przeszczepu i szybkiego powrotu pacjenta do zdrowia. Policyjni lotnicy już nieraz sprawdzili się, wykonując to zadanie – dodaje insp. pil. Robert Sitek.

Wszystko odbywa się zawsze zgodnie z obowiązującymi procedurami. Po uzyskaniu zezwoleń do wykonania lotu z sercem wyznaczona zostaje załoga oraz – w zależności od potrzeb – wybrany zostaje typ śmigłowca. Taki przelot wykonywany jest na hasło „Garda”, co oznacza pierwszeństwo w powietrzu, czego odpowiednikiem w ruchu lądowym jest tzw. korytarz życia.

PRACA ZESPOŁOWA

– Moi ludzie to bardzo doświadczeni lotnicy. Zanim trafili do policji, latać uczyli się w wojsku lub w cywilnych ośrodkach lotniczych. Aby stać się częścią naszego zespołu i wykonywać loty np. Black Hawkem, musieli dodatkowo przejść specjalne szkolenie w Stanach Zjednoczonych – mówi insp. pil. Robert Sitek. – Możemy wzajemnie na sobie polegać. Wiem, że kiedy nasi mechanicy przygotowują śmigłowiec do lotu, to robią to najlepiej jak potrafią. Kiedy z kolei za sterami siedzę wspólnie z innym pilotem, to mogę być pewien jego umiejętności. Mam nadzieję, że zarazimy naszą pasją wielu młodych ludzi, którzy zdecydują się na służbę lotniczą w policji – dodaje.

fot. Quinten de Graff/unsplash.com

Problem z gazem

Piotr Kościński

To zła wiadomość dla nas wszystkich: ceny gazu rosną i nie widać, by ten wzrost miał wyhamować. Z czego wynika ta sytuacja i jak jej przeciwdziałać?

W maju Urząd Regulacji Energetyki, który decyduje o cenach gazu PGNiG Obrót Detaliczny, dostarczającego to paliwo do większości gospodarstw domowych w naszym kraju, postanowił o wzroście cen o 5,6 proc., w lipcu o 12,4 proc., a we wrześniu o 7,4 proc. Jest pewne, że to nie koniec podwyżek.

Co więcej, lokalnie w Polsce jest znacznie gorzej. W niektórych gminach w Wielkopolsce ceny wzrosły o 170 proc.! I niestety, wzrost cen gazu nie przekłada się jedynie na wyższe opłaty za korzystanie z kuchенок. Surowiec ten wykorzystywany jest do różnych celów, także w przemyśle – a to oznacza, że czeka nas podwyżka również innych cen. Efektem będzie wzrost inflacji.

SZKODLIWA PANDEMIA

W zeszłym roku ceny energii były niskie, bo mało kto podróżował, samo-

chody stały w garażach i na parkingach, a samoloty na lotniskach – taki był efekt pandemii koronawirusa. Teraz popyt na energię wrócił z wielką siłą, gdyż światowa gospodarka ruszyła do przodu, ale dostawy surowców energetycznych są zbyt małe.

Sprawa jest bardzo skomplikowana. Zapasy gazu w Europie są małe. Nie wystarczają dostawy skroplonego gazu ziemnego ze względu na wyższy popyt w Azji; wciąż niska jest produkcja energii ze źródeł odnawialnych. Niektórzy wprost wskazują na innego, bardzo konkretnego winnego: mniej niż zwykle dociera tego surowca z Rosji. BBC cytowało Jake’a Sullivana, doradcę ds. bezpieczeństwa narodowego USA, który wyraził zaniepokojenie, że Rosja może używać energii jako broni politycznej. Niepokój Sullivana jest uzasadniony. Analizując przebieg wydarzeń, BBC podkreśliło, że podczas pandemii całkowity eksport gazu z Rosji do Europy spadł, ponieważ popyt był mniejszy. I choć teraz w Europie zapotrzebowanie na gaz zdecydowanie wzrosło, tendencja spadkowa trwa – zwłaszcza w przypadku surowca dostarczanego za pośrednic-

twem rurociągów przez Ukrainę i Białoruś, a także Polskę. Doprowadziło to do wyczerpania zapasów w całej Europie, co z kolei przełożyło się na wzrost cen. Tymczasem rozpoczął się już sezon grzewczy, co oznacza większe zapotrzebowanie na błękitne paliwo.

Wzrost popytu na gaz spowodowany jest też ogólną tendencją do korzystania z paliw jak najmniej szkodzących

środowisku. Gaz postrzegany bywa jako mniej szkodliwy dla środowiska niż węgiel czy olej opałowy, „paliwo pomostowe” między węglowodorami a odnawialnymi źródłami energii. Jednak na dłuższą metę także on ma zostać

wyeliminowany, co osłabiło chęć inwestowania w rozwój dostaw paliw kopalnych. Wydobywanie gazu w Europie w ciągu ostatniego dziesięciolecia spadło o 30 proc. A wielka akcja na rzecz odejścia od węgla przyniosła efekty również na innych kontynentach. Teraz coraz więcej gazu zużywają także takie wielkie kraje, jak Chiny czy Indie.

„Financial Times” cytował Henninga Gloysteina z firmy konsultingowej Eurasia Group, który wskazuje, że każdego roku Chiny podłączają do sieci gazo-

Rosja od lat używa gazu i ropy naftowej jako narzędzia w sporach politycznych.

wej około 15 milionów domów – to tak, jakby każdego roku pojawiała się zapotrzebowanie na błękitne paliwo na obszarze wielkości Holandii i Belgii. – Kiedy w Chinach robi się zimno, cena gazu rośnie w Wielkiej Brytanii i Niemczech – wskazuje.

A handel gazem stał się globalny, podobnie jak handel ropą naftową. Dawnej transportowany był on niemal wyłącznie rurociągami. Dziś jednak przesyłany jest statkami, w postaci skroplonej. To zaś powoduje, że problemy i niedobory na jednym kontynencie mają ogromny wpływ na sytuację w miejscach bardzo odległych, nawet z drugiej strony kuli ziemskiej.

Co gorsza, wzrosła też cena ropy naftowej, co dla przeciętnego obywatela widoczne jest przede wszystkim na stacjach benzynowych. A firmy – w tym zwłaszcza elektrownie – wobec bardzo wysokich cen gazu mogą chcieć wykorzystać jako paliwo tańszy olej napędowy. To zaś jeszcze bardziej napędza wzrost cen tego paliwa.

ZADOWOLONA ROSJA

Jest jeden kraj, który na pewno cieszy się z gazowego kryzysu: Rosja. I jest jeden człowiek, który zaciera ręce: Władimir Putin. Rosja od lat używa gazu i ropy naftowej jako narzędzia w sporach politycznych. I zarazem jest od eksportu tych surowców bardzo uzależniona. Dochody z ich sprzedaży stanowią aż 40 proc. budżetu. Jeśli ceny maleją, pojawiają się kłopoty – a na tym cierpi społeczeństwo, bo na zbrojenia, a także na wspieranie separatystów na Donbasie oraz militarną obecność na Bliskim Wschodzie środki muszą się znaleźć. Gdy ceny rosną, do budżetu państwa dociera więcej pieniędzy i możliwe są większe wydatki. Dopóki nie dojdzie do jakiejś radykalnej reformy rosyjskiej gospodarki (a na to się nie zanosi), sprawa cen paliw jest dla Moskwy kwestią niemal życia i śmierci.

Na razie Gazprom zapowiedział wzrost cen i raczej niechętnie odniósł się do pomysłów zwiększenia eksportu. Ten największy dostawca gazu w Europie (dostarcza jedną trzecią tego surowca) twierdzi, że jego głównym priorytetem jest gromadzenie zapasów w kraju. Dopiero po ponownym napełnieniu własnych zbiorników firma ewentualnie rozpatrzy możliwość zwiększenia eksportu do Europy.

A Putin wywiera nacisk na Unię Europejską, by zgodziła się na rosyjskie warunki dostaw – a więc przede wszystkim kontrakty długoterminowe, kilkunasto- lub dwudziestopięcioletnie. Chce też uzyskać zgodę na funkcjonowanie

omijającego Ukrainę i Polskę gazociągu Nord Stream 2. Na przeszkodzie stają jednak przepisy unijne – dostawcy gazu na rynek europejski nie mogą być jednocześnie jego producentami i właścicielami infrastruktury przesyłowej, a strona rosyjska musi udowodnić, że tak jest w tym przypadku. Tak czy inaczej proces certyfikacji musi potrwać – niewykluczone, że zakończy się dopiero w maju 2022 r., a wtedy w Europie powinno zrobić się ciepło i zapotrzebowanie na gaz się zmniejszy.

– Rosja jest gotowa dostarczyć tyle gazu, ile potrzebuje Europa, i jest gotowa do dialogu z UE w sprawie stabilizacji rynku – oznajmił Putin. Ale oczywiście chce, by ten dialog zakończył się jego sukcesem. I dlatego o kryzys gazowy obwinia unijnych urzędników.

Rosyjskim działaniom usiłuje przeciwstawić Polska. Pod koniec września szef UOKiK Tomasz Chróstny wezwał unijną komisarz ds. konkurencji Margrethe Vestager do zbadania działań rosyjskiego monopolisty, jego zdaniem mających znamiona manipulacji cenami i naruszenia zasad traktatowych. Jak twierdzi, działania rosyjskiej firmy wyglądają na element presji na dopuszczenie do eksploatacji Nord Stream 2. A to byłoby niedozwolonym nadużyciem dominującej pozycji rynkowej. Niedawno zaś wiceminister klimatu Adam Guibourgé-Czetwertyński wprost oświadczył, że Polska chce doprowadzić do śledztwa antymonopolowego przeciwko Gazpromowi. Z kolei prezydent RP Andrzej Duda wezwał NATO do zajęcia się zagrożeniem Nord Stream 2 podczas Warsaw Security Forum, ponieważ ten gazociąg może pozwolić na zatrzymanie dostaw gazu przez Ukrainę, Słowację i Polskę, ale także służyć szantażowi „wykraczającemu daleko poza sprawy energetyki”.

POTRZEBNA REAKCJA UE

Na razie różne kraje usiłują reagować na narastający problem gazowy. Poszczególne rządy gorączkowo usiłują wprowadzać dodatkowe regulacje cen energii, jednak jak na razie bez większego efektu.

Są też pomysły doprowadzenia do zmian w Unii Europejskiej. Jak pisał „Financial Times”, konkretne działania podjęły Francja i Hiszpania. – Rynek energii UE nie funkcjonuje tak, jak powinien – mówił Bruno Le Maire, minister gospodarki Francji. Jego zdaniem właśnie to doprowadziło do kryzysu, fatal-

nego tak dla ludzi, jak przedsiębiorstw. Jak powiedział, on i jego hiszpańska odpowiedniczka Nadia Calviño zwrócą się do Komisji Europejskiej o stworzenie nowego systemu zapasów gazu ziemnego w UE i reformę przepisów unijnych w celu innego niż dotąd ustalania cen energii.

– Wyzwania, przed jakimi stoi Europa, wymagają odpowiedzi ze strony Europy – powiedziała Calviño. Jej zdaniem stworzenie strategicznej rezerwy gazu byłoby nieco podobne do wspólnej unijnej reakcji na pandemię i scentralizowanych zakupów szczepionek. Unijny komisarz ds. gospodarczych Paolo Gentiloni już zapowiedział, że w grudniu Komisja Europejska przedstawi propozycje pakietu działań, w tym możliwości wspólnych zamówień na gaz ziemny i stworzenia większych rezerw surowca.

Tymczasem gazu potrzeba coraz więcej. Jak mówił PAP prezes PGNiG Pa-

weł Majewski, dostępne prognozy mówią o wzroście zużycia gazu w Polsce rządu 50 proc. w perspektywie dziesięciu lat. Obecnie zużycie gazu w Polsce mamy na poziomie około 20 mld m sześć. rocznie, więc mówimy o zużyciu nawet 30 mld m. sześć. rocznie

w perspektywie 2030 r.

Jednym z powodów jest odchodzenie od źródeł węglowych, co – jak wskazuje Paweł Majewski – będzie wymagało w okresie przejściowym przestawienia się na energię wytwarzaną z gazu. – Naszym celem jest zabezpieczenie stabilnych, nieprzerwanych dostaw gazu na polski rynek. Trzeba pamiętać, że po 2022 r. kończy się kontrakt jamalski [z Gazpromem – red.], naszym strategicznym celem jest uniezależnienie się od dostaw z jednego kierunku [z Rosji – red.] i ich dywersyfikacja, czyli pozyskiwanie paliwa gazowego z innych źródeł – wskazał. Polska będzie sprowadzać gaz skroplony z Zatoeki Meksykańskiej i Kataru oraz z Szelfu Norweskiego.

Ale konieczne jest też korzystanie w szerszym stopniu z odnawialnych źródeł energii i budowa elektrowni atomowej. Właśnie teraz francuski koncern EDF złożył polskiemu rządowi wstępną ofertę na budowę od czterech do sześciu reaktorów jądrowych. Polskim programem jądrowym zainteresowane są także amerykańska grupa Westinghouse i grupa KHNP z Korei Południowej. Nasza decyzja ma zapaść za rok.

Przyjazdy bł. kard. Stefana Wyszyńskiego do Rzymu i jego spotkania z papieżami przeszły do historii.

ks. Waldemar Turek

Trwa wizyta ad limina Apostolorum biskupów polskich: hierarchowie sprawują Eucharystię w bazylikach większych, spotykają się z papieżem Franciszkiem, rozmawiają z przedstawicielami dykasterii Kurii Rzymskiej, odwiedzają działające w Rzymie polskie instytucje. Trochę trudno uwierzyć w to, że jeszcze kilkadziesiąt lat temu, w czasach komunistycznych, takie wizyty w Wiecznym Mieście były dla wielu pasterzy z naszego regionu Europy niemożliwe albo przynajmniej mocno utrudnione. Tak było w przypadku kard. Stefana Wyszyńskiego, wyniesionego niedawno na ołtarze. Warto wrócić do tych spotkań, aby niektórym przypomnieć, a innym przybliżyć ten mniej znany aspekt życia i działalności nowego błogosławionego.

U PIUSA XII

Mianowany w 1948 r. arcybiskupem gnieźnieńskim i warszawskim, pierwszą podróż ad limina odbył wiosną 1951 r. Spotkał się wtedy dwukrotnie (9 i 27 kwietnia) z papieżem Piusem XII, z którym przeprowadził długie rozmowy. Prymas poinformował biskupa Rzymu o sytuacji Kościoła w Polsce, o nowym ustroju i jego stosunku do religii, o ziemiach zachodnich. Nie ukrywał przejawów kampanii wrogości ze strony reżimu komunistycznego w stosunku do papieża.

Kiedy powrócił z Rzymu, napisał do wiernych z Gniezna: „Obecnością naszą w Rzymie stwierdziliśmy, że nawet w zmienionych okolicznościach społecznej przebudowy świata, Kościół nie przestaje być opoką, na której najbezpieczniej buduje się wszelki ład społeczny, w duchu miłości, sprawiedliwości i pokoju. (...) Zaświadczaliśmy wobec całego świata, że Polska jest katolicka, że trwa przy Ojcu świętym i że katolicka chce i może pozostać”.

Na następną podróż prymasa do Rzymu trzeba było czekać sześć lat. W międzyczasie,

dokładnie 29 listopada 1952 r., arcybiskup gnieźnieński i warszawski został mianowany kardynałem; nie pozwolono mu jednak udać się do papieża, aby odebrał insygnia związane z tą godnością. Mógł to uczynić dopiero w maju 1957 r., po bolesnym, ale i owocnym pod wieloma względami trzyletnim okresie internowania, o którym mówiono wiele także na Zachodzie. Nic więc dziwnego, że podróżującego pociągiem Prymasa witwały na trasie przejazdu delegacje władz cywilnych i kościelnych, a także licznie zgromadzeni wierni. Tak było w Tarvisio, Udine, Treviso, Wenecji, Padwie, Bolonii, Florencji i wresz-

cie w Rzymie. Tym razem prymas spotkał się z papieżem Piusem XII trzykrotnie i odebrał od niego insygnia kardynalskie. Papież poświęcił także obraz Matki Bożej Częstochowskiej, który później wędrował po Polsce w ramach Wielkiej Nowenny, przygotowującej naród polski do obchodów tysiąclecia chrztu.

STARANIA O ŚWIĘTYCH

W czasie rozmów zarówno z biskupem Rzymu, jak i jego najbliższymi współpracownikami z dykasterii Kurii Rzymskiej prymas poruszał kwestię normalizacji życia kościelnego na ziemiach zachodnich, stosunków

Prymas ad limina

fot. arch. MAM

Kościół – Państwo, jak też Stolica Apostolska – Polska Ludowa, nominacji biskupów, ustanowienia zespołów roboczych do stałych kontaktów. Prymasowi bardzo zależało na tym, aby zaczęto procesy beatyfikacyjne i kanonizacyjne Polek i Polaków odznaczających się świętością życia. Był osobiście przekonany, że było ich wiele także w najnowszej historii. Stąd składał wizyty w Kongregacji ds. Świętych, pisał do niej oficjalne listy i bardzo zabiegał na różne sposoby, aby sprawy polskich kandydatów na ołtarze posuwały się naprzód.

Otrzymał specjalne pełnomocnictwa od Stolicy Apostolskiej, które obejmowały nie tylko Polskę, ale i pozbawionych własnego ordynariusza katolików za naszą wschodnią granicą, rozmawiał w kompetentnych dykasteriach także na temat ich potrzeb duszpasterskich.

Z tym pobylem kardynała we Włoszech łączy się jeszcze jedno, wydawałoby się trochę przypadkowe spotkanie. Zarówno w drodze do Rzymu, jak i w czasie powrotu do ojczyzny zatrzymał się on w Wenecji, gdzie był gościem patriarchy Angelo Roncallego, z którym nawiązał serdeczne więzi przyjaźni. Sam o tym pisał w liście zaraz po jego wyborze na Stolicę Piotrową: „W czasie naszej pamiętnej podróży do Rzymu (...) okazał nam on wiele braterskiej dobroci, przygotował miłą wędrowkę po mieście i osobiście towarzyszył nam, pokazując najcenniejsze zabytki miasta (...). Dziśszy Papież opowiadał wówczas (...) o swej pracy wśród ludów chrześcijańskich Bałkanów i okazywał wielką znajomość dziejów i kultury naszego Narodu; zna osobiście szereg miast polskich; odwiedził również i Częstochowę”.

W CZASACH SOBORU

Jeszcze przed rozpoczęciem Soboru Watykańskiego II i podczas jego obrad kard. Wyszyński kilkakrotnie spotkał się z papieżem Janem XXIII, któremu mówił o tym, jak Kościół w Polsce wspomaga sobór, wspominając także czuwania w sanktuarium na Jasnej Górze i w parafiach. Cieszył się, że następca św. Piotra tak bardzo interesował się Kościołem w Polsce i zadawał wiele pytań dotyczących różnych przejawów jego działalności. W szczególnych okolicznościach odbyło się ostatnie spotkanie prymasa Polski z papieżem, który borykał się już z wieloma dolegliwościami zdrowotnymi. Miało ono miejsce 20 maja 1963 r. w Torre San Giovanni, w wieży, która znajduje się w Ogrodach Watykańskich. Kiedy dwa tygodnie później Jan XXIII umierał, miał przed oczyma obraz Matki Bożej Częstochowskiej, podarowany mu przez księdza prymasa w 1961 r.

Konklawe, które odbyło się w czerwcu 1963 r., z udziałem kard. Stefana Wyszyńskiego, wybrało na papieża arcybiskupa mediolańskiego Giovanniego Battistę Monti-

nego. Nowy papież był znany metropolice gnieźnieńsko-warszawskiemu zarówno z jego wizyty w Mediolanie, jak i z prac synodalnych. Paweł VI darzył prymasa Polski wielkim zaufaniem i szacunkiem i dostrzegał jego rolę nie tylko dla Kościoła w kraju, ale także dla całej Europy, zwłaszcza dla jej bloku wschodniego, znajdującego się pod wpływami sowieckimi.

W 1964 r. prymas w obecności Pawła VI wyraził nadzieję, że następca św. Piotra będzie miał możliwość przyjazdu do Polski na obchody milenijne. W listopadzie 1965 r. papież Montini powiedział do przełożonego generalnego paulinów, że jego dawny już pobyt na Jasnej Górze nie był ostatni, dając do zrozumienia, że bardzo mocno bierze pod uwagę pielgrzymkę do kraju nad Wisłą w roku milenium chrztu świętego, która jednak, niestety, z przyczyn niezależnych od papieża, nie doszła do skutku...

W okresie obrad Soboru Watykańskiego II prymas częściej bywał w Rzymie, biorąc udział we wszystkich jego sesjach. Był członkiem Centralnej Komisji Przygotowawczej; w czasie pierwszej sesji należał do Sekretariatu do spraw Nadzwyczajnych, a od drugiej sesji został powołany do Prezydium Soboru. W sumie w auli soborowej wypowiadał się oficjalnie dziesięć razy. Szczególnie bliska była mu tematyka maryjna i bardzo zabiegał o to, aby jeden z rozdziałów Konstytucji dogmatycznej „Lumen gentium” był poświęcony właśnie Matce Bożej. Podobnie z jego inicjatywy episkopat Polski przedstawił Pawłowi VI memoriał, w którym prosił o to, aby wprowadzono do nauczania soborowego tytuł Maryi Matki Kościoła.

PO PRAWICY PAPIEŻA

Inaczej sytuacja przedstawiała się później, zwłaszcza w roku uroczystości milenijnych. Już w styczniu 1966 r. prymas nie otrzymał paszportu i tak było przez ponad dwa lata. Dopiero w listopadzie 1968 r. mógł ponownie przybyć do Wiecznego Miasta i starał się od tego czasu przyjeżdżać tutaj regularnie, zwykle raz do roku, aby być w stałym kontakcie z papieżem i dykasteriami Kurii Rzymskiej. Niekiedy przybywał z racji szczególnych wydarzeń, jak beatyfikacja o. Maksymiliana Kolbego (17 października 1971 r.) czy pielgrzymka narodowa w Roku Świętym 1975 (6–12 października).

Kard. Wyszyński, wraz z kard. Karolem Wojtyłą, brał udział w pierwszym konklawe w 1978 r., na którym został wybrany na papieża ówczesny patriarcha Wenecji Albino Luciani. Ksiądz prymas przed powrotem do Warszawy spotkał się z nowym papieżem i po-

ruszył niektóre sprawy dotyczące sytuacji Kościoła w Polsce.

Wybór kard. Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową 16 października 1978 r. „umocnił” pod wieloma względami także pozycję prymasa wobec komunistycznych władz w Warszawie. Sam papież od początku dawał wyraźne znaki ogromnego szacunku i wdzięczności wobec kardynała. Jest rzeczą charakterystyczną, że prymas był po prawej stronie papieża już w czasie jego pierwszego błogosławieństwa *urbi et orbi*, a podczas Mszy świętej inauguracyjnej pontyfikat Jan Paweł II wypowiedział

słowa, które przeszły do historii: „Nie byłoby na Stolicy Piotrowej tego Papieża Polaka, który dziś pełen bojaźni Bożej, ale i pełen ufności rozpoczyna nowy pontyfikat, gdyby nie było Twojej wiary, nie cofającej się przed więzieniem i cierpieniem, Twojej heroicznej nadziei,

Twojego zawierzenia bez reszty Matce Kościoła, gdyby nie było Jasnej Góry i tego całego okresu dziejów Kościoła w Ojczyźnie naszej, które są związane z Twoim biskupim i prymasowskim posługiwaniem”.

Warto przytoczyć w tym miejscu mniej znane słowa prymasa, wypowiedziane w Rzymie w jezuickim kościele II Gesu zaraz po wyborze papieża Polaka: „Dzisiaj wszyscy napelnieni jesteście niewypowiedzianą radością, serca nasze nabrzmiały są wielkim przeżyciem. W takiej chwili musimy pamiętać, że na tę radość składa się ponad dziesięciowiekowy związek Polski z Kościołem rzymskokatolickim, który dał nam Ewangelię, krzyż, kapłaństwo, Eucharystię”.

Kontakty papieża Jana Pawła II z kard. Wyszyńskim stawały się jeszcze bardziej intensywne w miarę mijających miesięcy i lat, na różnych płaszczyznach działalności Kościoła powszechnego i Kościoła w Polsce. Wystarczy wspomnieć niektóre audycje dla Polaków, pamiętną pielgrzymkę Jana Pawła II do Polski w 1979 r., wizyty papieża w różnych instytucjach polskich działających na terenie Rzymu, aż do pamiętnej rozmowy telefonicznej podczas choroby prymasa i pobytu papieża w klinice Gemelli po zamachu na placu św. Piotra.

Dzisiaj, po beatyfikacji kard. Stefana, wszystkie te spotkania, rozmowy, gesty nabierają jeszcze innego znaczenia; były one znakiem i przejawem bardzo głębokiej duchowej przyjaźni, jaka może istnieć między osobami autentycznie dążącymi do świętości.

W artykule wykorzystano niektóre teksty i cytaty zamieszczone w „Duszpasterzu Polskim za granicą” 141 (1981) 4.

Autor jest filologiem klasycznym i patrologiem, doktorem habilitowanym, szefem sekcji łacińskiej Sekretariatu Stanu

OJCIEC NIGDY NAS NIE OPUSZCZA

Niekiedy w naszym życiu zdarzają się takie chwile, że nie nam nie wychodzi. Przytłacza nas ciężar obowiązków, brak perspektywy na lepsze jutro. Mogą pojawić się trudności związane z przeżywanym doświadczeniem w obliczu ciężkiej choroby, kryzysu w małżeństwie i rodzinie, widma utraty pracy czy zwykłej niechęci do otaczającego nas świata. Często w takich sytuacjach z wyrzutem stawiamy Panu Bogu pytania: Gdzie jesteś? Dlaczego mnie to spotkało? Nic Cię nie obchodzi moje życie? Zapomniałeś o mnie, Boże?

Warto w takich sytuacjach przypomnieć sobie Słowo Boże z dzisiejszej niedzieli. W pierwszym czytaniu słyszymy zapowiedź proroka Jeremiasza skierowaną do Żydów uprowadzonych do niewoli poza swój kraj. Świątynia była zburzona, ich ojczyzna przestała istnieć, poganie niszczyli wszystko, co było związane z ich religią i tradycją. A Pan Bóg zdawał się milczeć. Ale czy rzeczywiście? Bóg był przy Narodzie Wybranym, nigdy go nie opuścił, a doświadczenie wygnania było okazją do nawrócenia i refleksji nad własnym życiem. Prorok zapowiadał powrót Izraela do Ziemi Obiecanej. Przypominał swoim braciom, że Bóg ich nie opuścił, nawet w najtrudniejszych chwilach: „Oto wyszli z płaczem, lecz wśród pociech ich przyprowadzę. (...) Jestem bowiem ojcem dla Izraela, a Efraim jest moim synem pierworodnym”. Również ewangelia, mówiąca o niewidomym żebraku, Bartymeuszu, synu Tymeusza, jest potwierdzeniem tego, że Bóg jest zawsze przy człowieku. Św. Marek skrzętnie zanotował jego imię, a nawet imię jego ojca, jakby chciał podkreślić wyjątkowość tego człowieka. Nie był on anonimowy. Nie stanowił części tłumu, który zewsząd cisnął się na Jezusa. Bóg przypomina w ten sposób, że każdego człowieka traktuje indywidualnie i każdy jest dla Niego wyjątkowy. Ślepotą była dla Bartymeusza ciężkim doświadczeniem. Zepchnięty na margines życia, lekceważony i pogardzany, zdany na łaskę i niełaskę innych, mógł wyrzucić Bogu swój los. Tymczasem on w tym trudnym doświadczeniu nie zwątpił i głośno wołał za Jezusem, wierząc, że On jest w stanie zmienić jego życie: „Jezusie, Synu Dawida, ulituj się nade mną!”.

Bóg, choć dopuszcza w naszym życiu trudne sytuacje, nie zapomina o nas. Doświadczenia, które nas spotykają, stają się bowiem okazją do tego, by na nowo wypróbować naszą wiarę. Człowiek w obliczu kryzysu może wybrać między dwiema drogami. Z jednej strony może się załamać, zwątpić, a nawet odejść obrażony na Boga. Może jednak wykorzystać trudne doświadczenie jako okazję do nawrócenia i wzmocnienia relacji ze Stwórcą. Kryzys paradoksalnie może być dla nas pewną linią, po której wspinamy się w stronę Boga. „Ci, którzy we łzach sięją, żąć będą w radości”.

ks. Przemysław Pilarski

Autor jest wikariuszem w parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Jana Apostoła i Ewangelisty we Włocławku i diecezjalnym duszpasterzem młodzieży

XXX NIEDZIELA ZWYKŁA

24 października 2021

Czytanie z Księgi proroka Jeremiasza

31, 7-9

Tak mówi Pan: „Wykrzykujcie radośnie na cześć Jakuba, weselcie się pierwszym wśród narodów! Głoście, wychwalajcie i mówcie: Pan wybawił swój lud, Resztę Izraela!

Oto sprowadzę ich z ziemi północnej i zgromadzę ich z krańców ziemi. Są wśród nich niewidomi i dotknięci kalectwem, kobieta brzemienna wraz z położnicą: powracają wielką gromadą. Oto wyszli z płaczem, lecz wśród pociech ich przyprowadzę. Przywiodę ich do strumienia wody równą drogą, nie potkną się na niej. Jestem bowiem ojcem dla Izraela, a Efraim jest moim synem pierworodnym”.

Psalm responsoryjny

Ps 126, 1b-6

Refren:

Pan Bóg uczynił wielkie rzeczy dla nas.

Gdy Pan odmienił los Syjonu,
wydawało się nam, że śnimy.
Usta nasze były pełne śmiechu,
a język śpiewał z radości.

Mówiono wtedy między narodami:

„Wielkie rzeczy im Pan uczynił”.
Pan uczynił nam wielkie rzeczy
i radość nas ogarnęła.

Odmień znowu nasz los, o Panie,
jak odmieniasz strumienie na Południu.
Ci, którzy we łzach sięją,
żąć będą w radości.

Idą i płaczą,
niosąc ziarno na zasiew,
lecz powrócą z radością,
niosąc swoje snopy.

Czytanie z Listu do Hebrajczyków

5, 1-6

Każdy arcykapłan, spomiędzy ludzi brany, dla ludzi jest ustanawiany w sprawach odnoszących się do Boga, aby składał dary i ofiary za grzechy. Może on współczuć tym, którzy nie wiedzą i błędzą, ponieważ sam podlega słabości. I ze względu na nią powinien tak za lud, jak i za samego siebie składać ofiary za grzechy. A nikt sam sobie nie bierze tej godności, lecz tylko ten, kto jest powołany przez Boga jak Aaron.

Podobnie i Chrystus nie sam siebie okrył sławą przez to, iż stał się arcykapłanem, ale uczynił to Ten, który powiedział do Niego: „Ty jesteś moim Synem, Ja Cię dziś zrodziłem”, jak i w innym miejscu: „Ty jesteś kapłanem na wieki na wzór Melchizedeka”.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Nasz Zbawiciel, Jezus Chrystus, śmierć zwyciężył, a na życie rzucił światło przez Ewangelię.

Słowa Ewangelii według Świętego Marka 10, 46b-52

Gdy Jezus wraz z uczniami i sporym tłumem wychodził z Jerycha, niewidomy żebrak, Bartymeusz, syn Tymeusza, siedział przy drodze. A słysząc, że to jest Jezus z Nazaretu, zaczął wołać: „Jezusie, Synu Dawida, ulituj się nade mną!”.

Wielu nastawało na niego, żeby umilkł. Lecz on jeszcze głośniejszym głosem wołał: „Synu Dawida, ulituj się nade mną!”. Jezus przystanął i rzekł: „Zawołajcie go”.

I przywołali niewidomego, mówiąc mu: „Bądź dobrej myśli, wstań, woła cię”. On zrzucił z siebie płaszcz, zerwał się na nogi i przyszedł do Jezusa.

A Jezus przemówił do niego: „Co chcesz, abym ci uczynił?”. Powiedział Mu niewidomy: „Rabbuni, żebym przejrzał”. Jezus mu rzekł: „Idź, twoja wiara cię uzdrowiła”. Natychmiast przejrzał i szedł za Nim drogą.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 25 października

Czytania mszalne: Rz 8, 12-17; Ps 68. 2. 4. 6-7b. 20-21; Łk 13, 10-17

Wtorek, 26 października

Dzień powszedni albo wspomnienie bł. Celiny Borzęckiej, zakonnicy

Czytania mszalne: Rz 8, 18-25; Ps 126, 1b-6; Łk 13, 18-21

Środa, 27 października

Czytania mszalne: Rz 8, 26-30; Ps 13, 4-6; Łk 13, 22-30

Czwartek, 28 października

Święto świętych apostołów Szymona i Judy Tadeusza
Czytania mszalne: Ef 2, 19-22; Ps 19, 2-5b; Łk 6, 12-19

Piątek, 29 października

Czytania mszalne: Rz 9, 1-5; Ps 147B, 12-15. 19-20; Łk 14, 1-6

Sobota, 30 października

Czytania mszalne: Rz 11, 1-2a. 11-12. 25-29; Ps 94, 12-15. 17-18; Łk 14, 1. 7-11

fol. PAP/EPA/Giuseppe Lami

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

MIŁOŚĆ SIĘ NIE WYNOŚI

Czy my potrafimy ze współczuciem myśleć o głodzie tak wielu osób? Podczas gdy my mamy przed sobą posiłek, który jest łaską Bożą i który możemy spożyć, jest tak wielu ludzi, którzy pracują i nie mają wystarczająco pożywienia na cały miesiąc. Czy myślimy o tym? Zanurzyć się we współczuciu, być współczującym. To nie są dane encyklopedyczne: jest tylu a tylu głodnych. Nie! To są konkretne osoby! A czy ja mam w sobie współczucie dla osób? Współczucie względem życia tego, kogo spotykamy, tak jak Jezus uczynił wobec mnie, wobec ciebie, wobec nas wszystkich, kiedy zbliżył się ze współczuciem. Spójrzmy na ukrzyżowanego Pana, zanurzonego do głębi w naszej zranionej historii, a odkryjemy Boży sposób działania. Widzimy, że On nie pozostał wysoko w niebie, patrząc na nas z góry, ale uniżył się, aby umyć nam nogi. Bóg jest miłością, a miłość jest pokorna, nie wynosi się, lecz zstępuje w dół, jak deszcz, który spada na ziemię i przynosi życie.

Z rozważania przed modlitwą „Anioł Pański” 17 października 2021

FUNDAMENT WOLNOŚCI

Drodzy bracia i siostry, w naszych katechezach na temat Listu do Galatów mogliśmy uwypuklić to, co św. Paweł uważa za fundament wolności: fakt, że przez śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa zostaliśmy wyzwoleni z niewoli grzechu i śmierci.

Wolność, o której wspomina Apostoł Narodów, nie stoi w sprzeczności z otrzymanymi przez nas kulturami i tradycjami. Wyzwolenie uzyskane przez Chrystusa pozwala nam otworzyć się na uniwersalizm wiary, która wkracza w każdą kulturę. Dla tych, którzy przystąpili do Chrystusa, nie ma już znaczenia, czy są Żydami czy poganami. Liczy się tylko „wiara, która działa przez miłość”.

Pawłowa wizja wolności przypomina obowiązek poszanowania pochodzenia kulturowego każdej osoby. Taki jest sens nazywania siebie katolikami i mówienia o Kościele katolickim. „Katolicki” to przymiotnik, który oznacza powszechny. Dlatego też Kościół ma w swojej naturze otwartość na wszystkie narody i kultury, ponieważ Chrystus umarł i zmartwychwstał za wszystkich.

Wolność wiary chrześcijańskiej nie ukazuje statycznej wizji życia i kultury, lecz wizję dynamiczną. Wolność jest darem, którego należy strzec i który wymaga od każdego z nas bycia nieustannie w drodze. Jest to sytuacja pielgrzymów; jest to stan nieustannego wędrowania – wyzwolenia z niewoli, aby podążać ku pełni wolności.

Streszczenie katechezy podczas audiencji generalnej 13 października

DO POLAKÓW

Pozdrawiam serdecznie wszystkich Polaków! W tym tygodniu przypada: rocznica wyboru św. Jana Pawła II oraz wspomnienia liturgiczne św. Jana XXIII, św. Teresy z Ávila i św. Jadwigi Śląskiej. Ich życie jest wyrazistym przykładem wolności chrześcijańskiej. Niech doświadczenie tych świętych przypomina Wam, że nie ma wolności bez odpowiedzialności i bez umiłowania prawdy. A najwspanialszym wypełnieniem wolności jest miłość, która urzeczywistnia się w służbie. Z serca Wam błogosławie!

Podczas audiencji generalnej 13 października

„Książd Zieja to szaleniec Boży! Cudownie pracuje – tylko trzeba go powstrzymywać, by się nie zamęczał”.

ku do Ewangelii: wszystko jej przyświadczało i o jej realizację wołało i woła”.

W 1915 r. wstąpił do wyższego seminarium duchownego w Sandomierzu. Po czterech latach formacji i studiów, z rąk biskupa sandomierskiego Mariana Ryksa, przyjął święcenia kapłańskie. Zaraz też został

tu w Wiecznym Mieście, było spotkanie z jednym z włoskich księży, który otwarcie popierał Mussoliniego.

W 1923 r. rozpoczął posługę jako kapelan w powstającym Zakładzie dla Ociemniałych w Łaskach. Rozpoczęła się wtedy jego współpraca z bł. matką Różą Czacką oraz sługą Bożym

w Łohiszynie, gdzie doprowadził z powrotem do Kościoła połowę spośród trzech tysięcy parafian, którzy przeszli do baptystów. W diecezji pińskiej był też dyrektorem Caritas oraz Akcji Katolickiej.

W 1932 r. opuścił diecezję pińską i w Warszawie rozpoczął studia z judaistyki na Uni-

Świętość i niesubordynacja

Wojciech Świątkiewicz

W ten sposób pisała przed II wojną światową w kronikach zakonnych św. Urszula Ledóchowska. Zmarły trzydzieści lat temu kapłan miał bliski kontakt także z innymi świętymi – matką Różą Czacką i kard. Stefanem Wyszyńskim.

Urodził się w 1897 r. w Ossie, w powiecie opoczyńskim, w ówczesnej rozległej diecezji sandomierskiej (obecnie teren diecezji radomskiej). Miał osiem lat, gdy za zgodą matki, Konstancji z d. Kmiecik, zamieszkał na plebanii u proboszcza Odrzywołu ks. Antoniego Aksamitowskiego, dzięki któremu mógł uczyć się i przygotowywać do dalszej nauki w Gimnazjum im. gen. Wojciecha Chrzanowskiego w Warszawie. Nie bez trudności, głównie materialnych, dzięki stypendium Henryka Dembińskiego, właściciela majątku Przysucha, ostatecznie ukończył stołeczne Gimnazjum Zygmunta Wielopolskiego.

ZACZĄŁ OD EWANGELII

Pierwszą książką, którą kupił w stolicy za trzy kopiejki, była Ewangelia św. Jana. Po latach wspominał: „Odtąd Ewangelia stała mi się książką tak umiłowaną, że wszystko, co potem czytałem lub przeżyłem, ustawiało mi się zawsze, aż do dziś, w jakimś stosun-

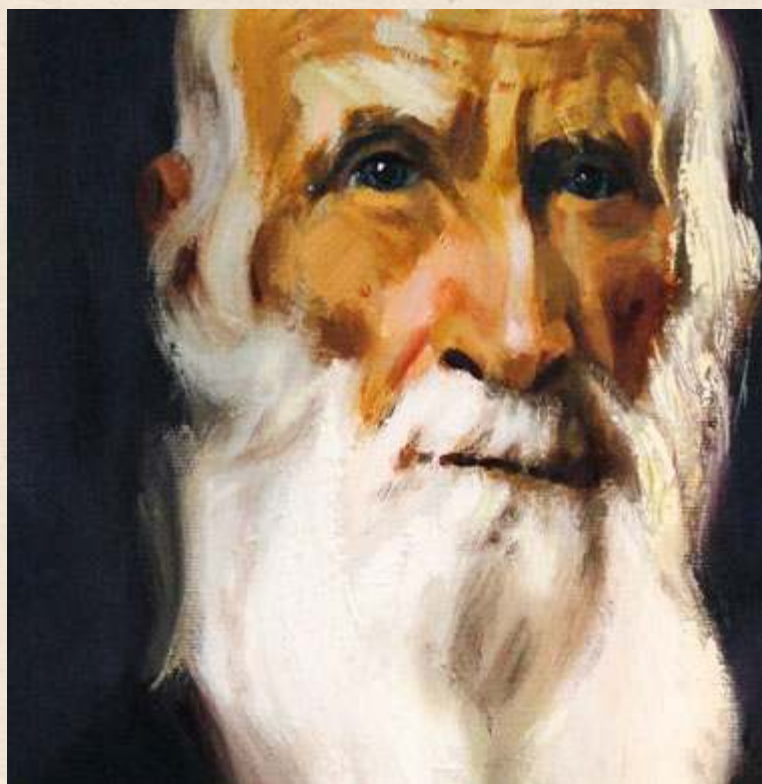

foto. Centrumip2.pl

skierowany na dalsze studia na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Warszawskiego. Podczas wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. został kapłanem 8. pułku piechoty legionów. Za posługę tę został odznaczony Krzyżem Walecznych. Po wojnie powrócił na studia, które od 1922 r. kontynuował na kierunku archeologia chrześcijańska w Rzymie. Pragnął jednak jak najszybciej poświęcić się pracy duszpasterskiej, dlatego nie czekał na obronę doktoratu i w 1923 r. powrócił do Polski. Drugim powodem, który zraził go do dalszego poby-

ks. Władysławem Kornilowiczem. U matki Czackiej pociągało go umiłowanie prawdy, u ks. Kornilowicza – zamiłowanie do liturgii.

Już po kilkunastu miesiącach powrócił do pracy w diecezji sandomierskiej. Posługiwał kolejno w Zawichoście, Kozienicach i Radomiu. Po czterech latach podjął nieudaną próbę życia zakonnego u kapucynów.

Ostatecznie w 1928 r. przeniósł się do diecezji pińskiej, przyjęty przez tamtejszego biskupa Zygmunta Łozińskiego. Był proboszczem

wersytecie Warszawskim. Po dwóch latach powrócił do diecezji pińskiej, gdzie z woli nowego biskupa Kazimierza Bukraby skierowany został do posługi wśród sióstr urszulanek Serca Jezusa Konającego, które na tym terenie szerzyły działalność apostołsko-oświatową. To był czas współpracy z kanonizowaną przez Kościół matką Urszulą Ledóchowską. Oprócz tego założył uniwersytet ludowy, a także gromadził młodzież w założonym przez siebie Kole Przyjaciół Bożej Radości. Chętnie słuchali go nie tylko katolicy, ale także prawosławni, a nawet Żydzi.

W okresie międzywojennym sympatyzował ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej „Wici” i ze Stowarzyszeniem Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”.

I choć – na jego wniosek – w statucie „Wici” wpisano punkt o przyjęciu zasad chrześcijańskich jako podstawy działania, nie przeszkodziło to wielu działaczom tej organizacji zachowywać skrajnych postaw antyklerykalnych.

W marcu 1939 r. został powołany jako kapelan do wojska w stopniu kapitana. Przydzielono go do 89. pułku strzelców poleskich.

CHCIAŁ BYĆ NAJUBOŻSZY

Podczas II wojny światowej ks. Jan Zieja towarzyszył pol-

skim żołnierzom. Po kapitulacji pozostał z rannymi w Modlinie, a następnie w Legionowie. Pod koniec listopada 1939 r. ponownie znalazł się w Laskach, gdzie był kapelanem. Aktywnie uczestniczył w ruchu oporu. Był naczelnym kapelanem „Szarych Szeregów”, a także Komendy Głównej Armii Krajowej oraz Batalionów Chłopskich. Włączył się w akcję ratowania Żydów, współpracując z Radą Pomocy Żydom „Żegota”, a szczególnie z pisarką Zofią Kossak-Szczucką. „Przeciętny człowiek ratował Żydów z litości, z poczucia powinności chrześcijańskiej, uważając w duchu całą sprawę za ciężki dopust Boży. Ksiądz Jan inaczej. Ukrywał skazańców z radością, z miłością, jak ukochane rodzeństwo” – wspominała pisarka.

W czasie powstania warszawskiego był kapelanem pułku „Baszta”. Po powstaniu przeszedł przez obóz w Pruszkowie. Udało mu się stamtąd uciec i przez Łaski przybył na krótko do Krakowa. Nie został tam jednak, ale – ukrywając przed okupantem swoje kapłaństwo – pojechał na dobrowolne roboty do Niemiec, gdzie wśród polskich robotników prowadził pracę duszpasterską.

Jeszcze w 1945 r. na apel o kapłanów na ziemiach zachodnich udał się do Słupska, gdzie organizował niemal od podstaw życie parafialne w czterech kościołach miasta i okolicy. Angażował się też w działalność społeczną, prowadząc dom matki i dziecka, bibliotekę publiczną, a także stawiając pierwszy w Polsce pomnik powstańców warszawskich. Już wtedy deklarował, że chciałby, aby w jego parafii „nikogo nie było uboższego ode mnie”.

W 1949 r. prymas Stefan Wyszyński zaprosił go do pracy w stolicy. Zaledwie przez rok był proboszczem parafii św. Wawrzyńca na Woli, a następnie rektorem u sióstr wizytek na Krakowskim Przedmieściu. W latach 1953–1955 musiał opuścić Warszawę

na polecenie samego Józefa Cyrankiewicza. Przebywał w Zakopanem i Drohiczyźnie. W 1963 r. zamieszkał w klasztorze sióstr urszulanek przy ul. Wiślanej na Powiślu.

Angażował się w prace Klubu Inteligencji Katolickiej w Warszawie, którego był współzałożycielem i kapelanem. W jego ramach instytucjonalnych angażował się zwłaszcza w pomoc repatriantom z ZSRS. Kiedy po wydarzeniach w Ursusie i Radomiu w 1976 r. powstał Komitet Obrony Robotników, był jednym z jego założycieli.

W OCENIE PRYMASA

W swoich „Pro memoria” bł. kard. Stefan Wyszyński 6 stycznia 1958 r. po spotkaniu z ks. Zieją zapisał: „Ten człowiek, tak dobry i gorliwy, ciągle żyje porywem chwili. Marzy o parafii prowadzonej własnym stylem i uważa, że nikt w Polsce parafii dobrze nie prowadzi. Wyliczyłem mu całą listę kapłanów, których praca jest bohaterska. Ks. Zieja krzywdzi kapłanów swoim ideałem, którego dotychczas nigdzie nie urzeczywistnił. Parafię św. Wawrzyńca zapuścił ekonomicznie, a choć jest dobrym duszpasterzem, nie jest trwałym organizatorem. Nie umie wytrwać przy swoich postanowieniach. Ks. Zieja nie dał się przekonać. Obok wielkiej świętości nie brak w nim człowieka kompleksów antyhierarchicznych i niesubordynacji”.

Ks. Jan Zieja zmarł w klasztorze sióstr urszulanek w Warszawie 19 października 1991 r. Jest pochowany na cmentarzu w Laskach. Pogrzebowi przewodniczył kard. Józef Glemp. Uszanowano jego prośbę wyrażoną w testamentie: „Proszę, by podczas Mszy św. pogrzebowej (...) była tylko sama modlitwa za mnie i o pokój między narodami całego świata, a szczególnie o jedność braterską Polaków, Litwinów, Białorusinów i Ukraińców oraz za zbawienie wszystkich ludzi”.

Izabela Pakulska

Biotyna

Witaminy biorą udział w wielu procesach metabolicznych w komórkach całego organizmu, działają jako biokatalizatory. Są niezbędne do prawidłowego funkcjonowania. Na ogół dostarczane są z pokarmem, czasem wymagają uzupełnienia w postaci tabletek lub kropli. Przykładem jest witamina D3, której uzupełnianie jest konieczne w miesiącach zimowych, o czym niedawno pisałam.

Inną witaminą, ostatnio coraz bardziej popularną, jest biotyna – jedna z witamin z grupy B, nazywana też witaminą B7 lub witaminą H. Najczęściej stosowana jest, aby poprawić stan włosów, paznokci i skóry. Takie działanie to tylko część prawdy o biotynie. Jest witaminą rozpuszczalną w wodzie. Bierze udział w przemianie białek, węglowodanów i tłuszczów. Jest konieczna do prawidłowego funkcjonowania układu nerwowego i szpiku. Dzięki zawartej w niej siarce wspomaga proces powstawania keratyny i rzeczywiście poprawia stan skóry, włosów i paznokci. Bierze udział, wraz z witaminą K, w wytwarzaniu protrombiny, istotnej w procesach krzepnięcia krwi, a także uczestniczy w produkcji kwasów tłuszczowych i glukozy. Wspomaga pracę tarczycy. W jelitach wytwarzana jest w niewielkim stopniu, dlatego musi być dostarczana z pokarmem. Zarówno w drożdżach, wielu warzywach (szczególnie kalafiorze, szpinaku, marchwi), owocach (przede wszystkim bananach, arbuzach, melonach, grejpfrutach, winogronach), wątróbce, sardynkach,

jajkach, zbożach, grzybach, orzechach włoskich i ziemnych oraz w migdałach.

Niedobory biotyny zdarzają się u osób z zaburzeniami wchłaniania, zaburzeniami trawienia oraz przy nieodpowiedniej, monotonnej diecie. Przewlekłe stosowanie antybiotyków, leków przeciwpadaczkowych, kwasu pantotemowego i kwasu liponowego (są to popularne suplementy diety) oraz hormonów sterydowych zmniejsza stężenie biotyny. Także palenie papierosów, szczególnie u kobiet, oraz spożywanie alkoholu zmniejsza skuteczność leczenia. Mniejsze stężenie biotyny może występować u osób z insulinoopornością. Przyczyną niedoboru może być także spożywanie dużej ilości surowych jaj. Zawarta w nich awidyna, łącząc się z biotyną, uniemożliwia jej wchłanianie. Gotowanie jajka rozwiązuje ten problem.

Typowymi objawami niedoboru biotyny są zmiany skórne, takie jak łuszczenie się skóry, łupież, łojotok. Jednak jej niedobór może także być przyczyną niedokrwistości, przewlekłego zmęczenia, nudności, wymiotów, drętwienia kończyn czy bólów mięśni. Osoba stosująca zróżnicowaną dietę, bez wymienionych wyżej obciążeń, nie powinna mieć niedoborów biotyny.

Jednak jeśli pojawiają się objawy mogące sugerować niedobór tej witaminy, zastosowanie biotyny w dawce 5–10 mg dziennie wydaje się bezpieczne. Na efekt trzeba poczekać przynajmniej cztery tygodnie. Nie poleca się stosowania witaminy B7 u dzieci do dwunastego roku życia oraz u kobiet w ciąży i karmiących (biotyna przenika do mleka matki).

Przed planowanymi badaniami krwi (szczególnie oznaczeniem poziomu hormonów tarczycy) należy przerwać stosowanie biotyny na kilka dni, może ona zaburzyć wyniki badań.

Biotyna dostępna jest w aptekach bez recepty.

Autorka jest lekarzem

Od „falandyzacji” do „putinizacji”

dr hab. Tomasz Korpysz

Kiedyś już w tej rubryce pisałem o eponimach, czyli wyrazach pospolitych, których źródłem były nazwy własne. Wypadnie do tego tematu jeszcze wrócić, ponieważ jest to bardzo interesujące zjawisko językowe i na co dzień stosujemy wiele przykładów różnorodnych eponimów – często nawet

bez świadomości, że używane przez nas słowa należą do tej właśnie grupy derywatów. Dziś jednak, kontynuując wątek nowych słów, chciałbym Państwu zaproponować przyjrzenie się kilku wyrazom pospolitym, których podstawą także były nazwy własne, ale które są nie nazwami przedmiotów, lecz nazwami czynności lub też rzeczownikami abstrakcyjnymi.

Zaczęć od przykładu dobrze znanego, już chyba na trwałe wpisane go w polski system leksykalny (znajdziemy go nawet we współczesnych słownikach). Przed laty, kiedy prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej był Lech Wałęsa, a zastępcą szefa jego kancelarii prof. Lech Falandysz, karierę zrobił wyraz „falandyzacja”, a właściwie całe wyrażenie „falandyzacja prawa”. Prawdopodobnie po raz pierwszy tego określenia użyła Ewa Milewicz na łamach „Gazety Wyborczej”, ale szybko zostało ono podchwyczone przez innych dziennikarzy i później przez lata (nawet po śmierci prof. Falandysza) było używane przez licznych publicystów oraz polityków. Mianem tym oznaczano takie sposoby interpretacji przepisów, które były korzystne dla władzy, a przy tym niejednokrotnie balansowały na granicy prawa. W słowniku PWN definicja całego wyrażenia brzmi tak: ‘naginanie prawa zależnie od doraźnych potrzeb’. Na marginesie: dziś, w obliczu licznych przypadków jawnego łamania prawa przez różnorakie władze na całym świecie, niektórzy publicyści z niejakim sentymentem wspominają inteligentne przykłady kruczków prawnych wyszukiwanych przez prof. Lecha Falandysza...

Być może na wzór „falandyzacji” w ostatnich latach zaczęto stosować także takie określenia, jak np. „orbanizacja” czy „putinizacja”. Tym

pierwszym rzeczownikiem nazywa się ‘sprawowanie rządów na wzór węgierskiego premiera Viktora Orbana’ – jak głosi definicja z popularnego internetowego słownika. Przyznam, że niezbyt mnie ona przekonuje, ponieważ jest wyłącznie opisowa i neutralna, tymczasem niemal wszystkie użycia tego słowa są wartościujące – i to negatywnie wartościujące. W mediach – przede wszystkim tych nieprzychylnych obecnej władzy – mianem „orbanizacji” określa się takie zjawiska i procesy, które zdaniem mówiącego (piszącego) są wyraźnie złe: ograniczają pluralizm czy też demokrację i prawa obywatelskie, naginają lub wręcz łamią prawa, centralizują media oraz władzę itp. Abstrahuję tu od rzeczywistego charakteru takich zjawisk, podkreślam jedynie, że „orbanizacja” niemal zawsze jest określeniem negatywnym, choć zarazem – niejednokrotnie wyraźnie subiektywnym.

Podobnie negatywnie wartościującym rzeczownikiem jest „putinizacja”, definiowana m.in. jako ‘zmiany polityczne przynoszące autorytarną władzę i ograniczenia swobód obywatelskich w państwach demokratycznych’ czy też bardziej szczegółowo: ‘wprowadzanie w państwach demokratycznych reform mających w istocie na celu ograniczanie swobód obywatelskich i dążenie do autorytaryzmu’. Przegląd mediów reprezentujących różne strony obecnego konfliktu polsko-polskiego pokazuje, że wszyscy zgodnie stosują to słowo jako nazwę zjawisk, działań czy zdarzeń przez siebie krytykowanych, uważanych za groźne – choć, rzecz jasna, określają nim bardzo różne procesy w zależności od wyznawanego systemu wartości.

Na koniec dwa odmienne przykłady nowych wyrazów, które zostały utworzone od nazw własnych: „watykanizować” to ‘poddawać coś lub kogoś wpływom Watykanu lub im ulegać’, a „tolkienista” to ‘wielbiciel J.R.R. Tolkiena, jego twórczości i stworzonego przez niego świata zwanego Śródziemiem’. Swoją drogą, w zasobach internetowych znalazłem też rzeczownik „tolkienolog”, oznaczający już nie po prostu miłośnika, lecz badacza życia i twórczości Tolkiena.

Zadośćuczynienie

Edyta
Pisarczyk-Kulon

W razie ciężkiego i trwałego uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju

zdrowia, skutkującego nie-
możnością nawiązania lub kontynuowania więzi rodzinnej, sąd może przyznać najbliższemu członkowi rodziny poszkodowanego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Zagadnienie to dotyczy przede wszystkim przypadków utraty więzi rodzinnej w następstwie stanu śpiączki pourazowej poszkodowanego lub stanu wegetatywnego. Ciężkie i trwałe uszkodzenie ciała powoduje w takich przypadkach niemożność nawiązywania lub kontynuowania więzi rodzinnej.

W takim przypadku krzywdą osoby najbliższej jest niewątpliwie zbliżona do krzywdy powstałej, gdy wskutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego. W obu przypadkach najbliżsi członkowie rodziny cierpią tak samo mocno, a w razie ciężkiego i trwałego uszkodzenia ciała cierpienie najbliższych członków rodziny może być dodatkowo długotrwałe.

Wątpliwości istniejące w doktrynie prawa oraz rozbieżne orzecznictwo ujednoliciła nowelizacja ustawy z 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny. Nowelizacja weszła w życie 19 września 2021 r. Ma ona szczególne znaczenie dla osób, które dotychczas nie mogły dochodzić zadośćuczynienia. Nie było podstawy prawnej

do formułowania takiego roszczenia wprost, a sądy orzekały w sposób niejednolity.

W uchwale z 27 marca 2018 r., III CZP 36/17, Sąd Najwyższy przyjął, że sąd może przyznać zadośćuczynienie za krzywdę osobom najbliższym poszkodowanego, który na skutek czynu niedozwolonego doznał ciężkiego i trwałego uszczerbku na zdrowiu. Wskazując jednocześnie, że nie każde naruszenie dobra osobistego w postaci więzi bliskości uzasadnia jego ochronę, lecz tylko takie, które prowadzi do skutków w istocie takich samych, jakie następują w razie śmierci poszkodowanego – to jest przypadki głębokiego upośledzenia funkcji życiowych wskutek uszczerbków zdrowia najcięższych, nieodwracalnych i wykluczających możliwość zachowania bliskości z poszkodowanym. Szczególna więź emocjonalna pomiędzy osobami najbliższymi

mi, wynikająca z przynależnego każdej z nich indywidualnie poczucia bliskości i przywiązania, nierozdzielnie związana z naturą człowieka i kształtująca jego tożsamość, stanowi wartość podlegającą ochronie prawnej na podstawie przepisów o dobrach osobistych. W podobny sposób wypowiedział się Sąd Najwyższy w orzeczeniach o sygn. III CZP 60/17, III CZP 69/17.

Z kolei w uchwale z 22 października 2019 r., I NSNZP 2/19, Sąd Najwyższy uznał, że osobie bliskiej poszkodowanego, który na skutek czynu niedozwolonego doznał ciężkiego i trwałego rozstroju zdrowia, nie przysługuje zadośćuczynienie pieniężne.

Ustawa przewiduje stosowanie instytucji zadośćuczynienia za zerwanie więzi rodzinnej z mocą wsteczną, to jest również do zdarzeń powstałych przed dniem wejścia nowych przepisów w życie.

Autorka jest radcą prawnym

foto: Marcin Karczewski, facebook.com/speedwayekstraliga

GORĄCZKA

Mariusz Jankowski

Pprzed wyjazdem na mecz reprezentacji Polski do Tirany spodziewaliśmy się trudnego meczu w gorącej atmosferze. Nikt z nas nie sądził jednak, że dojdzie do takich scen. Nie wiem, kiedy ostatnio czułem się w pracy tak mało komfortowo. Nie należę do osób strachliwych, ale w stolicy Albanii przyjemnie w trakcie meczu na pewno nie było.

Żal, że tak się to potoczyło, gdyż ekscesy grupki osób zmieniły odbiór tego wydarzenia. Bo doping od początku spotkania, mimo że dla nas bardzo nieprzychylny, powodował, że wszyscy czuliśmy dodatkowy dreszcz emocji. Po prostu było to wydarzenie. Później zepsute – i tego właśnie żałuję. Cieszę się za to, że piłkarze mecz mogli dokończyć. Zwycięstwo przed czasem, po decyzji sędziego, smakuje na pewno mniej. Walkowera nie było i piłkarze Paulo Sousa mogą powiedzieć: zadanie wykonane. Ważne zadanie, bo dzięki wygranej losy polskiej drużyny wciąż zależą od nas samych, a nie od rywali. Baraże są w zasięgu ręki, w listopadzie powinny stać się faktem. Te dwa ostatnie mecze grupowe będą jednak ważne. Dzięki zdobytym punktom możemy w przyszłorocznych spotkaniach o mundial być gospodarzami przynajmniej spotkania półfinałowego. Jest więc o co grać i na pewno dziś nie czas na euforię. Do niej doprawdy jest daleko.

Pozwoliłbym sobie na więcej radości, gdyby w Tiranie białoczerwoni zdecydowanie dominowali i zwyciężyli na przykład 3 do 0. Tak się nie stało, więc patrzymy w przyszłość bez hurraoptymizmu. Albania w meczu z Polską była poważnie osłabiona, a jednak postawiła nam trudne warunki. Dlatego przed naszą reprezentacją wciąż dużo pracy i wciąż sporo elementów do poprawy. Droga na mistrzostwa świata nieco się skróciła, lecz nadal dużo na niej zakrętów. I gorączka, której doświadczyliśmy w Tiranie, będzie nam towarzyszyła. Najpierw w listopadzie, a potem przy okazji marcowych baraży.

Piłkarska reprezentacja Polski to wciąż zespół w budowie. Portugalski trener na pewno coraz lepiej zna swoich zawodników, oni też uczą się jego podejścia do futbolu z każdym kolejnym meczem. Końca tej pracy jednak nie widać. I na finiszu eliminacji mundialu (już w przyszłym roku) raczej na pewno nie będziemy faworytami w żadnym spotkaniu. Będziemy z pewnym niepokojem i w gorącej atmosferze czekali, by Sousa w końcu stworzył mocny zespół, w którym coraz więcej elementów funkcjonuje tak, jak powinno. Jeśli tak się stanie, możemy pojechać do Kataru. Na pewno jednak gorąco będzie do ostatniego gwizdka sędziego w ostatnim meczu eliminacji.

Autor jest dziennikarzem TVP

Złoto umknęło w finale

Do samego końca trwała zacięta walka polskich żużlowców o medal drużynowych mistrzostw świata w Manchesterze. Mimo dobrego występu upadek Janowskiego w finałowym biegu przekreślił szanse na złoto, po które ostatecznie sięgnęli Brytyjczycy. Podopieczni Rafała Dobruckiego zakończyli rywalizację na drugim miejscu, a trzecie zajęli Duńczycy.

Sprawił niespodziankę

Brytyjczyk Cameron Norrie niespodziewanie triumfował w tegorocznej edycji ATP Masters 1000 w Indian Wells. 26. tenisista świata w finale pokonał Nikołaza Basilaszwilę (3:6, 6:4, 6:1). Zaskoczenia wynikiem meczu nie krył nawet zwycięzca. W turnieju kobiet Paula Badosa pokonała Wiktorię Azarenkę (7:6, 2:6, 7:6).

foto: PAP/EPA/Ray Acevedo

Szachista odznaczony

foto: PAP/Marcin Obara

Złotym Krzyżem Zasługi za wybitne osiągnięcia sportowe i promowanie Polski na forum międzynarodowym został odznaczony arcymistrz szachowy Jan-Krzysztof Duda. Szachista jako pierwszy z Polaków triumfował w turnieju o Puchar Świata w szachach, pokonując w półfinale Magnusa Carlsena, a w półfinale Siergieja Karjajkina.

Butelkowa wygrana

Bramka Karola Świderskiego zdobyta w 77. minucie zapewniła polskim piłkarzom zwycięstwo w meczu z Albanią (1:0) w eliminacjach MŚ 2022. Radość Polaków przerwało agresywne zachowanie albańskich kibiców, którzy obrzucili

foto: PAP/Łeszek Szymański

piłkarzy butelkami i innymi przedmiotami, co przerwało spotkanie na 20 minut. Po ośmiu kolejkach białoczerwoni zajmują drugie miejsce w grupie i mają szansę na występ w barażach.

Rekord na drugim miejscu

Rekord Polski w półmaratonie pobiła Karolina Nadolska podczas 13. PKO Poznań Półmaratonu. Lekkoatletka z wynikiem 1:09:18 zajęła drugie miejsce. Wyprzedziła ją Kenijka Tabitha Gichia z rekordem zawodów (1:09:02). Wśród mężczyzn zwyciężył debiutant w półmaratonie, Etiopczyk Huseyidin Mohamed Esa (59:32). W biegu uczestniczyło blisko 5 tys. biegaczy.

foto: PAP/Jakub Kaczmarczyk

TAJNE SCHOWKI

Barbara Wiśniowska

W dzieciństwie dostawałam słodycze w niedzielę. Znajoma zapytała, czy to była dla mnie trauma. Nie była. Prędko przywykłam, a dziś wiem, że to dobry pomysł: dla zębów, dla całego organizmu, dla zdrowych nawyków. Dzieciom też daję słodycze w niedzielę. Sobie zostawiam je na długie wycieczki rowerowe, gdybym w środku lasu zapragnęła kilku kalorii.

Czasami piekę ciasto lub robię lody domowe, ale lubię także słodycze kupować, starannie wybierać, czytać etykiety.

Istnieje kilka rodzajów świetnych batonów bez cukru, na bazie z daktyli lub z odparowanego soku owocowego. Są droższe i mniejsze od tych niezdrowych, ale przynajmniej, że 2,49 zł to nie jest jakaś kosmiczna kwota, a mamy pewność, że nie dodamy dzieciom do posiłku alkoholu ani

sztucznych barwników. Istnieją też czekolady bez całej tablicy Mendelejewa w składzie. Raz znalazłam nawet jedną słodzoną stewią i lizaki słodzone stewią. Często kupuję czekoladę o zawartości 90 lub 99 proc. kakao, ale cieszą się nią inni, bo mnie kakao uczula. Białe czekolady zawierają sporo cukru. Wybieram w sklepie tę, która ma go najmniej, sprawdzam to w tabelach składników odżywczych.

Jeśli małe dzieci wiedzą, że w domu są słodycze, będą ich wytrwale szukać, aż znajdą. Nie od razu przyswoją zasadę, że słodycze jemy tylko w niedzielę. Kiedy zjedzą wszystko ze schowka, jest dość prawdopodobne, że zachorują, nie będą miały apetytu, a ja nie będę miała czym poczęstować gości. Schowki muszą być genialnie wybrane. Nie wystarczy często zmieniać półki w kuchni, bo dzieci przeszkakują wszystkie. Czasem po-

fol. Barbara Wiśniowska

BEYSKAWICZNE ROGALIKI

Składniki: 2 gotowe arkusze ciasta francuskiego ■ 180 g zmielonych orzechów laskowych ■ 100 g białej czekolady ■ 50 g mleka ryżowego

Sposób przygotowania: Miksujemy składniki farszu, masa powinna się kleić. Każdy arkusz tnijemy na cztery duże trójkąty, farsz nakładamy łyżką na środek i rozprowadzamy lekko, by nie dosięgał brzegów. Zwijanie rogalików zaczynamy od podstawy trójkąta, kończymy na wierzchołku. Układamy na papierze do pieczenia i pieczemy w piekarniku nagrzanym do 200 stopni przez 20 minut, aż ciasto się zrumieni.

maga wybranie bardzo wysokiego miejsca, ale dzieci nie mogą o nim wiedzieć, bo później kreatywnie tworzą piramidy z krzesel. Niezła jest jakaś niepozornie wyglądająca

reklamówka, która wisi sobie... najlepiej w zabałaganionym miejscu. ☺

I oczywiście warto często przypominać o zakazie ruszania cudzej własności.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – dla trzody chlewniej
- 1 G – wędkarska linka
- 2 E – amerykańska ustawa
- 3 A – ojciec króla Dawida
- 3 G – rozżarzone cząstki
- 6 A – hak w podkowie
- 6 H – stolica Norwegii
- 8 C – więźba dachowa
- 9 A – ptak wróblowaty
- 9 G – dwukołowa taczka
- 10 E – podłużny wykop
- 11 A – państwo carów
- 11 G – gatunek papugi

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – kwas pruski
- C 1 – skała osadowa
- C 8 – rodzaj opału
- D 3 – obrabia drewno
- E 1 – otwór zbiornika
- E 8 – choroba zakaźna
- F 4 – beczułka na wino
- G 1 – składnik betonu
- G 8 – amerykański stan
- H 3 – miejsce ukrycia
- I 1 – porośnięta trawą
- I 8 – ciężar ciała
- K 1 – hrabia lub baron

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 5 listopada na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

04.40 Klan (3867); **05.10** Klan (3868); **05.30** Klan (3869); **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (236); **09.05** Las bliżej nas (43); **09.25** Fascynujące miejsca (2): Fascynujący sad – Jesień, Zima; **09.50** Weterynarze z sercem; **10.25** Kłasztorne smaki Remigiusza Rączki; **10.55** Słowo na niedzielę; **11.00** Transmisja Mszy Świętej z Jasnej Góry; **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Umarł, aby żyć. Rzecz o Stefanie Kardynale Wyszyńskim; **13.15** BBC w Jedyńce: Planeta doskonała (5) – cykl dok.; **14.15** Z pamięci: Tadeusz Breza; **14.25** Okrasa łamie przepisy; **14.55** Komisarz Alex (194) – serial TVP; **15.55** Tajemnice miasteczka (10); **17.00** Teleexpress; **17.15** You Can Dance (10); **18.35** You Can Dance (10) – Wyniki; **18.50** Jaka to melodia?; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 Wojenne dziewczyny (45) – serial TVP
21.15 Rolnik szuka żony – reality show
22.20 Zakochana Jedyńka: Pełnia życia – film obyczajowy, Wielka Brytania 2017, reż.: Andy Serkis, wyk.: Andrew Garfield, Claire Foy, Tom Hollander
00.25 Siedmiu wspaniałych – western, USA 2016, reż.: Antoine Fuqua, wyk.: Denzel Washington, Chris Pratt, Ethan Hawke, Vincent D'Onofrio, Haley Bennett
02.45 Złe dobre początki – film TVP, reż.: Feridun Erol, wyk.: Barbara Rachwańska, Iwona Bielska, Maria Czubasiewicz, Augustyn Halota, Włodzimierz Musiał
04.05 Jaka to melodia?
04.35 Z pamięci – Tadeusz Breza
04.40 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2496) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2497) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1607) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Pogoda Flesz; **11.05** Zaczniemy od zdrowia – magazyn; **11.40** The Voice of Poland: Bitwa (12) – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022 (4): Shakin' Dudi – widowisko muzyczne; **16.15** Przyjaciele na zawsze (1): Michał Wiśniewski – program rozrywkowy; **17.05** Lajki; **17.30** Smaki świata: pośród mór – magazyn kulinarny; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.30** Na sygnale (333) – serial fabularzowany TVP; **18.50** Na sygnale (334) – serial fabularzowany TVP; **19.20** Rodzinka.pl (217) – serial komediowy TVP; **20.00** Kabaret. Super Show Dwójki; **21.05** Postaw na milion – teleturniej
22.05 Wyścig z czasem – film s.f., USA 2011, reż.: Andrew Niccol, wyk.: Justin Timberlake, Amanda Seyfried, Cillian Murphy
00.05 Koncert Specjalny Filharmoników Wiedeńskich w La Scala – koncert, Austria 2021
02.05 Do widzenia, do jutra – reż.: Janusz Morgenstern, wyk.: Teresa Tuszyńska, Grażyna Muszyńska, Barbara Baranowska, Włodzimierz Bielicki, Jacek Fedorowicz, Roman Polański, Eleonora Kałuzińska, Romuald Freyer, Tadeusz Wojtych, Tadeusz Chyła
03.35 Trzeci – film obyczajowy, reż.: Jan Hryniak, wyk.: Marek Kondrat, Jacek Poniedziałek, Magdalena Cielecka, Edyta Olszówka, Rafał Królikowski, Jacek Braciak, Paweł Królikowski, Redbad Klynstra, Grażyna Suchocka
05.15 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata; **06.23** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.51** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.36** Wstaje dzień; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Serwis Info Dzień weekend; **12.49** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.51** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Studio Zachód; **18.40** INFO V4+; **18.55** Głębia ostrości; **19.19** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 Strefa starta
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.58 Pogoda
01.07 Woronicza 17
02.10 INFO V4+
02.27 Teleexpress
02.42 Teleexpress Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.26 Pogoda
03.30 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.23 Sienkiewicz mniej znany
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Nowy kształt wiary – katolicyzm; **06.30** Gala Polskiej Muzyki Filmowej; **07.40** Święty na każdy dzień; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **08.55** Kolory Świętości; **09.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Cuda Jezusa; **11.40** Noc w Muzeum; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.20** Wieś – to też Polska; **13.30** Papież Polak do Rodaków; **14.05** Poznajemy Zamek Królewski; **14.30** Uśmiechnij się z Kiepurą; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert zwycięż; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Muzyczne chwile; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Opowieści biblijne – historie animowane z Nowego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Każde życie jest cudem
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Święty na każdy dzień
21.45 Noc w Muzeum
22.05 Śladami ojca Wenanego
22.55 Kolory Świętości
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 24 października; **06.50** Biblia – Salomon, cz. 3; **08.00** Liturgia grekokatolicka z parafii pw. Podwyższenia Krzyża Pańskiego we Wrocławiu; **09.00** Jan Serce (2); **10.05** Okrasa łamie przepisy; **10.40** Tatarzy polscy; **11.30** Wojownicy czasu; **12.10** Brazylia. Historia Naturalna. Zagrożony las – serial dok.; **13.10** Tajemnica olbrzymów epoki lodowcowej – film dok., Niemcy 2019; **14.10** W kotłach historii; **14.40** Lalka (1) – serial TVP; **16.05** Nie taka prosta historia – Peaky Blinders; **16.30** Giganci historii; **17.25** Żywy sarmacki; **17.45** Noce i dnie (5) – Uśmiechy losu – serial TVP; **18.55** Białoruś. Początek – film dok., reż.: Fiodor Bogomolov; **20.00** Bunt barbarzyńców (1) – USA 2016, reż.: Maurice Sweeney, Declan O'Dwyer, Simon George; **21.05** Szpital przemienienia – dramat; **22.50** Dynastia Tudorów III (8) – serial, USA/Irlandia/Kanada 2008; **23.55** Oszolom – film dok., reż.: Jerzy Zalewski; **01.05** Tajemnice, zamki i podziemia – Zagadka 65 kilometra; **01.35** Szerokie tory; **02.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 21 Przegląd Piosenki Aktorskiej; **08.05** Co dalej?; **08.30** Skrzypce – film anim.; **08.40** Dyktafon i ptak – film anim.; **08.45** Osobliwa zbrodnia pana Jacinto – film anim.; **09.15** Pan Tadeusz – Księga piąta – spektakl teatralny; **10.10** Kobieta za ladą (2); **11.05** Trzeci punkt widzenia; **11.40** Lato 1993 – film fab.; **13.30** Wydanie aktualne; **14.05** Parasolki z Cherbouga – film fab.; **15.45** Muzyka Skalnego Podhala; **15.55** Le Poeme Harmonique – podróż przez muzykę renesansu – koncert; **17.15** Niedziela z... twórczością Agnieszki Osieckiej; **18.05** Niedziela z... twórczością Agnieszki Osieckiej – 34 KFPP Opole '97; Zielono mi; **20.00** Love Story – dramat; **21.45** Scena muzyczna – Marek Bracha i Aleksander Dębicz – koncert; **22.50** Trzeci punkt widzenia; **23.25** Józef Maria Bocheński – film dok.; **00.30** Obon – film anim.; **00.45** Kominiarczyk – film anim.; **00.55** Salvador Allende – film dok.; **02.50** Pożegnanie z Alaską – film dok.; **04.20** Muzyka Skalnego Podhala; **04.30** Buldożer. Spluń prawdzie w oczy – film dok.; **05.35** Teledyski; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

04.20 Uwaga!; **04.40** Ukryta prawda (845); **05.40** Kuchenne rewolucje 2 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **06.45** Nowa Mają w ogrodzie 5 (33); **07.15** Akademia ogrodnika (33); **07.20** Mądrze-JEMY z Katarzyną Bosacką 2 (6); **07.50** Zaplanuj długie życie (16); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień; **12.00** Miś Yogi – film rodzinny, USA/Nowa Zelandia 2010, reż.: Eric Brevig, wyk.: Dan Aykroyd, Justin Timberlake, Anna Faris; **13.50** Top Model 10 (8); **15.20** Mam talent 13 (8) – program rozrywkowy; **17.00** Totalne remonty Szelągowskiej 3 (1); **18.00** Ślub od pierwszego wejrzenia 6 (7); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 10 (8); **21.30** Szadź 2 (2) – serial, Polska; **22.35** Ścigany – film sensacyjny, USA 1993, reż.: Andrew Davis, wyk.: Harrison Ford, Tommy Lee Jones, Jeroen Krabbé, Sela Ward, Joe Pantoliano, Julianne Moore; **01.15** Złowrog – horror, reż.: Scott Derrickson, wyk.: Ethan Hawke, Juliet Rylance, Fred Dalton Thompson, James Ransone; **03.30** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **06.45** Nie wierzcie bliźniaczkom – USA 1998, reż.: Meyers Nancy, wyk.: Lindsay Lohan, Dennis Quaid, Natasha Richardson; **09.25** Tatuśkowie (5); **10.25** Tatuśkowie (6); **11.25** Tatuśkowie (7); **12.25** Tatuśkowie (8); **13.20** Vabank – komedia, Polska 1981, reż.: Juliusz Machulski, wyk.: Jan Machulski, Leonard Pietraszak, Witold Pyrkosz, Ewa Szykulska; **15.40** Twoja Twarz Brzmi Znamo (151); **17.45** Nasz Nowy Dom (248); **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni; **22.10** Indiana Jones i królestwo kryształowej czaszki – film przygodowy, USA 2008, reż.: Steven Spielberg, wyk.: Cate Blanchett, Harrison Ford, John Hurt, Karen Allen, Winstone Ray; **00.55** Maruderzy – film akcji, Kanada 2016, reż.: Steven C. Miller, wyk.: Adrian Grenier, Dave Bautista, Bruce Willis; **03.05** Świat według Kiepskich (28); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (76); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkapy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (505); **06.05** Elif (1076); **07.00** *Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (85) – serial obyczajowy TVP; **09.40** Komisarz Alex (183) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (324) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (35) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** BBC w Jedynce: Planeta doskonała (1); Wulkany; **14.00** Elif (1077) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (506) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3870) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (36) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (432)
21.00 Teatr Telewizji:
Lato w Nohant – spektakl teatralny
22.30 Świat bez fikcji:
Biuro 39. Dewizy dla Kima – film dok., Francja 2020
23.45 Pełnia życia – film obyczajowy, Wielka Brytania 2017
01.50 Archiwista (7) – serial TVP
02.45 Officer (8) – Towarzysze broni – serial TVP
03.50 Epidemie: niewidzialny wróg – Francja 2015
04.50 Notacje – Maja Komorowska. Jeżdżenie po sobie samym – cykl dok.
05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (778) – serial TVP; **06.25** Pomagamy, nie oceniamy – reportaż; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (164) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2497) – serial obyczajowy TVP; **12.25** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (208) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (32) – serial fabularny TVP; **15.10** Górcy ratownicy (103) – serial obyczajowy, Niemcy 2018; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (137) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (209) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2497) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2498) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”
20.55 M jak miłość (1608) – serial TVP
21.55 Miłość w czasach wojny (5) – serial, Hiszpania 2017
22.55 Trzy dni Kondora (20) – serial, USA 2020
23.55 Maudie – dramat, Kanada 2016, reż.: Aisling Walsh, wyk.: Sally Hawkins, Etan Hawke
02.00 O mnie się nie martw (1) – serial komediowy TVP
03.00 Trzy minuty – dramat, reż.: Maciej Ślesicki, wyk. Agnieszka Grochowska, Jacek Braciak, Waldemar Błaszczyk, Paulina Chapko
05.05 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.19** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.25 Nie da się ukryć
03.53 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Podróże z historią
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 100 cudownych miejsc na świecie; **05.10** Sanktuaria polskie; **05.30** Szlif księżnej; **07.10** W pułapce wojny; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.25** Słowo życia; **09.30** Opowieści biblijne historie animowane z Nowego Testamentu; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.05** Generał Fieldorf „Nil”; **13.30** *Transmisja Mszy Świętej z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Łaski Pełna; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Zew natury; **16.55** Świadców
17.30 Spotkanie Rodziny Radia Maryja w Poznaniu
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Opowieści Starego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyznę
21.00 *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojesz – 10 przykazań
22.50 100 cudownych miejsc na świecie
23.00 Dzieje apostołskie cz. 3
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 25 października; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1994; **07.20** Czas honoru (16); **08.10** Ex Libris; **08.35** Polskie lato, węgierska jesień – film dok.; **09.30** Wojna w eterze; **09.45** Sensacje XX wieku: Pseudonim Puch; **10.40** Dzikie krainy Australii. Wybrzeże rekinów wielorybich – cykl dok.; **11.35** Ekspertyza – Katastrofa kolejowa pod Orlęcym; **12.05** Królowa Bona (10) – serial TVP; **13.15** U Pana Boga w ogródku – komedia; **15.25** Tajemnica olbrzymów epoki lodowcowej – film dok.; **16.25** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **16.55** Flesz historii; **17.25** 13 lat, 13 minut – film dok.; **18.20** O roku ów – magazyn publicystyczny; **18.50** Czas honoru (17); **19.45** Prasa donosi; **20.00** Ocenzowane taśmy – film dok.; **21.30** Film dok.; **22.00** Spór o historię; **22.40** Gulag. Życie w sowieckim raju – film dok.; **23.50** Śladami Eskulapa; **00.25** Szerokie tory; **00.50** Polska Kronika Filmowa 1990; **01.05** Było, nie minęło; **01.40** Sensacje XX wieku; **02.40** Encyklopedia II wojny światowej; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.10** Zapomniane kobiety sztuki – film dok., Francja 2018; **09.30** Krótki dzień pracy – film TVP; **11.00** Dom (6) – serial TVP; **12.50** Amerykański sen – film dok.; **13.30** Masterclass – film anim.; **13.35** Łuska – film anim.; **13.40** Gość – film anim.; **13.40** Pamięć – film animowany, Francja 2017; **13.45** Grand Bassin – film animowany, Francja 2018; **14.00** Reżyserzy: Robert Altman – cykl dok.; **14.55** Sekret księgi z Kells – film animowany, Belgia/Irlandia 2009; **16.25** Szczęśliwy człowiek – film obyczajowy; **18.05** Siostry – film dok.; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Mała Dorrit (1); **20.00** Kino Mocnych Wrażeń: Borg/McEnroe. Między odwagą a szaleństwem – dramat; **22.00** Kronos – Warszawa; **22.40** Panorama kina polskiego: Eastern – film fabularny; **00.10** Scena muzyczna – Marek Bracha i Aleksander Dębicz – koncert; **01.15** Love Story – dramat, USA 1970; **03.05** Informacje kulturalne; **03.30** Baśnie z moich stron – film dok.; **05.00** The Cave; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.05 Uwaga!; **05.20** Nowa Maja w ogrodzie 5 (34); **05.50** Akademia ogrodnika (34); **06.00** Ukryta prawda (1069); **07.00** Kuchenne rewolucje 2 (14) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Pajęczyna – Premiera Playera; **11.45** Ukryta prawda (1319); **12.50** Tajemnice miłości (38); **13.55** Ukryta prawda (1070); **14.55** Ukryta prawda (867); **16.00** Kuchenne rewolucje 17 (12) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (393); **18.00** Ukryta prawda (1320); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Współnej (3311) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Totalne remonty Szelągowskiej 3 (2); **22.30** Nieobecni (2) – serial, Polska; **23.35** Jurassic World – film przygodowy, USA 2015, reż.: Colin Trevorrow, wyk.: Chris Pratt, Bryce Dallas Howard, Irrfan Khan, Vincent D'Onofrio; **02.05** Co za tydzień; **02.40** Uprawdżona (2) – serial, USA; **03.35** Uwaga! (6561); **03.55** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (455); **09.10** Malanowski i Partnerzy (458); **09.40** Sekrety rodziny (70); **10.40** Dlaczego ja? (572); **11.40** Gliniarze (93); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (879); **14.40** Dlaczego ja? (638); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (614); **17.00** Gliniarze (623); **18.00** Pierwsza miłość (3289); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami (123); **22.05** Ghost in the Shell – film akcji, USA/Japonia, 2017, reż.: Rupert Sanders, wyk.: Juliette Binoche, Pilou Asbak, Scarlett Johansson, Takeshi Kitano; **00.40** Blackway – thriller, USA 2015, reż.: Daniel Alfredson, wyk.: Alexander Ludwig, Anthony Hopkins, Holbrook Hal, Liotta Ray, Munro Lochlyn, Julia Stiles; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (76); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (77); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (506); **06.05** Elif (1077); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (86) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (184) – serial kryminalny TVP2; **10.35** Ojciec Mateusz (325) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (36) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyńce: Południowa Afryka. Zderzenie prądów – serial dok.; **14.00** Elif (1078) – serial; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (507) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3871) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (37) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości

20.05 Pogoda

20.10 ALARM!

20.30 Leśniczówka (433) – serial obyczajowy TVP

21.05 Pełny obraz – Trójmorze – cykl dok.

21.55 Magazyn Ekspresu Reporterów

23.00 Ocaleni – reality show

24.00 Magazyn Śledczy Anity Gargas

00.30 Firma – film sensacyjny, USA 1993, reż.: Sydney Pollack, wyk. Tom Cruise, Jeanne Tripplehorn, Gene Hackman, Hal Holbrook, Terry Kinney

03.15 Strażacy (8) – serial TVP

04.10 Magazyn Ekspresu Reporterów

05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (779) – serial obyczajowy TVP; **06.25** 100 lat z Chrystusem; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (165) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2498) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Kolo fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (209) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (33) – serial fabularny TVP; **15.10** Górscy ratownicy (104) – serial obyczajowy, Niemcy 2018; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (138) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (210) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2498) – serial obyczajowy TVP

20.10 Barwy szczęścia (2499) – serial obyczajowy TVP

20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”

20.55 M jak miłość (1609) – serial TVP

21.55 Miłość w czasach wojny (6) – serial, Hiszpania 2017

22.40 Karmazynowe wesele (1) – serial, Francja 2018

23.40 Ludzkie historie: Skandal. Ewenement Molesty – film dok.

01.05 Excentrycy czyli po słonecznej stronie ulicy – film obyczajowy

03.05 Wyprawa Kon-Tiki – film fabularny, Niemcy/Norwegia/Dania/Wielka Brytania, Szwecja 2012

05.00 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata; **06.16** Wstaje dzień; **06.20** Pogoda; **06.27** Wstaje dzień; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.35** Wstaje dzień; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **12.39** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.19** Raport z granicy

19.30 Wiadomości

19.58 Gość Wiadomości

20.13 Minęła 20

21.00 Nie da się ukryć

21.20 Raport z granicy

21.30 Serwis Info Wieczór

21.50 W tyle wizji

22.25 Serwis Info Wieczór

22.30 W tyle wizji Extra

23.00 INFO Wieczór

23.30 W akcji

23.55 Serwis Info Wieczór

00.03 Wiadomości

00.31 Gość Wiadomości

01.00 Minęła 20

01.55 W tyle wizji

02.30 Serwis Info Wieczór

02.35 W tyle wizji Extra

03.00 Serwis dla Polonii

03.10 Raport z granicy

03.30 Reportaż TVP INFO

03.44 Podróże z historią

04.52 wojsko-polskie.pl

05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Yohan – wędrówki dzieci; **07.05** Effetha – okno na świat; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Świadkowie; **09.10** Papież Polak do Rodaków; **09.45** Muzyczne chwile; **09.55** Święty na każdy dzień; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy; **10.45** Zew natury; **11.05** Jezus – Królestwo bez granic; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Jan Paweł II – Papież, który tworzył historię; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.30** Fryderyk Chopin i jego muzyka; **17.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** XX Rajd Kątyński; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia

18.15 Rozmowy niedokończono

19.25 Święty na każdy dzień

19.30 Każdy maluch to potrafi

19.45 Modlitwa z telefontycznym udziałem dzieci

20.00 Informacje dnia

20.20 Różaniec

20.50 Myśląc Ojczyzną

21.00 Apł Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia

21.40 Polski Punkt Widzenia

22.00 Mojżesz – 10 przykazań

22.55 Święty na każdy dzień

23.00 Ludwik Maria Grignion de Montfort

23.55 Muzyczne chwile

00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 26 października; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1993; **07.20** Czas honoru (17); **08.15** Flesz historii; **08.35** ROK 1981. Kalendarium; **08.45** 13 lat, 13 minut – film dok.; **09.40** Prasa donosi; **09.50** Sensacje XX wieku: Najważniejsza bitwa Churchilla; **10.45** Nie mogłem inaczej. Kapłan i żołnierz ps. Ski – film dok.; **11.40** O roku ów (8); **12.15** Królowa Bona (11); **13.10** Skarb bydgoskiej Katedry; **13.25** Historia w postaciach zapisana: Książę Karol, wieczny następca tronu – cykl dok.; **15.25** Ten cmentarz musi żyć – film dok.; **15.45** Dwie sarmacie cz. 2 – koncert; **16.30** Żywy sarmacki; **16.50** Nie taka prosta historia: Peak Blinders; **17.25** Ostatni z wachlarza; **18.40** W PRLu; **19.10** Czas honoru (18); **20.05** Wojna w eterze; **20.15** Pierwsza wojna światowa; **21.15** Amerykańskie dynastie. Klan Kennedych (1); **22.05** Statyści – komedia; **00.10** Rozbite marzenia 1918–1939 (3); **01.10** Polska Kronika Filmowa 1991; **01.25** Było, nie minęło; **02.05** Sensacje XX wieku; **03.00** Encyklopedia II wojny światowej; **03.30** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.25** Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.25** Urodzeni artyści: Beata i Karolina Legierskie – cykl reportaży; **08.55** Paryż. Śladami Chopina – cykl reportaży; **09.20** Złote runo – komedia; **11.00** Dom (7) – serial TVP; **12.50** Elizabeth – film krótkometrażowy; **13.25** Władza w ręce dzieci – film dok.; Indie 2018; **14.45** Wakacje z Madonną – film obyczajowy; **16.25** Wichry Kolumby – dramat; **18.15** Muzyka Skalnego Podhala; **18.25** Co dalej?; **18.50** Mała Dorrit (2) – Wielka Brytania 2008; **20.00** Opera Nova w Bydgoszczy – Manru; **22.10** Portrety: Irena Poniatowska; **22.25** Lekkie obyczaje: Postrzyżyny – film fabularny, Czechosłowacja 1980; **00.05** Co dalej?; **00.30** Młoda Polska: Bliscy – film krótkometrażowy; **00.45** Panorama kina polskiego: Eastern – film fabularny; **02.05** Portrety: Irena Poniatowska – cykl reportaży; **02.20** Kino nocne: Recykling po chińsku – film dok.; **03.55** List z Masanjia – film dok., Kanada 2018; **05.05** Teledysk; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1070) – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje 3 (1) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1320); **12.50** Tajemnice miłości (39); **13.55** Ukryta prawda (1071) – program obyczajowy; **14.55** Ukryta prawda (868) – program obyczajowy; **16.00** Kuchenne rewolucje 17 (13) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (40); **18.00** Ukryta prawda (1321); **19.00** Fakty – magazyn informacyjny; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3312) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy – teleturniej; **21.30** Ślub od pierwszego wejrzenia 6 (8); **22.30** Kuba Wojewódzki 16 (8) – talk-show; **23.30** Superwizjer; **00.05** Nieobecni (2) – serial, Polska; **01.05** Szadź 2 (2) – serial, Polska; **02.05** W garniturach (11) – serial, USA; **03.05** Uwaga!; **03.25** Noc Magii (TVN); **04.45** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (459); **09.10** Malanowski i Partnerzy (462); **09.40** Sekrety rodziny (71); **10.40** Dlaczego ja? (573); **11.40** Gliniarze (94); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (880); **14.40** Dlaczego ja? (639); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja (4767); **16.30** Na ratunek 112 (615); **17.00** Gliniarze (624); **18.00** Pierwsza miłość (3290); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Transformers – film s.f., 2007, reż.: Michael Bay, wyk.: Shia LaBeouf, Megan Fox; **23.15** Jack Reacher: Nigdy nie wracaj – film akcji, USA/Chiny 2016, reż.: Edward Zwick, wyk.: Cobie Smulders, Danika Yarosh, Patrick Heusinger, Aldis Hodge, Tom Cruise; **01.50** 44 minuty – film sensacyjny, USA 2003, reż.: Yves Simoneau, wyk.: Michael Madsen, Ron Livingston, Ray Baker, Clare Carey, Douglas Spain, Alex Meneses, Mario Van Peebles, Oleg Taktarov; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (78); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (507); **06.05** Elif (1078); **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (87) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (185) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (326) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (37) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.40** Rok w ogrodzie Extra; **12.55** Natura w Jedyne: Południowa Afryka (2); Kraina olbrzymów – serial dok.; **14.00** Elif (1079) – serial; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (508) – serial obyczajowy; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3872) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (38) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (434) – serial obyczajowy TVP
21.00 Wielki test o Energii
22.30 Historia bez tajemnic – Opowieści dziewczęce – film dok.
23.45 Falszywa miłość – film fabularny, USA 2018
01.25 Tajemnica twierdzy szyfrów (8) – serial sensacyjny TVP
02.20 Pogoda na piątek (21) – serial obyczajowy TVP
03.10 wojsko-polskie.pl
03.35 Terytorialiści (38)
03.50 Pustulka – niewidzialny sąsiad – Austria 2017
04.45 Notacje – Ryszard Szurkowski. Moje olimpiady – cykl dok.
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (780) – serial TVP; **06.25** Pozyteczni.pl; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (166) – serial komediowy TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2499) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (210) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (34) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Górsy ratownicy (105) – serial obyczajowy, Niemcy 2018; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (139) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (211) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2499) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2500) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale
20.55 Na dobre i na złe (820) – serial TVP
21.55 Miłość w czasach wojny (7) – serial, Hiszpania 2017
23.00 Karmazynowe wesele (2) – serial, Francja 2018
00.05 Razem na zawsze – film obyczajowy, USA 2016, reż.: Michael Linn, wyk.: Stephen Anthony Bailey, Madison Lawlor, Jamie Anderson, Hayden Loven
01.55 Deep State: tajny układ (2) – Wielka Brytania 2018
02.55 Ostatnia góra – film dok.
04.30 Za marzenia (4) – serial TVP
05.15 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.35** Wstaje dzień; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.19** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.40 INFO V4+
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.30 O co chodzi
04.06 Podróże z historią
05.15 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Złoty umysł; **07.25** Pasjonat muzyki i malarstwa. Marcin Żarnec; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczta Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Moja katolicka rodzina; **09.25** Kolory Świętości; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Audycja Generalna z Watykanu; **11.00** Po co nam wykopaliska; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.15** Muzyczne chwile; **13.25** Kolory Świętości; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** Póki nadzieja; **15.35** Muzyczne chwile; **15.45** Święty na każdy dzień; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyświń – historia; **17.00** Po stronie prawdy; **17.30** Rykoszetem; **17.55** Poczta Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański**
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec**
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojesz – 10 przykazań
22.50 Poprzednik. Opowieść o Janie Chrzycielu
23.45 Kolory Świętości
23.50 Muzyczne chwile
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 27 października; **06.53** Polska Kronika Filmowa 1991; **07.10** Czas honoru (18); **08.05** Kuchnia dwudziestolecia; **08.35** Brutus, Czarnocka, Maria... Siatka pułkownika Gano – film dok.; **09.35** Sensacje XX wieku: Najwinniejszy żołnierz Hitlera; **10.35** Tę rodzinę trzeba wytepić – film dok.; **11.45** W PRLu; **12.20** Królowa Bona (12); **13.15** Prowansja 1944. Francuski desant – film dok.; **14.10** Pierwsza wojna światowa: Pancerne bestie (1); **15.10** Giganci historii; **16.05** Było, nie minęło; **16.30** Śladami Eskulapa; **16.55** Przeczytaj mi tę historię; **17.10** Tu jest Polska cz. 3 – film dok.; **18.35** Archiwum zimnej wojny: Człowiek, który podminował Kreml; **19.00** Czas honoru (19); **19.55** Przeczytaj mi tę historię; **20.05** Tajemnice III Rzeczy (1) – cykl dok.; **21.10** Gulag. Życie w sowieckim raju – film dok.; **22.25** Mała Moskwa – dramat; **00.25** Rozbite marzenia 1918–1939 (4); **01.25** Polska Kronika Filmowa 1992; **01.35** Było, nie minęło; **02.15** Sensacje XX wieku; **03.10** Encyklopedia II wojny światowej; **03.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Co dalej?; **08.25** Do dzieła – magazyn; **08.45** Portrety: Irena Poniatowska – cykl reportaży; **09.00** Fachowiec – film obyczajowy; **11.00** Dom (8) – serial TVP; **12.35** Skrzydła – film TVP; **13.30** Małgorzata Mirga – Tas. Wyjście z Egiptu; **13.45** Którędy po sztukę – Cecco del Caravaggio; **14.00** Tamte lata, tamte dni: Jerzy Kisieliński; **14.40** Ceremonia pogrzebowa – film obyczajowy; **16.25** Operacja Himmler – dramat; **18.00** Mieszczanie żywiecy; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Mała Dorrit (3) – Wielka Brytania 2008; **20.00** Na wschód od Hollywood: Z podniesionym czołem – dramat, Francja 2015; **22.10** Więcej niż fikcja: W poszukiwaniu umami – film dok., Hiszpania 2017; **23.20** Jazz Juniors 2020 – Premiery/dzień improwizacji II – koncert; **01.00** Informacje kulturalne; **01.30** Lekkie obyczaje: Postrzyżyny – film fabularny, Czechosłowacja 1980; **03.20** Kino nocne: Planetarium – film fabularny, Belgia/Francja 2016; **05.15** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1071); **07.00** Kuchenne rewolucje 3 (2) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1321); **12.50** Tajemnice miłości (40); **13.55** Ukryta prawda (1072); **14.55** Ukryta prawda (869); **16.00** Kuchenne rewolucje 17 (14) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (41); **18.00** Ukryta prawda (1322); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3313) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Top Model 10 (9); **23.00** Lejdis – film, Polska 2008, reż.: Tomasz Konecki, wyk.: Iza Kuna, Edyta Olszówka, Magdalena Róžczka, Anna Deresowska, Robert Więckiewicz, Piotr Adamczyk, Borys Szyk, Tomasz Kot, Tomasz Karolak, Rafał Królikowski, Danuta Stenka, Krzysztof Globisz; **01.55** Superwizjer; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii; **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (465); **09.10** Malanowski i Partnerzy (466); **09.40** Sekrety rodziny (72); **10.40** Dlaczego ja? (574); **11.40** Gliniarze (95); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (881); **14.40** Dlaczego ja? (640); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (616); **17.00** Gliniarze (625); **18.00** Pierwsza miłość (3291); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Świat według Kiepskich (565); **20.35** Świat według Kiepskich (566); **21.05** Komisarz Mama (17); **22.10** Vabank 2, czyli Riposta – komedia, Polska 1984, reż.: Juliusz Machulski, wyk.: Jan Machulski, Leonard Pietraszk, Witold Pyrkosz, Ewa Szykulska, Jacek Chmielnik; **00.20** Agent XXL – komedia sensacyjna, USA/Niemcy, 2000, reż.: Raja Gosnell; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (78); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (79); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (508); **06.05** Elif (1079); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Pełnia Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (88) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (186) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (327) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (38) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.55** Natura w Jedyne: – Południowa Afryka (3); Drapieżcy z Kalahari – serial dok.; **14.00** Elif (1080) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka – teleturniej; **16.05** Przysięga (509) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3873) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (39) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.30** Leśniczówka (435) – serial obyczajowy TVP **21.00** Na sygnale (335) – serial fabularyzowany TVP **21.20** Sprawa dla reportera **22.15** Magazyn śledczy Anity Gargas **22.50** Magazyn kryminalny 997 **23.45** Magazyn Ekspresu Reporterów **00.45** Tanie Dranie: Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show **01.30** Mrok (3) – serial kryminalny TVP **02.30** Ocaleni – reality show **03.35** Sprawa dla reportera **04.30** Magazyn śledczy Anity Gargas **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (781) – serial TVP; **06.25** Smaki świata: pośród mór – magazyn kulinarny; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Ostoja; **11.55** Barwy szczęścia (2500) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (211) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (35) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górsy ratownicy (106) – serial obyczajowy, Niemcy 2018; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (14) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (212) – serial kostiumowy, Rosja 2013 **19.35** Barwy szczęścia (2500) – serial obyczajowy TVP **20.10** Barwy szczęścia (2501) – serial obyczajowy TVP **20.45** Gala French Touch: święto kultury francuskiej cz. 1 – widowisko **21.50** Gala French Touch: święto kultury francuskiej cz. 2 – widowisko **23.00** Karmazynowe wesele (3) – serial, Francja 2018 **24.00** Śmierć nadejdzie jutro – USA/Wielka Brytania 2002 **02.20** Razem na zawsze – film obyczajowy, USA 2016, reż.: Michael Linn, wyk.: Stephen Anthony Bailey, Madison Lawlor, Jamie Anderson, Hayden Loven **04.05** Geniusz: Picasso (8) – USA 2018 **04.55** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.19** Raport z granicy **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Raport z granicy **21.30** Serwis Info Wieczór **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** INFO Wieczór **23.30** W akcji **23.55** Serwis Info Wieczór **00.03** Wiadomości **00.31** Gość Wiadomości **01.00** Minęła 20 **01.55** W tyle wizji **02.30** Serwis Info Wieczór **02.35** W tyle wizji Extra **03.00** Serwis dla Polonii **03.10** Raport z granicy **03.21** Pogoda **03.30** O co chodzi **04.07** Podróże z historią **05.17** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Święty Józef; **05.55** Święty na każdy dzień; **06.00** Audycja Generalna z Watykanu; **07.00** O. Wenanty Katarzynie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.45** Przygody Mobilków; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Po stronie prawdy; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Aniol Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.00** Kazembe; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** Msza Święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Cena nadziei; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i Świat; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.10** Muzyczne chwile; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Aniol Pański **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Przyjaciele i bohaterowie **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Głos Polski **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Ziemia Obiecana **22.40** Dominikanie – od słowa do nauki **23.30** Sokolnik **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 28 października; **06.53** Polska Kronika Filmowa 1992; **07.10** Czas honoru (19); **08.05** W kotłach historii; **08.30** Tu jest Polska – film dok.; **09.45** Przeczytaj mi tę historię; **09.55** Sensacje XX wieku: Tajemniczy zamek; **10.55** Białoruś. Początek – film dok.; **11.55** Archiwum zimnej wojny; **12.20** Przyłbice i kaptury (1); **13.35** Pekin. Biografia cesarskiej stolicy (3); **14.40** Bangkok mniej znany; **15.35** Tajemnice III Rzeszy (1) – cykl dok.; **16.35** Przystanek Historia; **16.50** Alfabet Andrzeja Dobosza: Jerzy Stanisław Sito; **17.10** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945 (8); **17.30** Pod znakiem orła, pod znakiem Gryfa – film dok.; **18.15** Marzyciele: Stanisław Rostworowski; **18.50** Czas honoru (20); **19.45** Prasa donosi; **20.00** Bastiony władzy: Wróg u bram (2); **21.00** Giganci historii; **21.50** Żywy sarmacki; **22.05** Sądy, przesady; **22.55** Sądy, przesady; **23.50** Amerykańskie dynastie. Klan Kennedych (1); **00.35** Polska Kronika Filmowa 1993; **00.50** Było, nie minęło; **01.20** Sensacje XX wieku; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Niedziela z... twórczością Agnieszki Osieckiej; **09.25** Operacja Himmler – dramat; **11.00** Dom (9) – serial TVP; **12.50** Pocałunek mordercy – dramat, USA 1955; **14.05** Trzeci punkt widzenia; **14.40** Rozumiemy się bez słów – komedia, Belgia/Francja 2014; **16.35** Słodkie oczy – film TVP; **17.50** Rzeczpospolita modernistyczna – Architektura Władzy – cykl dok.; **18.30** Co dalej?; **18.55** Mała Dorrit (4) – Wielka Brytania 2008; **20.00** Czwartkowy klub filmowy: Wstęp do filmu – Moskwa nie wierzy Izom; **20.05** Czwartkowy klub filmowy: Moskwa nie wierzy Izom – dramat, ZSRR 1979; **22.40** Res Poloniae – O Polsce z oddali – John Gilhooly; **23.20** Itzhak – film dok., USA 2017; **00.50** Co dalej?; **01.25** Na wschód od Hollywood: – Z podniesionym czołem – dramat, Francja 2015; **03.25** Res Poloniae – O Polsce z oddali – John Gilhooly; **04.00** Kino nocne: Hal Ashby, wolny duch amerykańskiego kina – film dok., USA 2018; **05.40** Afisz kulturalny ekstra; **05.56** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1072); **07.00** Kuchenne rewolucje 3 (3) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1322); **12.50** Tajemnice miłości (41); **13.55** Ukryta prawda (1073); **14.55** Ukryta prawda (870); **16.00** Kuchenne rewolucje 18 (1); **17.00** Tajemnice miłości (42); **18.00** Ukryta prawda (1323); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga! **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej (3314) – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy (490); **21.30** Kuchenne rewolucje 23 (9) – program kulinarno-rozrywkowy; **22.35** Twarz – film obyczajowy, Polska 2017, reż.: Małgorzata Szumowska, wyk.: Mateusz Kościukiewicz, Agnieszka Podsiadlik, Małgorzata Goral; **00.35** Drogówka – film sensacyjny, Polska 2012, reż.: Wojciech Smarzowski, wyk.: Bartłomiej Topa, Arkadiusz Jakubik, Julia Kijowska, Eryk Lubos, Robert Wabich, Jacek Braciak, Marcin Dorociński, Marian Dziędziel; **02.30** Uwaga!; **02.50** Noc Magii; **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (467); **09.10** Malanowski i Partnerzy (468); **09.40** Sekrety rodziny (73); **10.40** Dlaczego ja? (575); **11.40** Gliniarze (96); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (882); **14.40** Dlaczego ja? (641); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja (4769); **16.30** Na ratunek 112 (617); **17.00** Gliniarze (626); **18.00** Pierwsza miłość (3292); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom (249); **21.05** Przyjaciółki (215); **22.10** Zmierzch – fantasy, USA 2008, wyk.: Billy Burke, Matt Bushell, Sarah Clarke, Anna Kendrick, Robert Pattinson, Kristen Stewart; **00.55** I kto to mówi 2 – komedia, USA 1990, reż.: Amy Heckerling, wyk.: John Travolta, Kirstie Alley, Olimpia Dukakis, Elias Koteas, Twink Caplan; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (79); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (80); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telegazety TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (509); **06.05** Elif (1080); **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.40** Ranczo (89) – serial TVP; **09.35** Komisarz Alex (187) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (328) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza. Zawsze w akcji! (39) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.40** Magazyn Rolniczy; **13.00** Natura w Jedyńce: Południowa Afryka (4); Przygoda – serial dok.; **14.00** Elif (1081) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (510) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **17.55** Klan (3874) – telenowela TVP; **18.20** Remiza. Zawsze w akcji! (40) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu – teleturniej; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (336) – serial kryminalny TVP
21.25 Kulisy serialu Na sygnale
21.35 Na sygnale (336) – serial fabularny TVP
22.10 Co mi zrobisz jak mnie złapiesz – komedia, reż.: Stanisław Bareja, wyk.: Krzysztof Kulewski, Stanisław Tym
00.05 Miasto odkupienia – film fabularny, USA 2014
01.55 SEAL Team – komando Foki (8) – serial, USA 2017
02.45 Kopciuszek (56) – serial obyczajowy TVP
03.25 Magazyn kryminalny 997
04.10 Notacje – Czesław Lang. Reprezentowałem Polskę – cykl dok.
04.30 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (782) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkamy się; Paweł Parus; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym: Panorama Flesz i Pogoda Flesz; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Zaczynaj od zdrowia; **11.55** Barwy szczęścia (2501) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (212) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (36) – serial fabularny TVP; **15.10** Górscy ratownicy (107) – serial obyczajowy, Niemcy 2018; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (141) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (213) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2501) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2502) – serial obyczajowy TVP
20.40 You Can Dance – Nowa Generacja – widowisko rozrywkowe
22.00 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert
23.05 Gala French Touch – święto kultury francuskiej cz. 1 – widowisko
00.10 Gala French Touch – święto kultury francuskiej cz. 2 – widowisko
01.15 Być jak Kazimierz Deyna – komedia obyczajowa, reż.: Anna Wierzbicka-Bluszcz, wyk.: Przemysław Bluszcz, Piotr Głowacki, Marcin Korcz
03.00 Śmierć nadejdzie jutro – USA/ Wielka Brytania 2002
05.15 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Serwis Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.19** Raport z granicy
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Raport z granicy
21.30 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Forum
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.10 Raport z granicy
03.30 O co chodzi
03.58 W akcji
04.20 Podróże z historią
05.33 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Święty Grzegorz Wielki; **05.55** Piloci. Białoczerwoni z Dębina; **06.40** Muzyczne chwile; **06.45** Słuszną walka; **07.45** Święty na każdy dzień; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Głos Polski; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Grunt to droga; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.05** Odpowiedzialni za Kościół; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.35** Warszawa moja miłość i życie; **16.55** Muzyczne chwile; **17.00** Regal Mistrzowie; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
18.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”
19.00 Warto zauważyć... w mijającym tygodniu
19.30 Opowieści Theo
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzną
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.45 Fatimskie orędzie nadziei
23.40 Święty na każdy dzień
23.50 100 cudownych miejsc na świecie
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 29 października; **07.00** Polska Kronika Filmowa 1993; **07.20** Czas honoru (20); **08.15** Przysięga Historia; **08.35** Alfabet Andrzeja: Jerzy Stanisław Sito; **08.50** Pod znakiem orła, pod znakiem Gryfa – film dok.; **09.30** Prasa donosi; **09.40** Sensacje XX wieku: Tajemnica Cicero; **10.40** Kobiety wolności; **11.25** Marzyciele: Stanisław Rostkowski; **12.05** Przyłbice i kaptury (2); **13.15** Niezwykłe miasta: Baku (3); **14.20** Brazylia. Historia naturalna. Dzikie serce – serial dok.; **15.25** Bastiony władzy: Wróg u bram (2); **16.30** Tatarzy polscy; **17.20** Ex Libris; **17.40** Niepokonany. Opowieść o generale Stanisławie Maczku; **18.40** Ekspertyza; **19.15** Czas honoru (21); **20.00** Wojna w eterze; **20.10** Teatr Historii; **20.30** Teatr historii; **22.25** Bunt barbarzyńców – Wiriatus; **23.25** Żołnierze Generała Maczka – film dok.; **00.25** W świecie rytuałów: Inicjacja (2); **01.20** Polska Kronika Filmowa 1994; **01.40** Było, nie minęło; **02.15** Sensacje XX wieku: Tajemnica Cicero; **03.15** Encyklopedia II wojny światowej; **03.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.55** Co dalej?; **08.30** Kronos; **09.00** Res Poloniae; **09.35** Siedem czerwonych róż, czyli Benek Kwiciarz o sobie i o innych – film TVP; **11.00** Dom (10); **12.30** Czarna suknia – film TVP; **13.30** Itzhak – film dok., USA 2017; **15.05** Big Bang – komedia; **16.45** Jak się pozbyć czarnego kota – komedia; **18.10** Paryż. Śladami Chopina – cykl reportaży; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Reżyserzy: Ernst Lubitsch – cykl dok., Wielka Brytania 2018; **20.00** Wstęp do filmu – Nie ma nas w domu; **20.05** Nie ma nas w domu – film fabularny, Wielka Brytania/Francja/Belgia 2019; **21.55** Jia Zhang – Ke – Chłopak z Fenjangu – film dok., Francja 2014; **23.45** Zing – film animowany, Niemcy 2012; **23.50** Wolność nogi – film animowany; **00.05** Informacje kulturalne; **00.35** Szczęśliwy człowiek – dramat, Wielka Brytania 1973; **03.35** Młoda Polska: Bliscy – film krótkometrażowy; **03.50** Cuba Libre – film krótkometrażowy; **04.20** Film fabularny; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1073); **07.00** Kuchenne rewolucje 3 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1323); **12.50** Tajemnice miłości (42); **13.55** Ukryta prawda (1074); **14.55** Ukryta prawda (871); **16.00** Kuchenne rewolucje 18 (2) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (43); **18.00** Ukryta prawda (1324); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Jurassic World: Upadłe królestwo – film przygodowy, USA 2018, reż.: J.A. Bayona, wyk.: Chris Pratt, Bryce Dallas Howard, Rafe Spall, Justice Small, Daniela Pineda, James Cromwell, Jeff Goldblum, Geraldine Chaplin; **22.45** Halloween – horror, reż.: David Gordon Green, wyk.: Jamie Lee Curtis, Judy Greer, Andi Matichak, James Jude Courtney, Nick Castle, Will Patton; **01.00** Kuba Wojewódzki 16 (8); **02.00** Kuchenne rewolucje 23 (9) – program kulinarno-rozrywkowy; **03.00** Uwaga!; **03.20** Noc Magii; **04.40** Kto was tak urządził; **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (470), reż.: Szymon Jakubowski, wyk.: Bronisław Cieślak, Marek Krupski, Anna Lucińska, Magdalena Rembacz, Tomasz Mandes; **09.10** Malanowski i Partnerzy (472); **09.40** Sekrety rodziny (74); **10.40** Dlaczego ja? (576); **11.40** Gliniarze (97); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (883); **14.40** Dlaczego ja? (642); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (618); **17.00** Gliniarze (627); **18.00** Pierwsza miłość (3293); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znamo (152); **22.05** Armageddon – film s.f., USA 1998, reż.: Michael Bay, wyk.: Bruce Willis, Billy Bob Thornton, Ben Affleck, Liv Tyler, Will Patton; **01.20** Zmierzch – film fantasy, USA 2008, wyk.: Billy Burke, Matt Bushell, Sarah Clarke, Anna Kendrick, Robert Pattinson, Kristen Stewart; **04.05** Świat według Kiepskich (9); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Klan (3870) – telenowela TVP; **05.30** Klan (3871) – telenowela TVP; **06.00** Magazyn Ekspresu Reportażów; **07.00** **Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl; **08.45** Pełnosprawni (425); **09.20** Fascynujący świat: Kolebka ludzkości – film dok., Japonia/Niemcy 2019; **10.25** Sprawa dla reportera; **11.25** Ojciec Mateusz (329) – serial kryminalny TVP; **12.25** Rio Grande – western, USA 1950; **14.15** Z pamięci – Władysław Broniewski; **14.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **14.55** Rolnik szuka żony seria 8 (6) – reality show; **15.55** Tajemnice miasteczka (11) – serial kostiumowy, Rosja 2018; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Wojenne dziewczyny (45) – serial TVP; **19.25** Sport **19.30** Wiadomości **20.05** Pogoda **20.10** ALARM! **20.35** Komisarz Alex (195) – serial kryminalny TVP **21.35** Hit na sobotę: Niemożliwe – film fabularny, USA/Hiszpania 2012 **23.40** Co mi zrobisz jak mnie złapiesz – komedia, reż.: Stanislav Bareja, wyk.: Krzysztof Kowalewski, Stanisław Tym **01.30** Bóg nie umarł – dramat, USA 2014, reż.: Harold Cronk, wyk.: Kevin Sorbo, Shane Harper, David A.R. White, Michael Tait **03.35** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny **04.20** Z pamięci – Władysław Broniewski **04.25** Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2498) – serial obyczajowy TVP; **05.50** Barwy szczęścia (2499) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2500) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1608) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda Flesz; **11.40** Rodzinny ekspres – Wszystkich Świętych i Dzień Żaduszy; **12.20** You Can Dance – Nowa Generacja (10) – widowisko rozrywkowe; **13.30** You Can Dance – Nowa Generacja (10): Wyniki – widowisko rozrywkowe; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2022 (4): Shakin' Dudi – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (820) – serial TVP; **17.20** Wojciech Ciejrowski – bosso przez świat (117) – Peru. Fabryka czekolady – cykl reportaży; **17.50** Słowo na niedzielę – Jak zrozumieć niezrozumiałe; **18.00** Panorama; **18.20** Pogoda; **18.30** Postaw na milion – teleturniej; **19.20** Rodzinka.pl (218) – serial komediowy TVP **20.00** The Voice of Poland: Bitwa (13) **22.20** Hity wszech czasów – magazyn muzyczny **23.25** Kino relaks: Mamuśki mają wychodne – komedia, USA 2017, reż.: Alethea Jones, wyk. Katie Aselton, Toni Collette, Bridget Everett, Molly Shannon **00.55** Niezwyciężony – USA 2017, reż.: David Gordon Green, wyk.: Jake Gyllenhaal, Tatiana Maslany, Miranda Richardson, Clancy Brown, Lenny Clarke, Frankie Shaw **03.05** Sunset Park: Gra o wszystko – dramat, USA 2016, wyk.: Michael T. Weiss, Michael Trevino, R. Marcos Taylor, Sam Douglas, Robert Miano, Alexandria Williams **04.50** Rodzinka.pl – serial komediowy TVP **05.20** Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.22** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **15.00** Debata TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiecym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Raport z granicy **19.30** Wiadomości **19.58** Gość Wiadomości **20.13** Minęła 20 **21.00** Nie da się ukryć **21.20** Raport z granicy **21.30** Serwis Info Wieczór weekend **21.50** W tyle wizji **22.25** Serwis Info Wieczór weekend **22.30** W tyle wizji Extra **23.00** Magazyn śledczy Anity Gargas **23.25** INFO Wieczór **24.00** Wiadomości **00.28** Gość Wiadomości **00.56** Pogoda **01.00** Salon dziennikarski **01.46** Pogoda **01.56** Minęła 20 **02.50** Pogoda **03.00** Serwis dla Polonii **03.10** Raport z granicy **03.30** Filmy Dokumentalne TVP INFO **04.30** Filmy Dokumentalne TVP INFO **06.28** Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy sakrament; **05.30** Mocni w wierze; **06.00** Cichy i pokornego serca; **07.25** Warszawa moja miłość i życie; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Chrystus w Biblii i Kodzie Leonarda da Vinci; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Święty na każdy dzień; **10.25** Młodzi Światu; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć... w mijającym tygodniu; **12.50** Siódmy sakrament; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Śladami apostoła Pawła; **15.25** Kolory Świętości; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Historia Antoniego Zbryda; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Mocni Jego mocą; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański** **18.05** Informacje dnia **18.15** Rozmowy niedokończone **19.25** Święty na każdy dzień **19.30** Manna z Nieba **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci **20.00** Informacje dnia **20.20** Różaniec **20.50** Myśląc Ojczyzna **21.00** **Apele Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja** **21.20** Informacje dnia **21.40** Polski Punkt Widzenia **22.00** Warszawa moja miłość i życie **22.20** Kolory Świętości **22.25** Święty na każdy dzień **22.30** Galilejczyk – prezentuje Keith Garner **23.00** Głos serca **23.45** Muzyczne chwile **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 30 października; **07.05** Biblia – Salomon, cz. 4; **07.55** Śladami Eskulapa; **08.25** Wojownicy czasu; **09.00** Jan Serce (3) – serial obyczajowy TVP; **10.15** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **10.45** Pekin. Biografia cesarskiej stolicy (3) – serial dok.; **11.50** Wszystkie kolory świata: Bangkok mniej znany – serial dok.; **12.55** Dzikie krainy Australii. Pustynne serce kontynentu – cykl dok.; **13.50** Kuchnia dwudziestolecia; **14.30** Łalka (2); **15.00** Ameryka, ojczyzna przybyszów (2); **23.10** Syn Szawła – dramat, Węgry 2015; **01.05** Migawki historii: Anuschka i Antoinette w drodze do Katamandu; **01.40** Już nie zapomnisz mnie – film dok.; **02.40** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Bohdan! Trzymaj się! – benefis Bohdana Łazuki; **07.50** Łazuka i jego goście; **08.15** Informacje kulturalne; **08.45** Tamte lata, tamte dni: Barbara Krafftówna; **09.20** XVIII Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina; **09.45** Za kulisami snów – film dok.; **11.05** Wojna domowa (7); **11.40** Wojna domowa (8); **12.40** Do dzieła; **13.00** Połączeni – film dok.; **13.30** Marona – psia opowieść – film animowany; **15.05** Mieszczanie żyweccy; **15.40** Bolszoj (2) – film fabularny; **16.35** Zbigniew Wodecki i Mitch & Mitch – koncert; **17.00** Marynarz słodkich wód – komedia; **18.15** Co dalej?; **18.45** Cum on feel the noise. Ostre brzmienie – film dok.; Niemcy 2017; **20.00** Wyprawa Kon-Tiki – film fabularny; **22.05** RAD. Trio feat. Candy Dulfer in concert. Balaise Session 2018 – koncert; **23.20** Egzorcysta – horror; **01.30** Mieszczanie żyweccy; **01.55** Co dalej?; **02.25** Wieczór kinomana: Nie ma nas w domu – film fabularny; **04.15** Autoportret – Lars Von Trier (4) – film dok.; **04.45** Dzik – film krótkometrażowy; **05.20** Tamte lata, tamte dni; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.45 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (846); **07.00** Kuchenne rewolucje 3 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN (4311); **11.30** Brzydula 2 (186) – serial, Polska; **12.00** Brzydula 2 (187); **12.30** Brzydula 2 (188); **13.00** Brzydula 2 (189); **13.30** Na Wspólnej Omnibus (845) – serial, Polska; **15.20** MasterChef 10 (8); **16.55** Klinika naturalnego piękna 2 (10) – program lifestyle'owy; **17.30** MądrzejEMY z Katarzyną Bosacką 2 (7); **18.00** Kuchenne rewolucje 23 (9) – program kulinarno-rozrywkowy; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent 13 (9) – program rozrywkowy; **21.15** Mamma mia – musical, reż.: Phyllida Lloyd, wyk.: Meryl Streep, Christine Baranski, Pierce Brosnan, Colin Firth, Stellan Skarsgård, Julie Walters, Dominic Cooper, Amanda Seyfried; **00.45** Sierota – horror, USA/Kanada/Francja/Niemcy 2009, reż.: Jaume Collet-Serra, wyk.: Vera Farmiga, Peter Sarsgaard, Isabelle Fuhrmann, CCH Pounder, Jimmy Bennett; **03.15** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.35** Stuart Malutki 3: Trochę natury – film anim.; **10.10** Ewa gotuje (433); **10.40** Nasz Nowy Dom (217); **11.40** Nasz Nowy Dom (218); **12.40** Bogaty dom – Biedny dom (45); **13.45** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (25); **14.15** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (26); **14.40** Rolnicy. Podlasie (21); **15.45** Więzienie (64); **16.15** Więzienie (65); **16.45** Więzienie (66); **17.15** Więzienie (67); **17.45** Chłopaki do wzięcia (243); **18.15** Chłopaki do wzięcia (244); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Kuchnia (17); **20.35** Kuchnia (18); **21.05** Thor: Mroczny świat – fantasy, USA 2013, reż.: Alan Taylor, wyk.: Anthony Hopkins, Chris Hemsworth, Christopher Eccleston, Natalie Portman; **23.45** Księga ocalenia – film s.f., USA 2010, reż.: The Hughes Brothers, wyk.: Denzel Washington, Gary Oldman, Milla Kunis; **02.10** Kabaretowa Ekstraklasa; **02.35** Love Island. Wyspa miłości (80); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (81); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 14 X 2021 r.

Wielcy ludzie mają często cenną umiejętność. Potrafią skorzystać z doświadczeń i rad ludzi spotkanych na swojej drodze. Takie cechy miały z pewnością s. Celina Borzęcka oraz jej córka s. Jadwiga, założycielki Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstanek.

Celina urodziła się w 1833 r. na terenie obecnej Białorusi. Pochodziła z rodziny ziemiańskiej. Jej ojciec Ignacy Chudziński herbu Dołęga był marszałkiem powiatu witebskiego, a jej dziadek Piotr – szambelanem króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Wychowała się w Laskowiczach koło Witebska (z dawnego dworu zostały obecnie, niestety, tylko ruiny). Z rodzinnego domu wyniosła solidną edukację. Jak sama wspominała, miała udane dzieciństwo. I w tym momencie zatrzymujemy się przy pierwszej grupie ludzi dobrej woli. Celina podkreślała mianowicie, że to właśnie owo szczęście, jakiego doświadczyła wśród rodziny, krewnych i przyjaciół, pozwoliło jej uniknąć „skamieniałego serca” i „nierozwiniętych uczuć”.

MŁODA DAMA

Jako młoda dziewczyna marzyła o życiu zakonnym. Rodzice widzieli w niej jednak utalentowaną młodą damę i przeprowadzili ją do Wilna, ukazali jej świat tamtejszego życia towarzyskiego, pełnego balów i przyjęć. Jednocześnie szukali dobrego kandydata na męża. O słuszości tej drogi przekonywał Celinę nawet spowiednik. Celina wyszła za mąż za Józefa Borzęckiego, człowieka szlachetnego, z którym tworzyli niezwykle udany związek. Na świat przyszła czwórka dzieci, z których przeżyło niestety tylko dwoje: córki Celina i Jadwiga. Wybuch powstania styczniowego zakłócił ten czas. Za pomoc powstańcom znalazła się w carskim wię-

Celina Borzęcka

kapłańskie zawdzięczał spotkaniom z Bogdanem Jańskim.

DROGA ZAKONNA

Pod wpływem ks. Semenki Cecylia wraz z córką Jadwigą zdecydowały o wybraniu drogi zakonnej. W 1881 r. obydwie założyły (nie bez trudności) żeńską gałąź zmartwychwstańców, czyli Zgromadzenie Sióstr Zmartwychwstania Pana Naszego Jezusa Chrystusa. W 1891 r. złożyły śluby wieczyste.

Myliłby się ten, kto sądziłby, że wiara Celiny i Jadwigi Borzęckich była zawsze niewzruszona i pomnikowa. Ich korespondencja z ks. Semenką pokazuje, że obydwie w swoich zmaganiach z wiarą były niezmiernie blisko całej rzeszy wiernych. Siostra Cecylia zalała się swojemu kierownikowi duchowemu na oschłość w modlitwie, zniechęceniu i liczne pokusy. W jednym ze swoich najbardziej dramatycznych zapisków wręcz wykrzykiwała: „Nie mam nic! Nie mam Boga! Chociaż wołam i proszę (...). Czemuś głuchy, mój Jezu? Niegodziwi odrzucają Ciebie, ja wołam całą siłą i chcę Ciebie posiadać. Jak długo tak będzie?”. Ks. Semenka cierpliwie jej wyjaśniał ten stan, określając go mianem oczyszczenia. Udzielał wskazówek, wskazywał modlitwy, odpowiadał na jej listy, rozmawiał. To ciężkie duchowe doświadczenie dało niezwykle efekt. Celina pomagała innym siostr

Źródło: Archiwum Sióstr Zmartwychwstanek

Skarby w duszach

Tomasz Brzustowski

zieniu. Osadzono ją tam razem z małoletnią Jadwigą. Wkrótce spadł kolejny cios. Na zdrowiu zapadł mąż. Sparaliżowany, wymagał intensywnej opieki. Aby go ratować, zdecydowała się na wyjazd na kurację do Wiednia w 1869 r. Leczenie nie dało rezultatów, więc wrócili na Litwę. Józef niestety zmarł w 1874 r. Wkrótce Celina wraz z dziećmi musiała uciekać. Znowu swoją pozytywną rolę odegrała jedna z napotkanych na jej drodze osób: jeden z carskich urzędników ostrzegł ją przed grożącym aresztowaniem – za to, że uczyła czytać i pisać po polsku. Wyjechała więc do Rzymu. Tam spotkała najważniejszą na późniejszym etapie swojego życia osobę: ks. Piotra Semenkę (1814–1886), charyzmatycznego współzałożyciela i przełożonego zmartwychwstańców, uczestnika powstania listopadowego, który powołanie

strom zmagającym się z duchowymi wyzwaniem. Namawiała je do cierpliwości (mimo że sama kiedyś „wygarnęła” ks. Semenence, że drażni ją jego cierpliwość do niej), pokory i wytrwałości. Przekonywała, że taki stan jest w gruncie rzeczy zbawieniny, bo oznacza, że dąży się do Boga. Ks. Semenka niedługo przed swoją śmiercią powiedział, że Celina i Jadwiga mają „wielkie skarby w duszach”.

Jadwiga zmarła w 1906 r., Celina w 1913 r. W 1982 r. został ogłoszony dekret o heroiczności cnót Jadwigi Borzęckiej, jednak na razie nie doszło do jej beatyfikacji, gdyż brakuje potwierdzonego cudu za jej wstawiennictwem. Natomiast Celina Borzęcka została beatyfikowana w 2007 r. Jej wspomnienie liturgiczne przypada 26 października.

PARAFIA PW. NIEPOKALANEGO POCZĘCIA NMP ORAZ WIGIERSKI AREOPAG
NOWEJ EWANGELIZACJI ZAPRASZAJĄ NA

REKOLEKCJE

WRZESIEŃ 2021

24-26.09 - Kurs przedmałżeński dla narzeczonych*

27-30.09 - Rekolekcje kapłańskie ogólnopolskie (ks. dr Marek Dziewiecki)

PAŹDZIERNIK 2021

02.10 - Dzień skupienia dla DNNUJ*

09.10 - Wigierski dzień środowisk twórczych, wernisaż

10-17.10 - Rekolekcje kapłańskie w formie warsztatów biblijnych
z Tygodnikiem „IDZIEMY”*

29-31.10 - Rekolekcje dla małżeństw*

LISTOPAD 2021

07-10.11 - Rekolekcje kapłańskie (ks. dr Marek Dziewiecki)

12-14.11 - Rekolekcje biblijne*

22-25.11 - Rekolekcje kapłańskie ogólnopolskie z Biblią*

WIGIERSKIE WTORKI Z BIBLIĄ*

A.D. 2021: 7.IX/ 5.X/ 3.XI/ 7.XII (po Mszy Św. wieczornej)

W CIĄGU ROKU JEST MOŻLIWOŚĆ INDYWIDUALNEGO KIEROWNICTWA DUCHOWEGO

*Rekolekcje prowadzi ks. dr Jacek Stefański, urodzony w Izraelu, kapłan diecezji ełckiej, biblista, były wieloletni ojciec duchowny kleryków oraz wykładowca Pisma świętego i języka hebrajskiego. Obecnie posługuje jako kierownik duchowy i zajmuje się formacją rekolekcyjną oraz biblijną w pokamedulskim klasztorze i Wigierskim Areopagu Nowej Ewangelizacji.

WIĘCEJ INFORMACJI: (For more information:)

www.parafia.wigry.pro
Wigry 11; 16-402 Suwałki
tel.: 87 566 24 99
rekolekcje@wigry.pro

FUNDACJA WIGRY PRO OFERUJE:

- noclegi w eremach wigierskich,
- dania kamedulskie i regionalne
- zwiedzanie (m.in. wieża widokowa, krypty,
- apartamenty papieskie, wystawy,
- wystawy tematyczne, cela kamedulska),
- przystań (kajaki, jachty, łodzie wiosłowe),
- warsztaty z kuchni kamedulskiej i regionalnej

NIEPODLEGŁA PIĄTKA

NA PGE NARODOWYM

**RADOŚĆ Z WOLNOŚCI
WYRAŻMY WSPÓLNYM
BIEGANIEM!**

7.11

30zł

**ZNIŻKI DLA
CZYTELNIKÓW
IDZIEMY**

KOD: F4EDCC7W

NIEPODLEGŁA5.PL

Dofinansowanie ze środków Ministra Kultury,
Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

Dofinansowanie ze środków Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego
i Ignacego Jana Paderewskiego w ramach Funduszu Patriotycznego.

Główny partner biegu

Reklamę zrealizowano dzięki współpracy
z Fundacją Uskrzydlaamy

